**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO**
**VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO**
**POLICIJOS VEIKLOS KATEDRA**

**ARTURAS MIČIULIS**
**(TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLOS PROGRAMA)**

# ĮVYKIO VIETOS TYRIMAS: TEORIJA IR PRAKTIKA

Magistro studijų baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
**doc. Dr. Janina Juškevičiūtė**

Kaunas
2017

**TURINYS**

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS ....3
ĮVADAS ....4
1. TEORINIAI ĮVYKIO VIETOS APŽIŪROS ASPEKTAI ....7
1.1. Istorinė įvykio vietos apžiūros koncepcijos raida ....7
1.2. Įvykio vietos apžiūros reglamentavimas kitų šalių baudžiamuosiuose proceso kodeksuose ....15
2. TEISINIAI ĮVYKIO VIETOS APŽIŪROS IR ĮVYKIO VIETOS TYRIMO REGLAMENTAVIMO KLAUSIMAI ....22
2.1. Teisės aktų, reglamentuojančių įvykio vietos apžiūrą, analizė ....22
2.2. Įvykio vietos tyrimo reglamentavimas ....26
2.2.1. Specialisto veiklos reglamentavimas ....32
3. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO TAKTIKA ....36
4. EISMO ĮVYKIŲ ĮVYKIO VIETOS TYRIMO YPATUMAI BEI PRAKTIKA ....44
5. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO PRAKTIKA ....49
5.1. Tyrimo organizavimas ir vykdymas ....49
5.2. Ikiteisminio tyrimo medžiagų ir baudžiamųjų bylų analizė ....50
5.3. Anketinių apklausų analizė ....52
5.3.1. Ikiteisminio tyrimo tyrėjų apklausos rezultatų analizė ....52
5.3.2. Specialistų-kriminalistų apklausos rezultatų analizė ....59
5.3.3. Prokurorų apklausos rezultatų analizė ....67
5.3.4. Teisėjų apklausos rezultatų analizė ....74
6. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO PROBLEMOS, TENDENCIJOS IR PERSPEKTYVOS ....80
IŠVADOS ....84
PASIŪLYMAI ....85
LITERATŪRA ....86
ANOTACIJA ....93
ANNOTATION ....93
SANTRAUKA ....95
SUMMARY ....96
PRIEDAI ....98
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ ....119

## SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

LR BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

LR BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.

Lietuvos TSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika.

str. – straipsnis.

d. – dalis.

LP KTC – Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras.

LR TEĮ – Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas.

LTEC – Lietuvos teismo ekspertizių centras.

VTMT – valstybinė teismo medicinos tarnyba.

AVPK – apskrities vyriausiasis policijos komisariatas.

# ĮVADAS

*Bendra charakteristika ir aktualumas.* Lietuvos Respublikoje, kaip ir daugelyje Europos Sąjungos šalių, nusikalstamumo ir kovos su juo problemoms yra skiriamas didelis dėmesys. Nusikalstamumas daro labai didelę neigiamą įtaką valstybės socialiniam, finansiniam, ekonominiam, politiniam gyvenimui. Nusikalstamų veikų kiekis, skaudūs jų padariniai, lemia tą faktą, kad kova su nusikalstamumu yra nuolat tobulinama. Vienas iš pagrindinių teisinių kovos su nusikalstamumu įrankiu valstybėje yra baudžiamoji teisė ir baudžiamasis procesas. Bet be teisės normų, reglamentuojančių nusikalstamų veikų tyrimą, yra ir kita, kriminalistinė nusikalstamų veikų tyrimo pusė, kuri yra lygiavertė kaip ir teisinis reglamentavimas. Tai nusikalstamų veikų tyrimo praktiniai aspektai – tyrimo taktika, metodika, technika. Visus šiuos dalykus jungia vienas mokslas – kriminalistika.

Nusikaltamų veikų tyrimo metu vienas svarbiausių veiksmų ir dažniausiai pirmas yra įvykio vietos apžiūra. Šiuo metu Lietuvoje kaip ir įvykio vietos apžiūra, taip ir įvykio vietos tyrimas reglamentuojami baudžiamojo proceso įstatyme. Suteikiama galimybė apžiūros metu atlikti objektų tyrimus. Baudžiamojo proceso kodekso normos iš esmės pakeitė iki tol buvusią įstatymiškai įtvirtintą tik įvykio vietos apžiūros koncepciją. Vis dėlto galima užduoti klausimą, kaip įvykio vietos tyrimo koncepcija pritaikoma praktikoje, su kokiomis problemomis susiduria ikiteisminio tyrimo tyrėjai, prokurorai, įgyvendindami baudžiamojo proceso normą, kaip tai veikia ikiteisminio tyrimo eigą. Ar praktikoje iš viso yra taikoma ši norma, ar pagrinde atliekamos įvykio vietos apžiūros, ar teisingai suprantama įvykio vietos tyrimo koncepcija – visa tai pabandysime išsiaiškinti magistro baigiamajame darbe – įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika.

*Tyrimo objektas* yra įvykio vietos tyrimo teorija ir praktika – teisinis reglamentavimas ir praktinis šios koncepcijos įgyvendinimas.

*Tyrimo dalykas* yra kriminalistinė bei kita teisinė literatūra apie įvykio vietos tyrimą ir apžiūrą, baudžiamojo proceso įstatymas, žinybiniai teisėsaugos institucijų (policijos, prokuratūros, ekspertinių įstaigų) teisės normų aktai, reglamentuojantys įvykio vietos tyrimą ir apžiūrą, nūdienai susiklosčiusi įvykio vietos tyrimo praktika ar įtakojama policijos reformos Lietuvoje, iš jos išplaukiančios praktinės problemos, su kuriomis susiduria praktikai, atliekantys šį procesinį veiksmą. Baltarusijos, Kazachstano ir Lenkijos Respublikų bei Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksų reglamentuojančių įvykio vietos apžiūrą analizė.

*Tyrimo tikslas* išanalizuoti įvykio vietos tyrimo institutą, jo tikslus, uždavinius, palyginti jį su įvykio vietos apžiūra, išanalizuoti teisinį reglamentavimą, atskleisti praktines problemas, susijusias su įvykio vietos tyrimo taikymu, pasiūlyti šių problemų sprendimo būdus.

*Tyrimo uždaviniai.* Siekiant anksčiau iškelto tikslo yra suformuluoti tokie darbo uždaviniai:

1. aptarti įvykio vietos tyrimo koncepcijos teorinius pagrindus;
2. išanalizuoti procesinį įvykio vietos tyrimo reglamentavimą;
3. išanalizuoti įvykio vietos tyrimo praktiką Lietuvoje; nustatyti įvykio vietos tyrimo taikymo teigiamus ir neigiamus aspektus;
4. įvertinti susiklosčiusią įvykio vietos tyrimo praktiką ikiteisminio tyrimo metu bei atskleisti problemas, su kuriomis susiduria praktiniai darbuotojai, pateikti šių problemų sprendimo būdus.

*Darbo hipotezė* – dabartinėje nusikaltimų tyrimo praktikoje nepakankamai naudojamas įvykio vietos tyrimas.

*Metodika.* Darbe naudotasi šiais tyrimo metodais: loginiu – analitiniu, lyginamosios teisėtyros, istoriniu lyginamuoju, sisteminės analizės, apklausos, anketavimo.

Šiame darbe bus išanalizuota įvykio vietos tyrimo koncepcija, analizuojamos praktinės problemos, atsižvelgiant į konkrečias tyrimo aplinkybes. Visus darbe analizuojamus duomenis galima suskirstyti į tris grupes, pirmoji, tai būtų teoriniai šaltiniai, antroji – teisės normų aktai ir trečia grupė – praktinės veiklos rezultatai: protokolai, specialistų išvados.

*Darbo struktūra.* Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, šeši skyriai, išvados, pasiūlymai, anotacija, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, literatūros sąrašas, priedai.

Pirmajame skyriuje *„teoriniai įvykio vietos apžiūros aspektai“* atskleidžiami įvykio vietos apžiūros koncepcijos teoriniai pagrindai, jų reikšmė tiriant nusikalstamas veikas. Analizuojame pagrindines idėjas, lėmusias istorinę įvykio vietos apžiūros koncepcijos raidą. Taip pat atliekama Baltarusijos, Kazachstano ir Lenkijos Respublikų bei Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodeksų, reglamentuojančių įvykio vietos apžiūrą, analizė ir lyginimas.

Antrajame skyriuje *„teisiniai įvykio vietos apžiūros ir įvykio vietos tyrimo reglamentavimo klausimai“* yra analizuojamas procesinis įvykio vietos apžiūros ir tyrimo reglamentavimas Lietuvoje, apibrėžiamas dabartinės įvykio vietos tyrimo koncepcijos įgyvendinimas praktikoje ir iš to kylančios problemos. Nagrinėjame žinybinius teisės normų aktus specialiųjų žinių sampratai, specialisto veiklos reglamentavimui apibūdinti. Didelį dėmesį skirsime specialisto bei ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro tarpusavio santykių, atliekant įvykio vietos tyrimą, reglamentavimo klausimui.

Trečiajame skyriuje *„įvykio vietos tyrimo taktika“* panagrinėsime situaciją, kuri šiuo metu susiklostė dėl įvykio vietos tyrimo taktikos sampratos ir struktūros. Aptarsime įvykio vietos tyrimo eigos ir rezultatų fiksavimą bei kaip praktikoje įgyvendinamos specialisto funkcijos įvykio vietoje ir koks jo vaidmuo įvykio vietos rekonstravimo mechanizme. Nagrinėsime

specialistų paruošimo ir kvalifikacijos problemas, analizuosime kokius specialiuosius tyrimus galima atlikti įvykio vietos tyrimo metu.

Ketvirtajame skyriuje *„eismo įvykių įvykio vietos tyrimo ypatumai bei praktika“* analizuosime eismo įvykių įvykio vietos tyrimų praktinius bei teorinius aspektus. Taip pat apžvelgsiu tai, kas yra būdinga tik įvykio vietos tyrimui, o būtent, kokius objektų tyrimus būtina ar būtų galima atlikti, tiriant eismo įvykių įvykio vietas.

Penktajame skyriuje *„įvykio vietos tyrimo praktika“* analizuosime susiklosčiusią įvykio vietos tyrimo praktiką, remiantis specialistų, ikiteisminio tyrimo tyrėjų, prokurorų, teisėjų anketinių apklausų rezultatais ir ikiteisminio tyrimo medžiagų bei baudžiamųjų bylų anketavimu.

Šeštajame skyriuje *„įvykio vietos tyrimo problemos, tendencijos ir perspektyvos“* analizuosime įvykio vietos tyrimo subjektų bendradarbiavimo bei jų daromų subjektyvių klaidų, įvykio vietos apsaugos ir neliečiamumo užtikrinimo problemas ir kaip jas būtų galima išspręsti. Be to, apibrėšime pagrindines šio instituto tendencijas ir kokias galima įžvelgti perspektyvas iš atlikto darbo.

Rašant darbą buvo naudota Lietuvos bei užsienio šalių teisės aktai, lietuvių ir užsienio šalių mokslinė literatūra, kriminalistikos, baudžiamojo proceso mokslo šakų literatūra, Lietuvos teisėsaugos institucijų vadovų įsakymai bei rekomendacijos, teismų praktika, ikiteisminio tyrimo medžiagos ir baudžiamosios bylos.

# 1. TEORINIAI ĮVYKIO VIETOS APŽIŪROS ASPEKTAI

## 1.1. Istorinė įvykio vietos apžiūros koncepcijos raida

Jau gilioje senovėje žmonės buvo linkę nusikalsti dėl įvairių priežasčių. Vieni nusikalsdavo dėl skurdo, kiti dėl prigimties, dar kiti dėl pavydo, keršto ar kitų motyvų. Padarytus nusikaltimus reikėdavo tirti. Tyrimams buvo naudojami kankinimai ir už nusikaltimus skiriamos žiaurios bausmės. Kai visuomenė išsivystė iki to, kad jau nebegalėjo kankinimais aiškintis nusikaltimus reikėjo rinkti įrodymus, tam pasitelkiant mokslinius metodus. Daugelio nusikaltimų aiškinimas, jo tyrimas prasideda nuo įvykio vietos. Įvykio vietoje analizuojant, logiškai sisteminant surinktus objektus, pėdsakus, daiktus buvo surenkami įrodymai. Vėliau, juos tiriant, reikėjo pritaikyti įvairių tiksliųjų mokslo žinių. Apibendrinus sukauptas mokslines žinias ir vėliau jas panaudojus praktikoje – išsivystė kriminalistikos mokslas.

Vienas pirmųjų, nagrinėjusių įvykio vietos apžiūros problemas ir pateikusių tam tikras šio tyrimo veiksmo atlikimo taisykles, buvo austrų mokslininkas ir kriminalistas Hansas Grosas. Jis paklojo postulatus, kurie yra tokie unikalūs, jog tinka ir šiandien.

Iš pradžių privalo būti atlikti pasiruošiamieji veiksmai. Pirmiausia yra atkreipiamas svarbus dėmesys yra įvykio vietos apžiūros protokolą ir bandoma nuspręsti, kiek iš jo bus galima gauti informacijos nusikaltimo tyrimo metu. Protokolo pildymui reikalingi tam tikri įgūdžiai: vidinis pasitikėjimas, dvasinis pasiruošimas ir tinkamų pildymui sąlygų sudarymas. Pildant protokolą pirmumas teikiamas svarbiausioms aplinkybėms. Tuo metu apžiūroje kartu su tardytoju dalyvaudavo raštvedys, kuris turėjo būti kruopštus, atidus, pastabus. Būnant tokios darnios komandos nariu, privaloma laikytis tarpusavio atvirumo, pasitikėjimo. Jis tampa apžiūros dalyviu, padėjėju, kuris pasižymi praleistus momentus vėliau juos išpildant. Prie pasiruošimo veiksmų priskiriamos ir susisiekimo priemonių turėjimas, jei prireiktų pasikviesti papildomus padėjėjus, bei uniformuoto pareigūno dalyvavimas. Pastarasis reikalingas tvarkai palaikyti, sulaikymams vykdyti ir kitoms tarnybinėms pareigoms atlikti.

Kitas privalomas pagal H. Grosą bruožas buvo veiksmų eiga nusikaltimo vietoje. Dirbant įvykio vietoje reikia laikytis tos pačios veiksmų tvarkos tiek svarbiuose nusikaltimuose (vagystės, plėšimai, nužudymai, padegimai) tiek mažiau svarbiuose. Čia akcentuojamas tardytojo susikaupimas atliekant savo pareigas. Laikytis eiliškumo, nesiblaškant tarp veiksmų, taip pat pasitikėti savimi, kas energetiškai persiduoda dalyvaujantiems. Atvykus į įvykio vietą reikia ramiai ir atidžiai ją apžiūrėti. Palyginti su pirminėmis gautomis iki atvykimo žiniomis ir jas pertvarkyti, perorientuoti su esančiomis. Numatyti pirminius veiksmus, tačiau būtina sugebėti juos planingai keisti ir pritaikyti prie esamų aplinkybių. Po ko apžiūrėjus vietovę bendrai bei

detaliai ją sugretinti su nusikaltimo įvykiu. Būtina nustatyti asmenį, kuris išdėstytų tikrąsias arba labiausiai artimas įvykiui aplinkybes. Čia, turint patirties, svarbiu tampa momentas, kai reikia apčiuopti ribą,jog neeikvotum laiko veltui smulkmenoms ir nepraleistum svarbių dalykų. Kam tokios patirties trūksta, gali remtis puikiu teisininkų pasisakymu, taip užduodant sau eilę klausimų: „kas, ką, kur, kokiomis priemonėmis, kodėl, kaip ir kada“ ir ieškant į juos atsakymų. Gavus pirminius duomenis, privaloma paskirstyti pajėgas dėl įvykio dalyvių ir jų pateiktų tikrovės faktų apsaugojimo. Patartina juos atskirti. Tuo pat metu arba iškarto atvykus reikia apsaugoti pačią įvykio vietą ir joje esančius nusikalstamos veikos pėdsakus.

Pagal H. Grosą paskutinis etapas – protokolo pildymas. Galutinai nustačius, kuo yra susiję apžiūrimi daiktai su daiktais turinčiais reikšmės nusikalstamai veikai, juos reikia kaip įmanoma tiksliau aprašyti. Reikia laikytis tvarkos pagal tai, jog neaprašius daikto jo negalima neperkelti iš vietos ir liesti. Protokolas pildomas privalomai laikantis eiliškumo, raštvedybos taisyklių, tikslumo. Loginis dokumento pildymas atliekamas pagal planą nuo bendro pereinant prie detalaus ir negrįžtant prie to, kas jau apžiūrėta. Svarbus vaidmuo skiriamas rašymo būdui ir suprantamam daikto aprašymui, išlaikant stilių ir logiką. Taip pat galimas apžiūros protokolo pildymas į patvirtintas formas. Protokolo apimtis labai priklauso nuo nusikaltimo rūšies, tačiau kiekviename protokole reikia laikytis tvarkos. Anot H. Groso, aprašinėjant įvykio vietą, praktiškai visada reikia nusakyti:

1. Pačią nusikaltimo vietą;
2. Kelią, kuriuo nusikaltėlis atėjo į nusikaltimo vietą;
3. Kelią, kuriuo jis išėjo;
4. Vietą, iš kurios liudytojai matė, ar galėjo matyti nusikaltimą;
5. Visas vietas, kuriose buvo rasti pėdsakai, ar galėjo būti rasti, bet dėl kokių nors priežasčių nerasti[1].

Tos taisyklės kiek pakitusios išliko bei yra naudojamos mūsų laikais.

Nuo H. Groso laikų buvo išleista publikacijų, skirtų įvykio vietos apžiūros problemoms nagrinėti, tačiau pati įvykio vietos apžiūros samprata buvo traktuojama nevienareikšmiškai.

Daug dėmesio įvykio vietos apžiūros atlikimo praktiniams, organizaciniams klausimams buvo skiriama ir Tarpukario Lietuvoje. Apžiūrai buvo teikiama išskirtinė reikšmė. Ją labiausiai pabrėžė kriminalistikos taktikos tyrėjai K. Budrevičius, V. Šebedevas, P. Pamataitis, A. Kriščiukaitis, A. Survila, A. Kindurys, A. Klemas. Išsamiai įvykio vietos apžiūros reikšmė

[1] Ганс Гросс, *Руководство для судебных следователей как система криминалистики* (Москва: ЛексЭст 2002), 162.

aprašyta tarpukario laikotarpiu ir atskleista E. Palskio monografinėje studijoje „Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos“[2], naudojant to meto teisinę literatūrą ir praktinius leidinius.

Praktiškai visi pareigūnai, to meto policijos valdininkai, pabrėždavo ypatingą įvykio vietos apžiūros svarbą. K. Budrevičius rašė: „Nei viena iš priemonių, leistų naudotis policijai aiškinti nusikaltimus, nėra tokia svarbi, kaip apžiūrėjimas, jei jis atliktas sąmoningai ir prityrusio šiam darbe asmens“[3].

Tarpukario laikotarpio vadovėlyje „Nusikaltimams kelti ir tirti“ apžiūra buvo apibudinama kaip „nuodugni nusikaltimo vietos apžvalga ir įrašymas į protokolą šiuo iškeltų pėdsakų, nusikaltėlio paliktų įrankių, jo sugadintų daiktų ir apskritai visa, kas gali turėti reikšmės nustatant patį nusikaltimo faktą, taip pat nurodyti nusikaltėlį arba jį įkalinti“[4].

Pagrindiniai apžiūros tikslai pagal K. Budrevičių buvo nurodyti tokie:

1. „Įvykio aplinkybių ištyrimas;
2. Daiktinių įrodymų ieškojimas, jų rinkimas ir išsaugojimas;
3. Piktadario nustatymas“[5].

Kitaip apibubina apžiūros tikslus V. Šebedevas. „Nusikaltimo vietos apžiūrėjimo tikslas, – pažymi jis, – ištirti ją, išaiškinti, koks nusikaltimas padarytas, kaip jis įvyko, pažinti auką ir surasti nusikaltėlį. Tuo tikslu policijos valdininkas privalo metodiškai ištirti nusikaltimo vietą, nepraleidžiant smulkmenų, nustatyti vietos ir jos dalių topografiją, iškelti aikštėn ir apsaugoti nusikaltimo pėdsakus, sustatyti tikslų objektyvišką, pilną ir sistemišką protokolą, surinkti žinias, padaryti apklausimą, ir, jei reikalinga, tai, nustačius savo sumetimus dėl nusikaltimo, pradėti sekimo darbą“[6].

Pati įvykio vieta buvo suprantama ne tik kaip nusikaltimo padarymo vieta, bet pastarasis terminas aiškintas gana plačiai. „Nusikaltimo vieta, – nurodo P. Pamataitis, – suprantama ne tik ta vieta, kur guli lavonas, bet ir aplinkui, kur buvo pasiruošta aukos laukti, kur buvo užsimaskuota, pasistatyta susisiekimo priemonė, kad, padarius nusikaltimą, greitai būtų galima pasišalinti ir t.t.“[7].

Procesinė įvykio vietos apžiūra skirta surinkti įrodymams, turintiems reikšmės tiriant konkretų įvykį (bylą). Kalbant apie procesinį įvykio vietos reglamentavimą, pirmiausia reikėtų glaustai apžvelgti šio tyrimo veiksmo reglamentavimo istorinę raidą.

---

[2] Eugenijus Palskys, *Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos 1918 – 1940: monografinė studija* (Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995), 204 – 222.
[3] Kazys Budrevičius, „Apžiūrėjimas.“ *Policija*, 11 (1927): 21.
[4] *Nusikaltimams kelti ir tirti vadovėlis* (Kaunas, 1925): 28.
[5] Kazys Budrevičius, „Apžiūrėjimas.“ *Policija*, 11 (1927): 21 – 22.
[6] Vsevolodas Šebedevas, „Mokslinė policija.“ *VRM piliečių apsaugos leidinys* (Kaunas, 1926), 167.
[7] Petras Pamataitis, „Įvykio vietoje kojų pėdsakų apsaugojimas.“ *Policija*, kovas (1944): 13.

Įvykio vietos apžiūros klausimus jau tuomet gana smulkiai ir išsamiai reglamentavo tuometinis Baudžiamojo proceso įstatymas[8], instrukcijos ir praktinės kriminalistinės rekomendacijos, kurios gana dažnai buvo spausdinamos „Policijoje“.

Tarpukario Lietuvos Baudžiamojo proceso įstatyme buvo gana smulkiai detalizuojama bendra apžiūros tvarka, jos dalyvių teisės ir pareigos, funkcijos. Nustatomos pagrindinės daiktinių įrodymų rinkimo, saugojimo, protokolų surašymo taisyklės. Įstatyme nurodoma, kad apžiūras daro teismo tardytojas prie kviestinių, pats vienas arba su ekspertais[9]. Nemažai apžiūros taisyklių buvo surašyta 1930 metų instrukcijoje „Administracijos organams ir policijai nusikalstamiems darbams tirti ir byloms kelti“, taip pat šioje instrukcijoje buvo detalizuojamos Baudžiamojo proceso nuostatos[10].

Tarpukario Lietuvos Baudžiamojo proceso kodekse yra minimas ekspertas – tardytojo padėjėjas, apžiūrint įvykio vietą. Pasak E. Palskio[11], apžiūra, kurią atlikdavę ekspertai, buvo vadinama kvalifikuotąja, o atliekama be jų – paprastąja apžiūra. Be to Baudžiamojo proceso įstatyme buvo numatyta eksperto veiklos rezultatus laikyti įrodymais.

Daug dėmesio buvo skiriama įvykio vietos apžiūros taktinėms taisyklėms. Akcentuojamas įvykio vietos apsaugojimas ir policininko veiksmai joje iki kitų pareigūnų atvykimo. Taip pat buvo nurodomos ir kitos taktinės taisyklės: apžiūros neatidėliotinumas, jos atlikimas laiku, planingumas, nuoseklumas, išsamumas, visapusiškumas, individualumas.

Nemažai dėmesio buvo skiriama įvykio vietos apžiūros būdams ir atskirų nusikaltimų rūšių apžiūrų ypatumų nagrinėjimui.

Apibendrinant tarpukario Lietuvos kriminalistikos ypatybes, pažymėtina, jog per tą laikotarpį jį pasiekė aukštą lygį taikant kriminalistikos žinias praktikoje.

Pokario Lietuvoje įvykio vietos apžiūros problematiką nagrinėjo J. Blieka, P. Danisevičius, E. Palskys, P. Prijalgauskas, J. Dagys, S. Kraujalis.

Kalbant apie procesinę įvykio vietos reglamentavimo raidą, be abejonės reikia paminėti tarybinės Lietuvos laikotarpį. 1940 m. Lietuvai tapus Sovietų Sąjungos dalimi šalyje įsigaliojo 1923 m. Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Lietuva, vadovaudamasi galingos Sovietų Sąjungos įvesta santvarka, negalėjo elgtis ir gyvuoti kitaip, o tik taip, kaip buvo nurodyta. 1958 m. buvo priimti Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungos ir Sąjunginių Respublikų baudžiamojo proceso pagrindai, kuriais remiantis visos Sąjunginės Respublikos, tarp jų ir Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika, priėmė nacionalinius

---

[8] Eugenijus Palskys, *Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos 1918 – 1940: monografinė studija* (Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995), 206.
[9] *Ibid.*
[10] *Ibid.*, p. 310 – 313.
[11] *Alfa,* Nusikaltimo vietos apžiūrėjimas, *Policija*, 6 (1931), 109.

baudžiamojo proceso kodeksus. Šiuo atžvilgiu buvo paliestos visos visuomeninio ir valstybinio gyvenimo sritys, tarp jų teisė bei praktiškai visi teisėsaugos institucijų veiklos pagrindai. Tas procesas palietė ir kriminalistiką. 1961 m. Lietuvos TSR buvo priimtas Lietuvos Baudžiamojo proceso kodeksas. „Ten buvo nurodyti specialieji apžiūros, tarp jų ir įvykio vietos apžiūros uždaviniai (Lietuvos BPK 199 str.): a) pėdsakų ir kitų daiktinių įrodymų radimas; b) įvykio situacijos išaiškinimas; c) kitų aplinkybių, turinčių reikšmės bylai, išaiškinimas. H. Malevskio manymu apibubinami apžiūros tikslai, kurie yra bendresnio pobūdžio, ir jų pagrindu jau yra formuluojami konkretaus pobūdžio uždaviniai“[12].

Toliau kalbant apie procesinį specialisto veiklos reglamentavimą svarbu tai, kad tarybiniame Baudžiamojo proceso įstatyme iki 1967 m. spalio 27 d. buvo minima vienintelė specialių žinių panaudojimo forma – ekspertizė. Specialistas, kaip procesinė figūra, nebuvo minimas, nors praktikoje buvo gana plačiai naudojamasi įvairių specialistų pagalba. Po 1967 m. spalio 27 d. Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų ir papildymų[13], atsiranda procesinė sąvoka „specialistas“, kuriuo laikomas asmuo, turintis specialių žinių ir įgūdžių, pakviestas dalyvauti byloje, kad kodekse nustatyta tvarka padėtų surasti, įtvirtinti bei paimti įrodymus ir pateiktų paaiškinimus specialiais klausimais, kylančiais atliekant tardymo veiksmą arba teisminį tardymą. Taip nustatomos pagrindinės specialisto teisės ir pareigos parengtiniame tardyme ir teisme, pateikta bendroji specialisto sąvoka, išplėstas ratas tardymo veiksmų, kuriuos atliekant gali dalyvauti specialistas[14].

Tuometinei Lietuvos teisinei sistemai didžiulę įtaką darė tarybinė teisinė sistema, todėl didžioji mokslo ir praktikos sričių dalys remdavosi tarybinės Rusijos mokslininkų atliktais darbais. Mokslinėje literatūroje galime aptikti nemažai įvykio vietos apžiūros sąvokos apibrėžimų. Pasak R. S. Bielkino, įvykio vietos apžiūra – tai neatidėliotinas tardymo veiksmas, nukreiptas į įvykio vietą ir kitus faktinius duomenis, kurie kartu su kitais įrodymais leidžia padaryti išvadą apie įvykio mechanizmą ir kitas tiriamo įvykio aplinkybes, fiksavimą ir ištyrimą[15].

Kiek kitaip įvykio vietos apžiūrą, pavadindamas tardymo apžiūra, apibrėžia rusų kriminalistas V. Kolmakovas. Jo nuomone, įvykio vietos apžiūra – tai procesinis tardytojo veiksmas, kurio metu jis kartu su įstatymo reglamentuojamais asmenimis suranda, betarpiškai

---

[12] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997), 18.

[13] Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas „dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo“ http://www.infolex.lt/ta/70900:ver13

[14] Janina Juškevičiūtė, „Specialisto instituto raida Lietuvos baudžiamajame procese.“ *Jurisprudencija*, 76 (68) (2005): 16.

[15] Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская, *Криминалистика. Учебник для вузов* (Москва: НОРМА, 2000), 580.

suvokia, tiria, vertina ir fiksuoja materialinių objektų, susijusių su tiriamu įvykiu, būklę, požymius ir savybes, siekdami išsiaiškinti faktinius duomenis ir aplinkybes, turinčias reikšmės tiesai byloje nustatyti[16]. Kito rusų kriminalisto O. Firsovo nuomone, šiame V. Kolmakovo apibrėžime trūksta kryptingų kriminalistinių veiksmų su objektais, kurie yra paimti kaip objektai turintys reikšmės bylos tyrimui. O. Firsovas papildydamas teigia, kad įvykio vietos apžiūra – tai procesinis veiksmas, atliekamas tam tikroje situacijoje dalyvaujant asmenims, numatytiems įstatyme, naudojant kriminalistikos rekomenduojamus mokslinius metodus, technines priemones ir taktinius būdus, siekiant surasti, ištirti, įvertinti ir užfiksuoti materialių objektų savybes ir požymius, taip pat tam tikrą aplinką, susijusią su tiriamu įvykiu, nustatyti faktinius duomenis, tiriant ir siekiant mažinti nusikaltimų skaičių[17].

Lietuvos kriminalistinėje literatūroje taip pat pateikiami skirtingi įvykio vietos apžiūros apibrėžimai. Praeito amžiaus septinto dešimtmečio viduryje išleistame mokomajame leidinyje įvykio vietos apžiūra apibubinama kaip tardymo veiksmas, kurio metu betarpiškai akivaizdžiai ištiriama ir užfiksuojama įvykio vieta, jos aplinka, surandami, įtvirtinami ir paimami įvykio ištyrimui reikalingi objektai[18].

Keičiantis laikams mokslas ir technika nestovi vietoje, ji sparčiai keičiasi todėl reikalingi teisiniai įstatyminiai pakeitimai. Žlugus Tarybų Sąjungos imperijai, jos sudėtyje esančios valstybės galėjo laisvai atkurti sau tinkančius reikalavimus. Lietuvoje tas ypatingai pradėjo reikštis atgavus nepriklausomybę 1991 m. sausio 13 d. buvo pertvarkoma ir naujai kuriama teisinė bazė. Tuo laikotarpiu Lietuvos Respublikos Aukščiausioji taryba kaip įstatymų leidėjas išleido įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pakeitimo ir papildymo“. Vykstant Lietuvoje baudžiamojo proceso reformai, buvo keičiama dalis normų, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai lietė įvykio vietos apžiūros klausimus. Pavyzdžiui, įstatymas nereikalauja, kad įvykio vietos apžiūroje dalyvautų kviestiniai, o anksčiau tai buvo būtina.

Susiklosčiusios ir praktiškai veikiančios apžiūros taisyklės turi tam tikrą teorinę ir teisinę bazę. Kriminalistikoje įvykio vietos apžiūra pagal H. Malevski apibrėžiama kaip neatidėliotinas procesinis veiksmas, kurio metu tiesiogiai ištiriama, suvokiama organoleptiniais ir techniniais būdais ir užfiksuojama įvykio, turinčio nusikalstamos veikos požymių, vieta, jos aplinka, randami, įtvirtinami, preliminariai ištiriami ir paimami nusikaltimui ištirti reikalingi

---

[16] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997), 22.

[17] Фирсов Олег Александрович, „Криминалистическое исследование цветных фотоматериалов при проведении фототехнической экспертизы“ (дис. канд. юрид. наук, Саратовский юридический институт, 2000), 14, http://www.dslib.net/kriminal-process/kriminalisticheskoe-issledovanie-cvetnyh-fotomaterialov-pri-provedenii.html

[18] Jurgis Blieka ir Petras Danisevičius, *Įvykio vietos apžiūra* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 1962), 5.

objektai bei jų lokalinės struktūros[19]. Panašūs įvykio vietos apžiūros apibrėžimai pateikiami ir kitose H. Malevski disertacijoje bei remiantis disertacija išleistoje knygoje[20]. Manyčiau, jog ši sąvoka išsamiausiai ir tiksliausiai apibrėžia šio procesinio veiksmo reikšmę.

H. Malevski įvykio vietos apžiūros koncepciją išsakė ir pagrindė 1997 metais. Jis siūlė, atsižvelgiant į esamas Lietuvos galimybes ir poreikius, skirti trijų lygių įvykio vietos apžiūras[21]: paprasta apžiūra, kvalifikuota apžiūra; įvykio vietos tyrimas.

Paprastoji – tiriami nesunkūs arba akivaizdūs nusikaltimai. Ją galėtų atlikti ir vienas pareigūnas be apžiūros grupės. Atliekant tokią apžiūrą H. Malevski siūlė taikyti nesudėtingus apžiūros metodus ir priemones.

Kvalifikuotoji – tiriami sudėtingi, sunkūs arba neakivaizdūs nusikaltimai. Tada jau turėtų dalyvauti įvykio vietos apžiūros grupė, pradėti taikyti šiuolaikinius metodus ir priemones pėdsakams surasti, įtvirtinti ir paimti.

Įvykio vietos tyrimas – jo atlikimo metu kvalifikuotai apžiūrima įvykio vieta ir atliekami įvykio situacijos, jos atskirų elementų tyrimai, norint suvokti nusikaltimo mechanizmą ir jo aplinkybes, jame dalyvavusių asmenų veiksmus bei jų charakteristikas, iškeliamos pagrįstos versijos dėl nusikaltimo ir kitų svarbių bylos aplinkybių.

Tuo metu įvykio vietos tyrimas buvo kokybiškai naujas institutas, kuris nebuvo įtvirtintas baudžiamojo proceso kodekse. Rengdami naująjį baudžiamojo proceso kodeksą, jo rengėjai atsižvelgė į H. Malevskio išsakytą koncepciją. Vykstant teisinės sistemos reformai, vis dažniau buvo kalbama apie tai, kad įvykio vietą apžiūrėti ir ištirti turėtų specialistas. Tuomet naujojo baudžiamojo kodekso rengėjai rašė: „Nors taktinėse ir metodinėse kriminalistikos rekomendacijose nuolat pabrėžiamas paieškomasis – tiriamasis įvykio vietos apžiūros pobūdis, dažniausiai jokie tyrimai apžiūros metu neatliekami, ji yra tapusi formaliu konstatuojamuoju veiksmu. Naujajame BPK numatytas įvykio vietos tyrimas, kurį atlieka ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnai, turintys reikiamų specialių žinių ir įgūdžių“[22].

Kaip teigė M. Kazlauskas ir P. Kuconis „ilgą laiką Lietuvos praktikoje dominavusioje įvykio vietos apžiūros koncepcijoje daugiausia dėmesio buvo skiriama šio veiksmo procesiniams ir taktiniams įtvirtinimo (fiksavimo) aspektams ir ji buvo orientuota į pėdsakų ir kitų

---

[19] Ryšardas Burda ir kt., *Kriminalistikos taktika ir metodika* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 26.
[20] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997). Hendryk Malevski, *Įvykio vietos apžiūra* (Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999).
[21] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.“ *Jurisprudencija* 1, 79 (2006): 67.
[22] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.“ *Jurisprudencija* 1, 79 (2006): 66.

kriminalistiniu požiūriu svarbių objektų suradimą, fiksavimą bei paėmimą ir su šiais veiksmais susijusius organizacinius klausimus“[23].

Atlikti moksliniai tyrimai, kryptingas naujos įvykio vietos tyrimo koncepcijos propagavimas mokslinėje ir metodinėje literatūroje turėjo įtakos rengiant modernųjį Baudžiamojo proceso kodeksą.

Kuriant modernųjį Baudžiamojo proceso kodeksą, jo rengėjai (M. Kazlauskas ir P. Kuconis) nurodė, kad šiame BPK nenumatomas procesinis veiksmas „apžiūra“. Šis veiksmas keičiamas įvykio vietos, patalpų, daiktų ir dokumentų tyrimu. Suprantama, kad tai nebuvo tik formalus veiksmo pavadinimo pakeitimas. Iki pakeitimo buvo nuosekliai einama ir ruošiamasi. Projekte jau buvo numatoma, kad tokį veiksmą atliks ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnai, turintys reikiamų specialių žinių ir įgūdžių (dabartinis atitikmuo – specialistai), tiriamųjų objektų vietoje, o prireikus – laboratorijoje ir jo rezultatai pagal turinį atitinka apžiūrą, specialisto atliekamą tyrimą, reviziją ir kai kurias mažiau sudėtingas ekspertizes[24].

Pribrendo laikas keisti senąjį, su daugeliu pataisymų ir pritaikymų Lietuvos Respublikos teisinėje bazėje naudojamą ir įtvirtinti naująjį teisės aktą. Naujajame Lietuvos baudžiamojo proceso kodekse, kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d., jau minima ne tik apie įvykio vietos apžiūrą (BPK 207 str.), bet ir apie įvairių objektų, taip pat ir įvykio vietos tyrimą (BPK 205 str.).

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentare rašoma „Objektų tyrimas atliekamas tais atvejais, kada reikšmingų tyrimui aplinkybių nustatymas susijęs su specialiosios kriminalistinės ar kitokios technikos panaudojimu ir specialių metodikų taikymu. Kai reikšmingas tyrimui aplinkybes galima nustatyti paprastu objektų buvimo vietos, jų padėties ar būklės konstatavimu ir tam nereikia naudoti specialios technikos ar specialių tyrimo metodikų, atliekama apžiūra, numatyta BPK 207 str., o ne objektų tyrimas“[25].

Šiuo BPK 205 str. įvykio vieta įvardijama kaip atskiras tyrimo objektas, dėl ko nusikalstamų veikų tyrėjams buvo sudaryta įstatyminė bazė, kuri leidžia įvykio vietą ištirti kaip vieną visumą, kurioje užfiksuojami, atsispindi ne tik materialūs, bet ir kriminalistiniai psichologiniai bei geografiniai pėdsakai[26]. Teisės aktas, įvykio vietą įvardijęs kaip vieną iš tyrimo objektų rūšių, daugiau šio specifinio objekto tyrimo išsamiau nereglamentuoja, tuo parodydamas, remiantis kriminalistikos mokslo žinovų nuomone, kad šis objektas, nepaisant jo

---

[23] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.“ *Jurisprudencija* 1, 79 (2006): 66.
[24] *Ibid*.
[25] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003) 552.
[26] Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *Kriminalistika: Taktika ir metodika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), 79.

ypatingumo tyrimo prasme, niekuo neišsiskiria iš kitų objektų ir jo tyrimui galioja visų kitų objektų tyrimą, jo įforminimą reglamentuojančios normos.

## 1.2. Įvykio vietos apžiūros reglamentavimas kitų šalių baudžiamuosiuose proceso kodeksuose

Atlikdamas įvykio vietos apžiūros koncepcijos istorinę raidą apžvelgiau užsienio šalių įvykio vietos apžiūros reglamentavimą baudžiamuosiuose proceso kodeksuose.

Rusijos Federacijos baudžiamojo proceso kodekso[27] (toliau – RF BPK) analizės metu pastebėjau, kad jame naudojama įvykio vietos apžiūros koncepcija atliekant ikiteisminės teisenos procesą. Kodekso 24 skyrius reglamentuoja apžiūrą, patikrinimą-apžiūrėjimą (tai atitinka asmens apžiūrai Lietuvos BPK), bei tardymo eksperimentą. Vadovaujantis RF BPK 176 str. įtvirtintais apžiūros atlikimo pagrindais baudžiamojoje byloje ieškant turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti pėdsakų ir kitų aplinkybių, apžiūrimi įvykio vieta, vietovė, būstas, kitos patalpos, daiktai ir dokumentai. Taip pat numatyta, kad įvykio vietos, dokumentų ir daiktų apžiūra gali būti atliekama ir iki baudžiamosios bylos pradėjimo.

Rusijos Federacijos BPK 177 str. dėl apžiūros atlikimo, numatoma, kad surasti nusikaltimo pėdsakai ar kiti daiktai apžiūrimi tyrimo veiksmo atlikimo vietoje, išskyrus atvejus, kai reikia daug laiko ar apžiūrą apsunkina vietovė, tada šie daiktai išimami, supakuojami, užantspauduojami ir apžiūros vietoje pasirašomi tardytojo. Paimami tik tie daiktai, kurie turi reikšmės byloje. Apie išimamų daiktų individualius požymius ir savybes aprašoma apžiūros protokole. Viskas kas aptikta ir paimta parodoma apžiūros dalyviams. Būsto apžiūra atliekama tik su gyvenančiojo sutikimu ar teismo sprendimu. Pagal RF BPK 165 str. jeigu šio būsto gyventojas dėl apžiūros nesutinka, tardytojas su pareiškimu dėl apžiūros kreipiasi į teismą proceso nustatyta tvarka gauti teismo nutarimą. Organizacijos patalpų apžiūra atliekama dalyvaujant tos organizacijos atstovui, jei tokios galimybės nėra apie nedalyvavimą pažymima protokole.

Rusijos Federacijos BPK 180 str. nurodo, jog apžiūros rezultatų fiksavimas atliekamas pildant tardymo veiksmų protokolą. Vadovaujantis RF BPK 167 str. tvarka, jeigu asmuo dalyvavęs atliekant šį proceso veiksmą atsisako arba dėl fizinės būklės negali pasirašyti protokolo, tai patvirtina tardytojas įrašydamas į protokolą, taip pat, tai turi patvirtinti dalyvavusiojo atstovai arba kviestiniai. RF BPK 179 str. yra atskirai numatyta žmogaus kūno bei lavono apžiūra. Lavono apžiūrą atlieka tardytojas kartu su teismo medicinos ekspertu, ar kitu

[27] Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, N 174-ФЗ от 18.12.2001. Žiūrėta 2017 sausio 24 d. http://www.zakonrf.info/upk/

gydytoju bei gali kviestis kitą specialistą. Asmens kūno apžiūrą atlieka tardytojas priėmęs nutarimą, kuris privalomas apžiūrimajam, taip pat gali pasitelkti gydytoją ar kitą specialistą. Jeigu apžiūrimasis yra kitos lyties ir papildomai susiję su kūno apnuoginimu, tai atlieka gydytojas.

Tardytojas kaip apžiūros subjektas pagal RF BPK 168 str. turi teisę atlikdamas tardymo veiksmus pasikviesti specialistą. Prieš tardymo veiksmą tardytojas turi įsitikinti specialisto asmenybe, kompetencijomis, išaiškinti teises, pareigas ir atsakomybę dėl ko pasirašo, nustatyti santykius su veiksmo dalyviais. Po tardymo veiksmo specialistas pateikia savo nuomonę surašytą išvadoje, atsakydamas į šalių pateiktus klausimus, kuriuos jis gali patikslinti apklausoje.

Rusijos Federacijos BPK 58 str. pateikiama specialisto sąvoka, kuriuo laikomas asmuo, turintis specialių žinių, kviečiamas dalyvauti procesiniuose veiksmuose, suranda, užfiksuoja, išima daiktus ir dokumentus, tiriant baudžiamosios bylos medžiagą naudoja technines priemones, pateikia klausimus ekspertui, taip pat savo profesinės kompetencijos ribose teikia paaiškinimus šalims ir teismui.

Atlikęs Rusijos Federacijos BPK analizę pastebiu, kad tiriant nusikaltimų įvykio vietas yra taikoma įvykio vietos apžiūros koncepcija. Ši koncepcija savyje apima įvykio vietos apžiūros ir objektų tyrimą. Procesinio veiksmo metu tardytojas atlieka pagrindinius veiksmus, kuriam kaip pagalbininkas padeda specialistas.

Analizuodamas Baltarusijos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą[28] (toliau – BR BPK) pastebiu, kad 8 skyriuje, kuris reglamentuoja parengtinį tyrimą ir jo 23 skirsnyje yra įvykio vietos apžiūra kartu su apžiūrėjimu (lietuviškas atitikmuo būtų asmens apžiūra) ir tardymo eksperimento veiksmais. BR BPK 203 str. pagrindais apžiūrimi įvykio vieta, lavonas, vietovė, patalpos, teisėta gyvenamoji nuosavybė, daiktai ir dokumentai, kai yra pagrindas manyti, jog turima tam pakankamai duomenų, o šių tyrimo veiksmų atlikimo metu gali būti aptikti nusikaltimo pėdsakai, materialūs daiktai, bei išsiaiškintos kitos aplinkybės turinčios reikšmės baudžiamajai bylai.

Baltarusijos Respublikos BPK 204 str. numato apžiūros atlikimo tvarką, kuri vykdoma tardymo veiksmo atlikimo vietoje. Jeigu tam reikia ilgo laiko arba nusikalstamo vietoje apžiūra apsunkinta, tai objektai išimami, įpakuojami, užantspauduojami ir nepakenkiant gabenami į apžiūrai tinkamą vietą. Apžiūros metu gali būti naudojamos mokslinės techninės priemonės, matavimai, braižomi planai ir schemos, daromos pėdsakų atliejos ir atspaudai. Esant reikalui pėdsakai imami su daiktu ar jo dalimi. Išimami tik tie objektai, kurie susiję su byla. Išimti

[28] Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь 16 июля 1999 г. № 295-З. Закон Республики Беларусь от 20 апреля 2016 г. № 358-З. Žiūrėta 2016 rugsėjo 6 d. http://kodeksy.by/ugolovno-processualnyy-kodeks

objektai supakuojami, antspauduojami, už juos pasirašo tardytojas ir dalyvavę asmenys. Visa, kas apžiūroje aptikta ir paimta, parodoma dalyviams.

Dalyvauti apžiūroje gali būti kviečiami įtariamasis, kaltinamasis, nukentėjęs, liudytojas tai pat specialistas. Dalyvaujantys gali nurodyti tardytojui atkreipti dėmesį į, jų manymu, svarbias nusikalstamos veikos aplinkybes bylai. Būsto ir teisėtos nuosavybės apžiūra gali būti atliekama esant savininko ar gyvenančio pilnamečio sutikimui ar tardytojo nutarimu, patvirtintu prokuroro, kuris pateikiamas prieš apžiūrą, ir dalyvaujant kviestiniams.

Jeigu būstas ar nuosavybė yra įvykio vieta ar jame yra nusikalstamos veikos įrankiai, daiktai ant kurių yra nusikaltimo pėdsakų arba daiktai ir priemonės už kurių saugojimą numatyta baudžiamoji atsakomybė ir yra būtina juos apžiūrėti, tai apžiūrą galima atlikti tardytojo nutarimu be prokuroro sankcijos, bet apie tai jam reikia pranešti per 24 valandas po apžiūros. Būsto ir nuosavybės apžiūros metu turi dalyvauti jo pilnametis gyventojas, jei tokios galimybės nėra, tada turi dalyvauti būsto fondo įstaigos ar vietos savivaldos atstovas. Tačiau, kai nėra atstovų, o visos aplinkybės pagrindžia, kad tai yra nusikaltimo vieta, galima atlikti ir be jų.

Įstaigos patalpose, kuriose yra materialinių vertybių, apžiūra atliekama su jų atsakingais atstovais. Užsienio šalių, tarptautinių organizacijų, diplomatinių ar konsulinių atstovybių, kurios pagal tarptautines sutartis šalyje naudojasi diplomatiniu imunitetu, ir tam prilygintos gyvenamosios patalpos, kur gyvena atstovų šeimos, patalpų apžiūra atliekama tik esant atitinkamo atstovybės vadovo prašymu ir sutikimu bei jam dalyvaujant. Dėl leidimo kreipiamasi per šalies užsienio reikalų ministeriją ir atliekama dalyvaujant prokurorui ir ministerijos atstovui. Apžiūros atlikimo metu pildomas protokolas vadovaujantis BR BPK 193, 194 str.

Pagal Baltarusijos Respublikos BPK 200 str. baudžiamąjį persekiojimą atliekanti įstaiga gali kviestis nepriklausomą specialistą tyrimo veiksmams atlikti. BR BPK 205 str. atskirai numatyta lavono apžiūra, kurią atlieka tardytojas ar kvotėjas kartu su teismo medicinos specialistu-gydytoju.

Baltarusijos Respublikos BPK 62 str. specialistu laikomas asmuo nesudomintas bylos baigtimi, turintis specialių žinių mokslo, technikos, meno, profesinėse ir kitose veiklos srityse, pakviestas dalyvauti procesą vedančiojo ir padėti atlikti tardymo bei procesinius veiksmus. Pedagogas ar psichologas dalyvaujantis nepilnamečio įtariamojo, kaltinamojo, nukentėjusiojo liudytojo apklausoje taip pat yra specialistas. Specialistas jokių tyrimų neatlieka, dalyvauja tardymo ar kituose procesiniuose veiksmuose, taip pat ir teisminiame nagrinėjime, kurių metu yra pildomi protokolai. Susipažinęs su protokolu bei pateikęs pastebėjimus dėl atlikimo eigos ar kitų aplinkybių, specialistas jame pasirašo. Įrodymų šaltiniais laikomi BPK tvarka surašyti tardymo veiksmų protokolai patvirtinantys aplinkybes ir įvykius atliekant apžiūrą, apžiūrėjimą,

poėmį, kratą, atpažinimus, parodymų patikrinimą vietoje, tardymo eksperimentą, ekschumaciją ir kitus proceso veiksmus.

Apžvelgus Baltarusijos Respublikos BPK reglamentuojamą įvykio vietos apžiūrą pastebėjau, kad jame su nedideliais skirtumais nuo Rusijos Federacijos BPK, įtvirtinta apžiūros koncepcija. Įvykio vietos apžiūrą atlieka tardytojas arba kvotėjas, kuris atlikdamas šį proceso veiksmą gali pasitelkti specialistą.

Taip pat palyginau ir paanalizavau Kazachstano Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą[29] (toliau – KR BPK). Tai naujausias įstatymas iš visų mano nagrinėtų užsienio šalių baudžiamojo proceso kodeksų, nors priimtas 2014 metais, tačiau vis dar papildomas. Jame naudojama įvykio vietos apžiūros koncepcija yra priskirta ypatingosios proceso dalies 6 skyriuje, atliekant ikiteisminę teiseną baudžiamojoje byloje. Apžiūra yra 27 skirsnyje kartu su apžiūrėjimu (LR BPK atitikmuo – asmens apžiūra). KR BPK 219 str. apžiūra atliekama siekiant surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus materialiuosius objektus, nustatyti įvykio situaciją, aplinkybes, turinčias reikšmės bylai. Asmuo, vykdantis ikiteisminį tyrimą, atlieka vietovės, patalpų, daiktų, dokumentų, gyvų žmonių kūnų, lavonų ir gyvūnų apžiūrą. Apžiūrinčiojo nurodymai privalomi visiems tyrimo veiksmo dalyviams.

Kazachstano Respublikos BPK 220 str. išsamiai išdėstyta apžiūros atlikimo tvarka. Apžiūra atliekama neatidėliotinai, kai tam yra būtinumas. Asmuo atliekantis ikiteisminį tyrimą, vyksta į įvykio vietą ir atlieka apžiūrą. Kai toks asmuo negali laiku atvykti, tai turi atlikti pranešimą gavusios įstaigos kvotėjas ar kitas tos įstaigos pareigūnas. Kvotos įstaigos pareigūnai turi padėti atlikti apžiūrą ikiteisminio tyrimo pareigūnui.

Apžiūroje naudojamos mokslo ir techninės priemonės. Esama atvejų, kada dalyvauja kviestiniai, įtariamasis, nukentėjusysis, liudytojas, taip pat specialistas. Apžiūros metu pėdsakai ir kiti objektai apžiūrimi jų radimo vietoje. Jei tai truks ilgai ar apžiūra bus apsunkinta, objektai išimami, supakuojami, antspauduojami ir nepažeidžiant gabenami į tinkamą vietą. Viskas, kas aptinkama ir išimama, parodoma kviestiniams ir dalyviams, apie tai pažymint protokole (vadovaujantis KR BPK 199 str. numatyta tvarka). Išimami tie objektai, kurie turės reikšmės bylai. Apžiūroje matuojami objektai, sudaromi planai ir schemos, fotografuojama ar kitaip fiksuojama, apie tai pažymima protokole, o materialūs objektai pridedami prie protokolo.

Gyvenamųjų patalpų apžiūra atliekama sutikus pilnamečiam gyventojui arba esant tyrimo teisėjo sankcijai. Jeigu patalpose gyvena nepilnamečiai arba asmenys su aiškiais sunkiais

[29] Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г.). Žiūrėta 2016 rugsėjo 7 d. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852&doc_id2=31575852#pos=258;7&pos2=3270;-8

psichikos negalios požymiais, arba dėl apžiūros nesutinka, tuomet ikiteisminį tyrimą atliekantis asmuo priima nutarimą dėl priverstinio apžiūrėjimo, kuris patvirtinamas tyrimo teisėjo.

Jei gyvenamosios patalpos yra nusikaltimo vieta ir dėl to apžiūros negalima atidėti, ikiteisminį tyrimą atliekantis asmuo priima nutarimą, kuris paskui pereina įteisinimo procedūras nuo prokuroro iki teisėjo. Neteisėtai surinkta medžiaga negali būti įrodymais. Gyvenamųjų patalpų apžiūroje privalo dalyvauti pilnametis asmuo, jam nesant, vietos savivaldos atstovas. Įstaigos patalpų apžiūroje turi dalyvauti jos administracijos atstovas. Diplomatinėse atstovybėse ir gyvenamosiose patalpose prilygintose atstovybėms tik su jų vadovo ar pavaduojančio asmens sutikimu bei dalyvavimu. Dėl leidimo suteikimo būtina kreiptis į Kazachstano Respublikos užsienio reikalų ministeriją. Apžiūroje turi dalyvauti prokuroras bei užsienio reikalų ministerijos atstovas.

Jeigu pirmosios apžiūros metu nepilnai ištiriami objektai jie apžiūrimi papildomai. Pakartotinė to paties objekto apžiūra atliekama esant netinkamoms sąlygoms pirminės apžiūros metu išsamiam objekto perpratimui. Po pirminės apžiūros gavus naujų duomenų, taip pat tuomet kai pirminė apžiūra atlikta nekokybiškai.

Kaip minėta procese apžiūros metu gali dalyvauti specialistas. Pagal Kazachstano Respublikos BPK 80 str. specialistu laikomas asmuo kviečiamas dalyvauti baudžiamosios bylos teisenoje ir nesudomintas bylos baigtimi, turintis specialių žinių būtinų surinkti, ištirti ir įvertinti įrodymus pateikiant paaiškinimus į baudžiamojo proceso dalyvių klausimus savo kompetencijos ribose, taip pat taikyti mokslo technikos priemones.

Specialistu gali būti pedagogas ar psichologas, dalyvaujantis tyrimo ar kituose procesiniuose veiksmuose su nepilnamečiu, taip pat gydytojas išskyrus atvejus, jeigu jie gali būti paskirti ekspertais. Teisėsaugos institucijos arba specialiosios valstybinės įstaigos darbuotojas galintis atlikti tyrimą ir pateikti išvadą taip pat yra specialistas. Specialistui proceso tvarka yra numatytos teisės ir pareigos bei apribojimai ir draudimai, esant būtinumui taikoma valstybės garantuojama apsauga jam, jo šeimos nariams ir artimiesiems.

Pagal Kazachstano Respublikos BPK 177 str. specialistas, atlikęs tyrimą, pateikia specialisto išvadą, kurioje išdėstomi nustatyta tvarka duomenys, tyrimo eigą, atsakymai į pateiktus proceso vedančiojo ar šalių klausimus. Sudėtinė išvados dalis yra priedai bei likusieji po tyrimo daiktai. Apklausos metu dėl atliktos išvados specialistas gali žodžiu teikti paaiškinimus, patikslinimus, kurie turės įrodomąją galią. Baudžiamojo persekiojimo organams specialisto išvada nėra pagrindas įrodymams, tačiau savo nesutikimą su išvada turi motyvuoti.

Apžvelgęs ir išanalizavęs Kazachstano Respublikos baudžiamojo proceso kodekse apibudinamas sąvokas dėl įvykio vietos apžiūros pastebiu, kad KR BPK vyrauja įvykio vietos apžiūros koncepcija. Remdamasis tuo galiu daryti prielaidą, jog visos šios ankščiau mano

paminėtos šalys yra priklausiusios tarybinei santvarkai, kurios baudžiamojo proceso institute buvo naudojama įvykio vietos apžiūra ir kiek pakitusi bei papildyta naudojama ir dabar.

Taip pat norėčiau paanalizuoti ir palyginti šiek tiek į vakarus nuo Lietuvos esančios Lenkijos teisėsaugos institucijų veikloje naudojamą apžiūros tyrimo veiksmą. Žlugus postkomunistiniam blokui, 1997 m. Lenkijoje buvo priimtas naujas Baudžiamojo proceso kodeksas[30].

Apžiūra Lenkijos kovos su nusikalstamumu praktikoje nagrinėjama baudžiamojo proceso ir kriminalistikos aspektais. Baudžiamojo proceso teisė nustato apžiūros teisinius pagrindus ir sąlygas, o kriminalistika – apžiūros atlikimo taktinius principus bei jų technines priemones. Apžiūra – tai veikimo sistema, pagrįsta nustatytomis normomis, kurios vadinamos principais. Lenkijos BPK 23 skirsnyje reglamentuojamas apžiūros veiksmas taip pat lavono ekschumavimas ir procesinis eksperimentas. 207 str. numato vietos, asmens arba daiktų apžiūrą. Išskiriami trys apžiūros etapai, tai atlikimo metodo nustatymas, pėdsakų suradimas, numeravimas ir jų apsaugojimas bei fiksavimas, pėdsakų ir kitų daiktų lokalizacijos nustatymas. Po pagrindinio etapo išskiriamos dvi stadijos – statinė ir dinaminė. Apžiūros eiga ir rezultatai turi būti aprašyti protokole. Kiekvienos apžiūros tikslas yra dokumentuoti įvykio vietos situaciją ir užfiksuoti įrodymus teismui[31]. Be vietos apžiūros dar gali būti apžiūrimi asmenys ir objektai. Jei objektas ar jo dalis gali būti pažeisti ar sugadinti, jų tyrimas atliekamas atitinkamu būdu.

Lenkijos BPK reglamentuoja specialių žinių panaudojimą. Kodekso įrodymų dalies 22 skirsnyje yra minimi asmenys, kurių žinios priskiriamos specialioms žinioms. Tai specialistai, žinovai (ekspertai) ir vertėjai. Kodekso 205 straipsnyje specialistas yra asmuo, turintis specialių žinių ir įgūdžių mokslo, meno, technikos, įvairiose veiklos srityse. Tai įvairių specialybių žinovai, kurie pagal procesinio organo nutarimą atlieka tyrimus ir teikia išvadas specialiais klausimais. Jis atitinkamo pareigūno nurodymu atlieka apžiūros techninius veiksmus. Specialistas, kuris yra ne proceso įstaigos valdininkas, kviečiamas dalyvauti tyrimo veiksme raštiškai pasižada dėl pateikiamų duomenų ar nuomonės tikrumo. Po atliktos išvados pateikimo, gali duoti paaiškinimus apklausos metu. Lenkijos policijoje dirba dvi asmenų, kurie turi specialių žinių ir tam tikros srities specialųjį parengimą, grupės. Didesnę grupę sudaro technikai-kriminalistai, mažesnę – ekspertai-kriminalistai[32]. Apžvelgęs ir išanalizavęs Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksą, o ypatingai skirsnį, kuriame reglamentuojama apžiūra, pastebiu,

---

[30] Kodeks postępowania karnego Rzeczypospolitej Polskiej ujednolicony tekst ustawy z dnia 1997-06-06 aktualizacja: 2016-11-16 (*The Code of Criminal Procedure of the Republic of Polish consolidated text of the Act of 1997-06-06 Updated: 2016-11-16*) http://www.prawo.egospodarka.pl/kodeksy/kodeks-postepowania-karnego

[31] Grażyna Kędzierska, „Polskie prawo i kryminalistyka o oględzinach," *Jurisprudencija* 18, 10 (2000): 93.

[32] Grażyna Kędzierska, „Szkolenie ekspertów kryminalistyki polskiej policji," *Jurisprudencija* 18, 10 (2000): 63-64.

kad jame taip pat įtvirtinta įvykio vietos apžiūros koncepcija, o apžiūrint naudojama asmens specialisto turinčio specialių žinių proceso dalyvio figūra.

Apibendrinant istorinę įvykio vietos apžiūros koncepcijos raidą pastebiu, kad ji pradėjo vystytis nekvalifikuotuose ir neišsamiuose baudžiamąjį procesą reglamentuojančiuose šaltiniuose, praeidama ilgą ir sunkiai pripažįstamą kelią iki dabar. Iš viso to galiu daryti išvadą, kad įvykio vietos apžiūra yra reikšmingiausias ir pats svarbiausias, pirminis ir neatidėliotinas procesinis veiksmas tolimesniam nusikaltimo aplinkybių išsiaiškinimui. Nes vėlesnė ar pakartotinė įvykio vietos apžiūra tikrai bus daug prastesnė, o gal net išvis nieko verta, dėl ko nebus surinkti patys svarbiausi materialūs ir kiti svarbūs įrodymams objektai. Tai turi atlikti teisinį supratimą turintys pareigūnai, nes jie turėtų atlikti pirminį įvykusio nusikaltimo kvalifikavimą ir tik tada paskirstyti savo jėgas ir dėmesį atliekant įvykio vietos apžiūrą, o jeigu reikia, tai pačios įvykio vietos, kaip objekto, tyrimą. Tai bus neįkainojamas pareigūno sprendimas, kuris pasireikš tolimesniu proceso resursų ekonominiu panaudojimu.

# 2. TEISINIAI ĮVYKIO VIETOS APŽIŪROS IR ĮVYKIO VIETOS TYRIMO REGLAMENTAVIMO KLAUSIMAI

## 2.1. Teisės aktų, reglamentuojančių įvykio vietos apžiūrą, analizė

Pagal Lietuvos Respublikos BPK 166 straipsnio nuostatas, ikiteisminis tyrimas pradedamas nustačius nusikalstamos veikos požymius. Tuomet yra atliekami ikiteisminio tyrimo veiksmai. Vienas iš pagrindinių, pirminių ir dažniausiai atliekamų ikiteisminio tyrimo veiksmų yra įvykio vietos apžiūra. Tai nurodoma BPK 207 straipsnio 2 dalyje, kurioje sakoma, kad dėl apžiūros surašomas protokolas. Įvykio vieta kriminalistikoje kaip ir baudžiamajame procese – tai vieta, kur buvo padaryta nusikalstama veika ir vieta, kur randami nusikalstamos veikos pėdsakai ir kiti objektai, kurie gali būti reikšmingi tyrimui, įvykio situacijai ir bylos aplinkybėms nustatyti. Ne visada įvykio pėdsakų ar nusikalstamos veikos objektų suradimo vieta būna ir nusikalstamos veikos padarymo vieta, t.y. šios vietos ne visuomet sutampa, bet visada būna įvykio vieta[33]. Įvykio vietos apžiūra yra pirminis ir nepakeičiamas tyrimo veiksmas, kurio metu surenkami patys svarbiausi duomenys byloje, nustatomos aplinkybės, padedančios išaiškinti nusikalstamą veiką, taip pat aplinkybės, palengvinusios ją padaryti. Tokios apžiūros metu surenkami ne tik nusikalstamos veikos pėdsakai, bet ir nustatomi kiti duomenys, išaiškinami nukentėjusieji, liudytojai, įtariamieji, patikrinama, kas galėjo įvykį matyti ir girdėti.

BPK 207 str. reglamentuoja apžiūros atlikimą, o jo pirmoje dalyje išvardijami subjektai, galintys atlikti šį veiksmą: prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, specialistas. Išskirtiniais atvejais įstatymas išskiria dar vieną subjektą – gynėją, galintį atlikti tik dviejų objektų – įvykio vietos ir transporto priemonės apžiūrą (BPK 48 str. 1 d. 6 p.). Apžiūros objekto sąvoka vartojama daiktui, pėdsakui ar dokumentui apibrėžti, kai kuriuose BPK straipsniuose, kaip antai 91 str., 205 str. ir 207 str.

Baudžiamojo proceso kodekse yra teisiškai įtvirtinti ir reglamentuoti objektų apžiūros ir objektų tyrimo institutai. BPK 207 str., – *apžiūra*, nurodo, kad turinčius reikšmės nusikalstamai veikai ištirti daiktus ar kitus objektus, kurių nereikia tirti šio Kodekso 205 straipsnyje nustatyta tvarka, apžiūri prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar specialistas. Dėl apžiūros surašomas protokolas. Apžiūros protokole smulkiai aprašomi apžiūrėti objektai, nurodomi jų požymiai, turintys reikšmės nusikalstamos veikos aplinkybėms nustatyti. Apžiūrimi daiktai, kiek galima nufotografuojami arba nufilmuojami[34].

---

[33] Max M. Houck, Frank Crispino ir Terry McAdam, *The science of crime scenes* (Oxford: ELSEVIER, 2012), 23-24.

[34] „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).

BPK 205 str. – *objektų tyrimo tvarka*, nurodo, kad siekiant surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas bylai reikšmingas aplinkybes, atliekamas įvykio vietos, žmogaus kūno, lavono, vietovės, patalpų, dokumentų ir kitų objektų tyrimas. Daiktai, dokumentai ir kitokie objektai tiriami jų radimo vietoje. Daiktai, dokumentai ar kitokie objektai, kuriems ištirti reikia daug laiko arba kuriuos būtina tirti techninėmis priemonėmis, gali būti tiriami laboratorijoje arba kitoje vietoje, kur yra tam reikalingos sąlygos. Objektų tyrimą atlieka specialistai. Specialistui, kuris nėra ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas, užduotis atlikti objektų tyrimą duodama raštu.

Pastebėjau, kad pagrindiniai įstatyme įtvirtinti šių veiksmų skirtumai yra du – apžiūros atveju subjektas yra daug platesnis, o objektų tyrimo atveju šio procesinio veiksmo subjektas yra specialistas. Pirmuoju atveju yra stebima ir fiksuojama jų padėtis, o kitu yra atliekamas betarpiškas objektų tyrimas. Esminiai įvykio vietos apžiūros ir tyrimo koncepcijų skirtumai pilnai atitinka kriminalistinėje doktrinoje išsakytiems skirtumams. Detalus šių teorinių teiginių nagrinėjimas kelia nemažai klausimų dėl abiejų šių skirtumų reglamentavimo.

Čia tikslinga būtų atlikti teisėsaugos institucijų vadovų, Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro bei Lietuvos policijos generalinio komisaro, išleistų teisės aktų analizę, reglamentuojančią įvykio vietos apžiūrą. Šiuos teisės aktus vertėtų laikyti kaip tam tikra galima metodine medžiaga.

Pirmasis žinybinis teisės aktas, kuris reglamentuoja, ką pirmasis atvykęs į įvykio vietą policijos pareigūnas turi joje daryti, yra 2011 m. liepos 19 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas, reglamentuojantis policijos patrulių veiklą[35]. Šios instrukcijos ketvirtoji dalis numato policijos patrulių veiksmus reaguojant į pranešimus apie įvykius. Taip pat detalizuojami patrulių veiksmai vykstant į įvykio vietą ir atvykus į ją bei ten organizuojant pirminius veiksmus.

Atvykus atsakingiems už tyrimą pareigūnams, patrulis grupės vyresniajam turi pranešti apie įvykį, gautus ir surinktus duomenis, įvykdytas priemones ir rezultatus ir vykdyti grupės vyresniojo arba budėtojo nurodymus.

Dabar galime paanalizuoti įsakymus, kuriuose yra nustatyti atvykusio į įvykio vietą tyrėjo ir specialisto atitinkami veiksmai. Šiuos veiksmus numato Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo[36]. Iš esmės jame įtvirtintas veikimo įvykio vietoje modelis.

---

[35] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 07 19 įsakymas Nr. 5-V-673 „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. http://www.infolex.lt/ta/148023?nr=1

[36] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 07 24 įsakymas Nr. 5-V-454. „Dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo.“ *Paskelbta institucijos*. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. http://www.infolex.lt/ta/129853?nr=3

Policijos įstaigose gauta informacija apie nusikalstamas veikas, kitus teisės pažeidimus ir įvykius, jų tyrimo procesą ir rezultatus privalomai registruojama. Policijoje registruojamų įvykių rūšiavimas į kategorijas atliekamas pagal pajėgų reagavimo prioritetą ir greitį. Atsižvelgus į tai, operatyvinę grupę „A“ ir „B“ kategorijų pranešimams[37] apie įvykį ištirti, turėtų sudaryti teritorinės policijos įstaigos tyrėjas, kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas arba teismo ekspertas, kai kuriais atvejais – kinologas, teismo medicinos specialistas. Atsižvelgiant į nusikaltimo rūšį, gali būti pakviesti papildomi teritorinės policijos įstaigos kriminalistinių tyrimų padalinio specialistai, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro specialistai, teismo medicinos, gelbėjimo ir kitų specialiųjų tarnybų darbuotojai[38].

Policijos įstaigos tyrėjas arba prokuroras ir teritorinės policijos įstaigos kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas, atvykęs į nusikalstamos veikos padarymo vietą, susipažįsta su įvykio vieta ir ją supančia aplinka, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybėmis, įvertina jas ir priima sprendimą dėl įvykio vietos apžiūros ar tyrimo atlikimo[39]. Jeigu teritorinės policijos įstaigos tyrėjas arba prokuroras įvykio vietos apžiūrai ar tyrimui vadovauja pats (kai tyrimo objektas – įvykio vieta yra didelės apimties, padarytas sunkus ar labai sunkus nusikaltimas), kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas tampa pirmuoju jo pagalbininku, vykdančiu visus teritorinės policijos įstaigos tyrėjo arba prokuroro nurodymus, ir yra jam pavaldus. Šiuo atveju kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas padeda teritorinės policijos įstaigos tyrėjui arba prokurorui atlikti kvalifikuotą įvykio vietos apžiūrą ar tyrimą, o atlikęs nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų žymių, objektų tyrimus, specialisto išvadą įrašo į įvykio vietos apžiūros protokolą ir toliau vykdo teritorinės policijos įstaigos tyrėjo arba prokuroro nurodymus. Kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas gali rekomenduoti teritorinės policijos įstaigos tyrėjui arba prokurorui išsikviesti atitinkamos srities (specializacijos) specialistą.

---

[37] Plačiau žiūrėti: „Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016 01 29 įsakymas Nr. 5-V-80 „dėl policijos registruojamų įvykių registro duomenų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ nauja redakcija. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. https://www.epolicija.lt/avilys: Įvykio kategorija (A, B, C) – policijos registruojamų įvykių rūšiavimas pagal policijos pajėgų reagavimo prioritetą ir greitį. A kategorijos pranešimas apie įvykį – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą labai sunkų ar sunkų, apysunkį nusikaltimą, kai nukentėjusiojo gyvybei, sveikatai ar didelės vertės turtui gresia pavojus (nustatoma, kai reaguoti reikia labai skubiai). B kategorijos pranešimas apie įvykį – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą sunkų, apysunkį ar nesunkų nusikaltimą arba kai nukentėjusiojo gyvybei ar sveikatai gali kilti pavojus, nėra informacijos apie nukentėjusiojo būklę, yra neteisėto turto pasisavinimo ar jo sunaikinimo pavojus, jeigu neturintis įgaliojimų asmuo sulaikė teisės pažeidėją, taip pat pranešimas apie chuliganiškus viešosios tvarkos pažeidimus, viešosios rimties trikdymą, kiti teisės pažeidimai, kai gali kilti pavojus žmonių gyvybei ar sveikatai (nustatoma, kai reaguoti reikia skubiai). C kategorijos pranešimas apie įvykį – pranešimas apie rengiamą, daromą ar padarytą apysunkį, nesunkų nusikaltimą, baudžiamąjį nusižengimą ar įvykį ir kai asmens, kuriam reikalinga policijos pagalba, gyvybei, sveikatai arba jo didelės vertės turtui negresia pavojus, taip pat kai pranešama apie kitus teisės pažeidimus (nustatoma, kai skubiai reaguoti nereikia arba fiksuojamas informacinis policijos registruojamas įvykis).

[38] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 07 24 įsakymas Nr. 5-V-454. „Dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo.“ *Paskelbta institucijos*. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. http://www.infolex.lt/ta/129853?nr=3

[39] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003), 555.

Kai teritorinės policijos įstaigos tyrėjas arba prokuroras duoda kriminalistinių tyrimų padalinio specialistui pavedimą atlikti (objekto) įvykio vietos apžiūrą ar tyrimą (BPK 89 str. 1 d.), teritorinės policijos įstaigos specialistas, vadovaudamasis BPK nuostatomis, atlieka teritorinės policijos įstaigos tyrėjo ar prokuroro pavedimą. Šiuo atveju specialistas gali pasikviesti į pagalbą teritorinės policijos įstaigos kriminalistinių tyrimų padalinio specialistus, taip pat ir Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ar kitų įstaigų specialistus. Teritorinės policijos įstaigos kriminalistinių tyrimų padalinio specialistas surašo įvykio vietos (objekto) apžiūros protokolą ar įvykio vietos tyrimo specialisto išvadą, kuriuos su visais priedais (schemomis, grafikais, planais, nuotraukomis ir kitokia vaizdine informacija) pateikia teritorinės policijos įstaigos tyrėjui. Jeigu įvykio vietos tyrimui vadovauja prokuroras, specialisto išvada pateikiama prokurorui.

Šie teiginiai išsprendžia teorinę vadovavimo įvykio vietos apžiūroje problemą, tačiau neišsprendžia vadovavimo įvykio vietos tyrimui problemos. Aišku, tai pažeidžia įvykio vietos tyrimo koncepcijos vieną iš pamatinių požymių – veiksmo subjektą, tačiau atsižvelgiant į dabartinę padėtį Lietuvoje, toks vadovavimo paskirstymas yra būtinas. Kita priežastis, lemianti, kad instrukcijoje atsiranda tokia nuostata, kurios nėra tikslaus reglamentavimo įstatyme (BPK).

Kitas poįstatyminis teisės aktas dėl įvykio vietos apžiūros bei joje atliekamo tyrimo yra policijos generalinio komisaro įsakymas „dėl objektų tyrimų, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimų teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų“[40]. Jų 3.14 punkte nurodyta, kad KTC ir jų teritoriniai padaliniai, atliekantys įvykio vietos tyrimą, siekia nustatyti įvykio situaciją ir kitas ikiteisminiam tyrimui reikšmingas aplinkybes, apžiūri ir fiksuoja įvykio vietą, jos aplinką, ieško nusikalstamos veikos pėdsakų, daiktų, dokumentų, kitų reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti turinčių objektų, kurie BPK nustatyta tvarka įforminami ir paimami. Tai rodo, kad apžiūrint įvykio vietą yra atliekamas įvykio vietos tyrimas kaip atskiras specialus tyrimas. Tai procesinis veiksmas, kurio metu atliekamas kompleksas įvairių skirtingos rūšies tyrimų, apie kurių atlikimo būtinumą yra sprendžiama įvykio vietos tyrimo metu, atsižvelgiant į įvykio situaciją.

Siekdamas tinkamai organizuoti kriminalistinių tyrimų specialistų veiklą, taip pat atliekant įvykio vietų apžiūras ir tyrimo veiksmus, Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009

[40] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 07 11 įsakymas Nr. 5-V-398. „Dėl objektų tyrimų, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimų teikimo lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų patvirtinimo“. Žiūrėta 2016 gruodžio 14 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/policijos_generalinio_komisaro_isakymai_kriminalistiniai_tyrimai/

m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 5-V-300, buvo patvirtinta specialistų veiklos instrukcija[41]. Šiuo metu policijos įstaigų veikla optimizuota, tačiau instrukcija vis dar galioja. Joje yra detaliai reglamentuotos Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių specialistų funkcijos. Pagal šiuos nuostatus specialistas privalo arba padėti prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui atlikti įvykio vietos apžiūrą ar tyrimą, arba jų pavedimu pats atlikti šiuos veiksmus.

Kriminalistinių tyrimų padalinio ar kriminalistinių tyrimų specialistas, gavęs ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro pavedimą organizuoti ir atlikti įvykio vietos tyrimą, atlieka pavedimą ir surašo specialisto išvadą, kurios blanko pavyzdys patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2007 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 1-146[42].

Įvykio vietos apžiūros ar tyrimo metu specialistas yra pavaldus pareigūnui, vadovaujančiam ikiteisminio tyrimo veiksmui, ir vykdo jo teisėtus nurodymus. Atlikdami ikiteisminio tyrimo veiksmus visi be išimties policijos pareigūnai privalo vengti užteršti nusikalstamos veikos žymes, pėdsakus bei kitokius objektus, remdamiesi rekomendacijomis, kaip neužteršti įvykio vietos, pateiktomis Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro 2006 m. leidinyje „Įvykio vietos apžiūros atmintinė“.

Atlikęs teisės aktų, reglamentuojančių įvykio vietos apžiūrą, analizę galiu teigti, kad įvykio vietos apžiūrą gali atlikti BPK 207 str. pirmojoje dalyje išvardinti subjektai, prokuroras, tyrėjas, specialistas-kriminalistas. O įvykio vietos tyrimą šiuo atžvilgiu atlieka tik specialistas. Be to, įvykio vietos apžiūra yra svarbiausias ir dažniausiai atliekamas procesinis veiksmas, kurio metu surenkami naudingiausi duomenys ir objektai tolimesniam bylos tyrimui.

## 2.2. Įvykio vietos tyrimo reglamentavimas

Lietuvos Respublikos BPK 205 str. įvykio vieta įvardijama kaip viena iš tyrimo objektų rūšių, daugiau šio specifinio tyrimo objekto išsamiau nereglamentuoja, tuo parodant, kad šis objektas nepaisant jo ypatingumo tyrimo prasme, niekuo neišsiskiria iš kitų objektų ir jo tyrimui galioja visų kitų objektų tyrimą, jo įforminimą reglamentuojančios normos. Objektų tyrimas yra

[41] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 04 24 d. įsakymas Nr. 5-V-300 „Dėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių ir policijos komisariatų kriminalinės policijos skyrių (poskyrių) kriminalistinių tyrimų specialistų veiklos instrukcijos patvirtinimo“. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/policijos_generalinio_komisaro_isakymai_kriminalistiniai_tyrimai.html?&psl=2

[42] *Ibid.*

ikiteisminio tyrimo veiksmas, kuriuo siekiama surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ar kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas aplinkybes[43].

Nagrinėjant įvykio vietos tyrimo reglamentavimą, tenka susidurti su įvairiais klausimais: dėl įvykio vietos tyrimo subjekto nustatymo ir asmens (-ų), dalyvaujančio (-ių) įvykio vietos tyrime, bendradarbiavimo, be to, dėl objektų tyrimo, kaip įvykio vietos tyrimo dalyko, įforminimu. Šie klausimai – glaudžiai susiję ir yra aptariami.

Specialisto ir ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro tarpusavio bendradarbiavimo, atliekant įvykio vietos tyrimą, reglamentavimas. Baudžiamojo proceso kodekse reglamentuojama, kad įvykio vietos tyrimą atlieka specialistas, kuris atsako už daiktų, dokumentų ir kitų objektų tyrimą. Taip pat jis atsako ir už visos įvykio vietos tyrimą. Specialistas tampa savarankišku procesiniu subjektu. BPK pateikiamas specialisto dalyvavimas šiame veiksme: „objektų tyrimą atlieka specialistai. Paprastai jie būna ikiteisminio tyrimo įstaigų, tiriančių nusikalstamą veiką, pareigūnai. Tokiems specialistams speciali užduotis atlikti objektų tyrimą neduodama. To paties objekto tyrimą gali atlikti kelių sričių specialistai. Pavyzdžiui, į autoavariją patekusią transporto priemonę gali tirti kriminalistas, ieškodamas ją vairavusio asmens pėdsakų, taip pat auto-technikas, siekdamas nustatyti atskirų tos transporto priemonės agregatų techninę būklę. Jeigu objektų tyrimą turi atlikti specialistas, nesantis ikiteisminio tyrimo įstaigos, tiriančios nusikalstamą veiką, pareigūnu, specialistas kviečiamas BPK 89 str. nustatyta tvarka. Tokiam specialistui raštu duodama užduotis atlikti objektų tyrimą. Užduotyje nurodoma: nusikalstamos veikos aplinkybės; objektai, kuriuos reikia ištirti, ir klausimai, į kuriuos reikia atsakyti. Užduotyje atlikti objektų tyrimą specialistas įspėjamas dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingos išvados ar paaiškinimo pateikimą pagal BK 235 str. Specialistui, kuris yra kitos ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas, užduotį atlikti objektų tyrimą duoda prokuroras (BPK 171 str. 2 d. 3 p)“[44]. Nors komentaras nėra įstatymas, tačiau jo esmė yra aiški – turi būti raštiška užduotis.

Vadinasi, kad tyrimą atlieka specialistas, tačiau užduotį jam duoti gali tik prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas. Paaiškėja, jog konkrečios įvykio vietos tyrime turi dalyvauti ir prokuroras (arba ikiteisminio tyrimo pareigūnas).

Objektų tyrimo, kaip įvykio vietos tyrimo dalyko, įforminimas. Pagrindinis tyrimo ir apžiūros skirtumas, numatytas BPK yra tas, kad atliekant tyrimą yra naudojama speciali kriminalistinė technika. Objektų tyrimas atliekamas tais atvejais, kai reikšmingų tyrimui aplinkybių nustatymas susijęs su specialios kriminalistinės ar kitokios technikos panaudojimu ir

---

[43] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003), 551.

[44] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003), 552 – 553.

specialių metodikų taikymu. Kai reikšmingas tyrimui aplinkybes galima nustatyti paprastu objektų buvimo vietos, jų padėties ar būklės konstatavimu ir tam nereikia naudoti specialios technikos ar specialių tyrimų metodikų, atliekama apžiūra, numatyta BPK 207 str., o ne objektų tyrimas. Kiekvienu konkrečiu atveju prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, vadovaujantis nusikalstamos veikos tyrimui, nusprendžia, ką atlikti – objektų tyrimą ar jų apžiūrą[45]. Objektai paprastai tiriami jų radimo vietoje. Jeigu ten jų tinkamai ištirti neįmanoma, jie tiriami laboratorijoje ar kitoje vietoje, kur yra tam reikiamos sąlygos. Tokiu atveju surasti objektai užfiksuojami apžiūros protokole, nufotografuojami, paimami, supakuojami ir perduodami laboratorijai. Laboratorijoje ar kitoje vietoje šie objektai tiriami ir nustatomos reikšmingos tyrimui aplinkybės[46]. Kyla klausimas, jei tokie objektai yra randami įvykio vietoje jos tyrimo metu – koks tai proceso veiksmas, – tyrimas ar apžiūra? Pvz., atliekant užkasto lavono paiešką yra naudojami lavono ieškikliai arba specialiai apmokytas šuo. Atliekamas vietovės tyrimas. Suradus lavoną, jis gabenamas į morgą, kur atliekamas jo detalesnis tyrimas. Kokį tyrimo veiksmo protokolą reikėtų pildyti – apžiūros ar tyrimo. Pagal komentaro autorius, turėtų būti pildomas apžiūros protokolas. Nors kaip ir prieštarautų veiksmo esmei – jo metu buvo naudojama technika ar specialiai apmokytas šuo vietovės ištyrimui, o tai jau vietos tyrimo ir apžiūros santykis. Dėl to turėtų būti sprendžiamas jų tarpusavio klasifikavimo klausimas, bet praktika eis lengviausiu keliu – viską fiksuojant apžiūros protokole, neatmetant atvejų, kada gali sukelti rimtų juridinių problemų tolesnėse baudžiamojo proceso stadijose.

Kalbant apie reglamentavimą reikia paliesti procesinius dokumentus. Šiuo metu yra naudojamas įvykio vietos apžiūrai ir tyrimui apžiūros protokolo blankas patvirtintas LR generalinio prokuroro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. I-288, 2016 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. I-33 ir 2016 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. I-122, dėl „baudžiamojo proceso dokumentų formos su pakeitimais“.

Įstaigos, kurioms pateikiamas objektų tyrimas, jeigu juos reikia tirti laboratorijoje ar tam tinkamoje vietoje, kur yra reikiamos sąlygos, atlikę objektų tyrimą atsakymus teikia savo įstaigos blanko specialisto išvadoje arba ekspertizės atlikimo akte. Tokie įstaigų atlikti tyrimai ir blankai yra patvirtini „Nacionalinio akreditacijos biuro“ akreditavimo pažymėjimu, suteikiančiu teisę abejonių nekeliančius ir baudžiamajame procese turinčius įrodymų galią.

Lietuvos baudžiamasis procesas numato tik vieną procesinį dokumentą, įvardijamą išvada – tai specialisto išvada, numatyta BPK 90 str. Šis straipsnis nurodo, kad specialisto išvadoje, kuri surašoma kaip atskiras dokumentas, turi būti šie duomenys: specialisto asmens

[45] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003), 552.
[46] *Ibid.*

duomenys – vardas, pavardė, išsilavinimas, specialybė, kvalifikacija; tirti objektai; naudoti tyrimo metodai ir techninės priemonės; specialisto nustatytos aplinkybės, turinčios reikšmės nusikalstamai veikai tirti. Prie specialisto išvados pridedama vaizdinė medžiaga. Ši išvada surašoma atlikus objektų tyrimą. Tačiau iš įvykio vietos tyrimo koncepcijos mes matome, kad įvykio vietos tyrimas nėra šiaip paprastas atskiras tyrimas, toks kaip pvz., daktiloskopinis, biologinis, teismo medicininis ir pan. Tai yra kompleksinis kelių specialiųjų tyrimų, atliekamų įvykio vietoje, veiksmas. Todėl ir šio veiksmo atskiru nepavadinsi. Jis yra atliekamas kelių skirtingų sričių specialistų, kurie pateikia savo išvadas, kurias paskui apibendrina įvykio vietos tyrimo specialistas. Praktika nuėjo supaprastintu keliu – įvedė atskirą tyrimą, greta visų kitų, pavadino įvykio vietos tyrimu, visus asmenis, neturinčius jokios specialiųjų žinių srities, bet dirbančius kriminalistinių tyrimų srityje, padarė įvykio vietos tyrimo specialistais. Tai rodo, kad praktikai nori supaprastinti šią koncepciją. Specialisto išvados turinys yra nurodytas BPK 90 str. 3 d. Visos ekspertinės įstaigos, savo nuostatuose yra reglamentavusios specialisto išvados turinį.

BPK 205 str. reglamentuoja, kad įvykio vietos tyrimas priskiriamas prie tyrimo veiksmų, kuris turi būti fiksuojamas protokolo blanke. Įvykio vietos tyrimas nėra taip vadinamas „ekspertinis tyrimas“, tai yra kompleksinis procesinis veiksmas, kuris savyje apima ir įvykio vietos apžiūrą, kurioje sprendžiami visai ne ekspertiniai klausimai, atliekama pėdsakų bei daiktų, turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, paieška, jų apžiūra bei fiksavimas, o taip pat įvykio vietoje rastų objektų tyrimą (kuris gali būti įvairus – daktiloskopinis, trasologinis, biologinis ir pan.), galų gale įvykio vietos situacijos tyrimą (kada sprendžiami identifikaciniai, diagnostiniai ir kiti uždaviniai). Visuomet įvykio vietos apžiūra ir tyrimas buvo priskiriami prie neatidėliotinų pirminių ir taip vadinamų aktyviųjų „dinaminių“ tyrimo veiksmų. Tokių veiksmų metu atliekami aktyvūs veiksmai, skirti tam tikram tikslui – įrodymų paieškai, radimui, fiksavimui[47]. Tai nėra pasyvus veiksmas – kaip objektų tyrimas laboratorijoje ar ekspertizės atlikimas, kurios supaprastinta schema atrodo taip – gautas objektas ir klausimai, objekto apžiūra, tyrimas naudojant mokslinius metodus ir priemones, išvadų formulavimas. Tai yra atskiras tyrimo veiksmas, kurio metu vienas iš prioritetų ir yra tokių objektų radimas. Įvykio vietos tyrimas turi savo dinaminę eigą, kurią būtina fiksuoti. O tai, pagal galiojantį baudžiamojo proceso įstatymą, galima atlikti tik protokolu.

Kaip matome, įvykio vietos yra didelės apimties kompleksinis tyrimo veiksmas, savyje apimantis kitus tyrimo veiksmus – įvykio vietos apžiūrą, objektų, įvykio situacijos tyrimus ir pan. BPK 179 str., nurodo, kad atliekant tyrimo veiksmus, rašomi protokolai. Tyrimo veiksmų metu taip pat gali būti fotografuojama, filmuojama, daromas garso ir vaizdo įrašas, daromi

[47] Eglė Bilevičiūtė ir kt., *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 122.

pėdsakų atspaudai ir atliejos, sudaromi planai ir schemos bei naudojami kitokie fiksavimo būdai. Protokolą rašo tyrimo veiksmą atliekantis arba jam padedantis asmuo tyrimo veiksmo metu arba tuojau pat jį pabaigus. Protokole turi būti nurodyta tyrimo veiksmo atlikimo vieta ir laikas.

Apžiūros protokolo blanke, tarp kitų tyrimo veiksmą reglamentuojančių straipsnių yra įtrauktas BPK 180 str., reglamentuojantis specialisto dalyvavimą atliekant tyrimo veiksmus. Šiame straipsnyje pateikiama, kad dalyvauti atliekant tyrimo veiksmus gali būti pasitelkiami specialistai. Jei tokiam veiksmui pasitelkiamas specialistas ne ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas, turi būti įsitikinama jo asmens tapatybe ir kompetentingumu, išsiaiškinami jo ryšiai su įtariamuoju ir nukentėjusiuoju bei pagrindas jį nušalinti. Prieš pradėdamas atlikti savo pareigas toks specialistas raštiškai pasižada sąžiningai atlikti pavestas užduotis ir turi būti įspėjamas dėl atsakomybės pagal BK 235 str., už melagingos išvados ar paaiškinimo pateikimą. Kaip matome šis straipsnis reglamentuoja galimybę pasitelkti specialistus atliekant tyrimo veiksmus.

Taip pat specialisto specialiųjų žinių naudojimas yra nusikalstamų veikų tyrimo proceso sudėtinė dalis. Baigiamasis teigiamas tyrimo rezultatas dažnai priklauso nuo kvalifikuoto specialių žinių panaudojimo. Žodis „žinios“ dabartinės lietuvių kalbos žodyne[48] aiškinamas kaip mokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija. Taigi specialios žinios, viena vertus, gali būti laikomos išsilavinimo, kaip įgytos specialybės, profesijos, turinys. Tačiau jos gali būti suprantamos ir kaip ypatingos, išskirtinės tam tikros specialybės, profesijos žinios, t.y. ne visas išsilavinimo turinys, o tik tam tikra jo dalis.

Kaip pastebime sąvokos egzistuoja tik su jomis susijusioje aplinkoje, tam tikru laiku ir tik tada jos įgauna savo prasmę bei reikšmę. Taigi ir sąvoka „specialiosios žinios“ baudžiamojo proceso teisėje įgyja tam tikrą, specifinę reikšmę.

Kaip pastebi K. Stungys iškyla lygmuo, nuo kurio šios žinios laikomos specialiosiomis. Manoma, kad riba galėtų būti vidurinio išsilavinimo žinių lygis, suteikiantis galimybę betarpiškai suvokti su byla susijusią informaciją, esančią tam tikrose laikmenose, specialių žinių panaudojimo procesines galimybes, eksperto arba specialisto panaudotų tyrimų esmę. Vidurinis išsilavinimas suprantamas ne tik kaip vidurinės mokyklos programa fiksuojamas žinių lygis[49]. Tai daugiau visuomenės narių bendravimo žinių lygis, nuolat formuojamas žiniasklaidos, propaguojančios mokslo ir technikos laimėjimus, skatinamas gyvenimo keliamų reikalavimų tobulėti. Tačiau riba skirianti specialias ir ne specialias žinias nėra tvirta.

---

[48] Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2017 sausio 15 d., http://lkiis.lki.lt/dabartinis

[49] Kęstutis Stungys, „Specialių žinių samprata ir panaudojimo ypatumai,“ *Jurisprudencija* 52, 44 (2004): 82.

Nagrinėjant užsienio valstybių šiuo metu galiojančius baudžiamojo proceso įstatymus, nustatyta, kad beveik visuose mums prieinamuose baudžiamojo proceso kodeksuose yra vartojamas specialių žinių terminas, pavyzdžiui *„wiadomości specjalne“* – Lenkijos Respublikos BPK 193 str. nurodoma, kada kviečiami specialių žinių turintys subjektai specialistai, žinovai ekspertai. Šalys kaip valstybinę arba lygiagrečiai su valstybine kalba einančia ir baudžiamojoje teisenoje naudojamą proceso kalbą rusų, terminą *„специальне знания“* naudoja Rusijos Federacijos BPK 195 str., Baltarusijos Respublikos BPK 226 str., Kazachstano Respublikos BPK 270 str., kuriuose nurodoma, kada skiriama ekspertizė. Reikia pažymėti, kad nė viename šių minėtų šalių baudžiamojo proceso kodeksų nepateikiamas specialių žinių termino apibrėžimas.

Pagal Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymą „specialios žinios – išsilavinimo ir specialaus pasirengimo arba profesinės veiklos dėka įgytos išsamios mokslo, technikos, meno ar bet kokios kitos žmonių veiklos srities žinios, reikalingos ekspertizei atlikti“. Ši sąvoka kritikuojama, motyvuojant tuo, kad įstatymas specialiąsias žinias sieja tik su viena specialiųjų žinių panaudojimo forma – ekspertizės atlikimu. Todėl laikoma, kad šis apibrėžimas yra per siauras ir netinkamas, o manyčiau, kad nereikėtų vadinti specialiųjų žinių sąvoka.

Specialios žinios apibrėžiamos kaip profesinės žinios iš mokslo, technikos, meno arba amatų srities, būtinos spręsti klausimus, kylančius tiriant ar nagrinėjant teisme konkrečias bylas[50]. Sąvokoje informacinė specialiųjų žinių pusė išreiškiama plačiai bei nurodoma kokiu būdu gaunamos žinios. Žinių panaudojimo sfera apibrėžiama konkrečiai.

Išsamiausiai specialiųjų žinių sąvokos problemas Lietuvoje analizavo J. Juškevičiūtė. Išnagrinėjusi JAV, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos, Lietuvos baudžiamojo proceso įstatymus, ji siūlo tokią sąvoką: „Specialiosios žinios – tai mokslo, technikos ar bet kurios kitos žmogiškosios veiklos srities žinios, įgytos išsilavinimo, specialaus studijavimo arba profesinės veiklos dėka, naudojamos gauti įrodomąją arba kitą informaciją, būtiną nusikaltimui ištirti“[51].

Specialiosios žinios įrodinėjimo procesui svarbios tuo, kad jomis siekiant patikrinti įrodymų patikimumą kartu siekiama įrodinėjimo procesui materialiąja prasme suteikti tikrumo ir objektyvumo, kas sudaro prielaidas šalinti subjektyvizmą vertinant įrodymus. Specialiosios žinios sudaro prielaidas pamatuoti įrodymų patikimumo savybę konkrečioje baudžiamojoje byloje[52].

---

[50] Татьяна Витальевна Аверьянова и др., *Криминалистика. Учебник для вузов* (Москва: Норма, 2000), 454 – 455.

[51] Janina Juškevičiūtė, „Specialių žinių panaudojimas tiriant nusikaltimus: būklė ir perspektyvos“ (daktaro disertacija, Lietuvos teisės akademija, 1998), 63.

[52] Raimundas Jurka ir Rasa Žibaitė Neliubšienė, „Specialios žinios kaip priemonė nustatant įrodymų patikimumą,“ *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika* 11, (2013): 199.

Viena iš reikšmingų kvalifikuoto specialių žinių panaudojimo sąlygų tampa informacinių pažintinių modelių taikymas ikiteisminiame tyrime. „Tikslinė ir savalaikė specialių žinių panaudojimo problema darosi ypač aktuali dėl šiuolaikinių technologijų raidos bei globalizacijos procesų. Ne mažiau reikšmingas veiksnys yra baudžiamojo proceso teisės pokyčiai, kurie numato pasitelkti įvairių sričių specialistus nusikaltimams tirti. Aktyvų specialių žinių naudojimą skatina ir šiuolaikinio mokslo ir technikos pasiekimai darant nusikalstamas veikas“[53]. Todėl specialių žinių panaudojimas atliekant tyrimus bei konsultuojant teisėsaugos pareigūnus tampa būtinumu.

Apibendrindamas šį poskyrį galiu teigti, kad atliekant įvykio vietos tyrimą įstatymas reglamentuoja įvykio vietos tyrimo protokolo surašymą, kuriame savo tyrimų eigą ir rezultatus aprašo įvairių sričių specialistai pateikdami savo išvadas. Jame fiksuojama visa tyrimo eiga, tiriami objektai, kokie tyrimai ir kokie specialistai juos atliko, pastarųjų išvados, įvykio vietos tyrimą apibendrinančios išvados, įvykio eigos fiksavimo būdai ir priemonės, paimti objektai ir pan. Be to, specialiomis žiniomis laikysiu mokslo, technikos ar bet kurios kitos žmogiškosios veiklos srities žinias, įgytas išsilavinimo ir specialaus pasirengimo arba profesinės veiklos dėka, naudojamas gauti įrodomąją arba kitą informaciją, šiuo atveju būtiną nusikalstamai veikai ištirti.

### 2.2.1. Specialisto veiklos reglamentavimas

Apibūdinęs įvykio vietos tyrimo reglamentavimą, specialių žinių sąvoką čia paaiškinsiu kaip reglamentuojama specialisto kaip baudžiamojo proceso subjekto veikla. Specialisto veiklos reglamentavimas yra numatytas teisės aktuose. Tačiau norint suvokti specialistą, kaip subjektą, prasminga būtų apžvelgti specialisto sąvokos apibrėžimą, kuri yra reglamentuota įstatyme.

BPK 89 str. yra nurodomas specialisto apibrėžimas, tai asmuo, kuris turi specialių žinių ir įgūdžių. Remiantis generalinio prokuroro rekomendacijomis „dėl užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo“ specialistas sąvoka įvardijama kaip „asmuo, turintis specialių žinių ir įgūdžių, reikiamų atlikti paskirtą objektų tyrimą“[54]. Baudžiamojo proceso teisės vadovėlyje teigiama, kad „specialistas – reikiamų žinių ir įgūdžių turintis asmuo, kuriam pavedama atlikti objektų tyrimą ir pateikti išvadą arba paaiškinimą jo kompetencijos klausimais“[55].

---

[53] Валерий Тищенко, „Использование специальных знаний в информационно познавательной деятельности по расследованию преступлений,“ *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika* 12, (2016): 260.
[54] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo,“ *Valstybės žinios* 8, 379 (2011).
[55] Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 204.

Iš apibrėžimo, kad specialistas atlieka objektų tyrimą, todėl būtina panagrinėti šio proceso dalyvio teisinį veiklos reglamentavimą.

BPK 205 str., pirmojoje dalyje nurodoma, kad specialistas atlieka objektų tyrimą, kuriuo siekiama surasti ir savo turimomis specialiomis žiniomis ištirti nusikalstamos veikos pėdsakus, bei padėti teisėsaugos institucijoms išaiškinti nusikaltimo aplinkybes, kurios turi reikšmės bylai. Antroje šio straipsnio dalyje nurodyta, kad objektai, turintys reikšmės bylai, gali būti tiriami jų radimo vietoje, tačiau jei objektui tirti yra reikalinga speciali įranga, jie turi būti pristatyti į atitinkamą įstaigą. Trečiojoje dalyje nurodoma, kad tyrimą atlieka specialistas, kuris turi specialiųjų žinių būtent tam objektui tirti.

Pagal generalinio prokuroro rekomendacijas yra pateikiamas objektų tyrimo apibrėžimas, kuris nurodo, jog tai yra „ikiteisminio tyrimo veiksmas, kuriuo siekiama pritaikius specialias žinias surasti ir ištirti nusikalstamos veikos pėdsakus ar kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas aplinkybes“[56].

Vadovaujantis baudžiamojo proceso kodekso normomis, objektai, turintys reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, tiriami pasitelkus specialiąsias žinias ikiteisminiame tyrime. Būtent tada yra labai svarbu tyrėjui darbuotis kartu su specialistais, kurie skiriant užduotis atlieka objektų tyrimą ir padeda ikiteisminio tyrimo institucijoms tirti ir analizuoti nusikalstamas veikas. Atsižvelgus į teikiamų specialisto išvadų reikšmingumą byloje, galima manyti, nors ir specialisto veikla nėra plačiai reglamentuota, tačiau specialisto išvada taip pat turi įrodomąją reikšmę[57].

Taigi, išanalizavus specialisto apibrėžimą, galima daryti išvadą, kad specialistas „turi turėti ne tik specialiųjų žinių, bet ir įgūdžių (to nereikalaujama net iš eksperto)“[58]. Apibendrinus specialisto veiklos reglamentavimą, pastebima, kad specialisto veiklos reglamentavimas yra bendrai nurodytas viename BPK straipsnyje. Taip matoma, kad specialisto pareigos ir atsakomybė beveik niekuo nesiskiria nuo liudytojo pareigų ir atsakomybės, nors specialistas yra teisėsaugos institucijos darbuotojas, tačiau išimtinais atvejais ir remiantis Generalinio prokuroro rekomendacijomis, nesant ekspertui, teismo sprendimu gali būti paskirtas asmuo, turintis specialiąsias žinias ir jam bus taikomos eksperto teisės, pareigos bei atsakomybė. Atsižvelgus į visa, kas išdėstyta, darytina išvada, kad specialisto veiklos reglamentavimą būtina praplėsti, sukuriant atskirą tik jam skirtą teisių, pareigų ir atsakomybės įstatyminį reglamentavimą.

---

[56] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo,“ *Valstybės žinios* 8, 379 (2011).
[57] Eglė Bilevičiūtė ir kt., *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 77.
[58] Ryšardas Burda ir Janina Juškevičiūtė, „Specialiųjų žinių naudojimo formų Lietuvos baudžiamajame procese optimizavimas,“ *Jurisprudencija* 11, 89 (2006): 20.

Šiuo metu Lietuvoje specialistus-kriminalistus galime vadinti ir įvykio vietos tyrimo specialistais. Jie atlieka įvykio vietos tyrimą – tiria įvykio situaciją ir kitas ikiteisminiam tyrimui reikšmingas aplinkybes, ištiria ir užfiksuoja įvykio vietą, jos aplinką, suranda, BPK nustatyta tvarka įformina ir paima nusikalstamos veikos pėdsakus, daiktus, dokumentus, kitokius objektus, turinčius reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti. Susipažinus su Lietuvos specialistų sąrašu nustatyta, kad įvykio vietos tyrimo specialistai, daugumoje atvejų yra ir kitų sričių specialistai – trasologai, dokumentotyrininkai, rašysenos specialistai, balistai ir pan.[59]. Įvykio vietos tyrimas – tai nėra atskira speciali sritis, jį atlieka asmuo, kuris turi turėti kompleksą specialių žinių (daktiloskopinių, trasologinių, balistinių ir pan.) kaip atlikti ir užfiksuoti įvykio vietos tyrimą, būdamas kitos srities specialistu turinčiu teisę atlikti įvykio vietos tyrimą.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras (toliau KTC) yra specializuota policijos įstaiga, kurios paskirtis teikti policijos įstaigoms ir kitoms šalies teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijoms mokslinę ir techninę pagalbą tiriant nusikalstamas veikas bei vykdant jų prevenciją. Policijos teritorinių įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių specialistai rengiami KTC padedant metodiškai ir praktiškai.

Asmuo, siekiantis, kad jam būtų suteikta specialisto kvalifikacija, privalo:

1. pateikti atitinkamą išsilavinimą patvirtinančius dokumentus ir turėti aukštąjį neuniversitetinį, aukštesnįjį arba iki 1995 metų įgytą specialųjį vidurinį išsilavinimą, jeigu siekia įgyti specialisto kvalifikaciją; turėti ne mažesnį kaip vidurinį išsilavinimą ir įgytą profesinę kvalifikaciją, jeigu siekia įvykio vietos tyrimo specialisto kvalifikacijos;

2. pateikti tarpininkavimo raštą (prašymą), kuriame būtų reikiama informacija apie pretendentą, siekiantį įgyti specialisto kvalifikaciją (išsilavinimas, darbo vidaus reikalų sistemoje ir kriminalistinių tyrimų padalinyje (ikiteisminio tyrimo įstaigoje) stažas, per paskutiniuosius metus atliktų tyrimų skaičius ir pan.);

3. atlikti specializuotą stažuotę KTC arba teritorinės policijos įstaigos kriminalistinių tyrimų padalinyje (Kauno, Klaipėdos, Panevėžio arba Šiaulių apskrities vyriausiuose policijos komisariatuose) ir pateikti stažuotės išvadą;

4. atsižvelgiant į tyrimų sritį, pateikti penkių specialisto išvadų, parengtų mokantis, kopijas arba penkių įvykio vietų tyrimų medžiagos kartu su aptiktų pėdsakų aprašymu, parengtos mokantis, kopijas. Specialisto išvados arba įvykio vietų tyrimų medžiaga turi būti parengta kartu su stažuotės vadovu ir pasirašyta abiejų (stažuotojo ir stažuotės vadovo);

---

[59] Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2013 rugsėjo 13 d. įsakymu Nr. 140-V-70 (2016 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 140-V-101 redakcija) patvirtintas „Lietuvos policijos objektų tyrimo specialistų sąrašas“. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/lietuvos_policijos_objektu_tyrimo_specialistu_sarasas.html

5. išlaikyti specialisto kvalifikacijos egzaminą[60].

Pretendentas, siekiantis įgyti specialisto kvalifikaciją, jo kompetencijai ir pasirengimui savarankiškai atlikti tyrimus patikrinti kvalifikacinė komisija organizuoja kvalifikacinį egzaminą, kuris vyksta dviem etapais. Teisinių ir specialiųjų teorinių žinių patikrinimas raštu, kurio metu atsako į ne mažiau kaip penkis pateiktus klausimus, į kuriuos gali būti įtraukiama praktinė užduotis ar pan.. Po ko vyksta specialiųjų praktinių žinių patikrinimas žodžiu.

Teisinių žinių patikrinimas specialisto kvalifikacijai įgyti rengiamas vadovaujantis teisinių žinių programa pretendentui, siekiančiam specialisto kvalifikacijos. Specialiųjų praktinių žinių patikrinimas vykdomas pagal specialisto kvalifikacijos egzamino programą pasirinktoms tyrimų rūšims.

Pretendentui, išlaikiusiam kvalifikacinį egzaminą, suteikiama specialisto kvalifikacija ir atitinkamai išduodamas specialisto kvalifikacijos pažymėjimas. Specialistui suteikta kvalifikacija ir išduotas pažymėjimas galioja penkerius metus nuo kvalifikacinės komisijos sprendimo priėmimo dienos. Vėliau tęsiamas toje pačioje įstaigoje, kurioje buvo laikytas kvalifikacinis egzaminas. Naujai išduotam ar priėmus sprendimą pratęsti pažymėjimo galiojimo terminą, suteikti papildomai įgytą kvalifikaciją, tam atitinkamai nustatyta tvarka kvalifikacinės komisijos sekretorius inicijuoja Lietuvos policijos specialistų sąrašų keitimo procedūrą.

KTC suteikiamų objektų tyrimo specialistų 45 kvalifikacijų sąrašas, tarp kurių yra įvykio vietos tyrimo specialisto kvalifikacija.

Apibendrinęs galiu teigti, kad ruošiami įvykio vietų apžiūros specialistai orientuojami į visų nusikaltimo pėdsakų radimą, fiksavimą ir paėmimą, nesuteikiant prioriteto jokiai pėdsakų rūšiai – jie privalo taikyti modeliavimo metodą ir priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio ir konkrečių sąlygų ieškoti būtent tos rūšies pėdsakų. Įvykio vietos tyrimas yra unikalus ir nepakartojamas ikiteisminio tyrimo veiksmas, todėl apžiūros metu turi būti paimti visi su nusikalstamu įvykiu susiję pėdsakai ir objektai.

[60] Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2009 birželio 11 d. įsakymu Nr. 140-V-45 patvirtinti „Ekspertų ir specialistų kvalifikavimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre nuostatai“, 7.1.-7.5. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/ktc_virsininko_isakymai/del_ekspertu_ir_specialistu_kvalifikavimo_lietuvos_policijos_kriminalistiniu_tyrimu_centre_nuostatu_patvirtinimo.html

# 3. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO TAKTIKA

Nusikalstamumo raida, naujos jo pasireiškimo formos, tobulesni nusikalstamų veikų padarymo būdai ir priemonės, nusikaltėlių profesionalumas yra viena opiausių visuomenės problemų. Analizuojant baudžiamojo proceso įstatymų realijas, reikia stengtis, kad jame įtvirtintos normos skatintų veiksmingą, greitą ir rezultatyvų nusikaltimų tyrimą atsižvelgiant į pokyčius, vykstančius šiandieniniame gyvenime. Vykstant šiems pokyčiams, vystosi technika, mokslai. Kriminalistika kaip mokslas taip pat keičiasi, joje taikoma vis daugiau naujų techninių priemonių. Kalbėdamas apie įvykio vietos tyrimą, noriu paminėti ir jo raidą: bandoma sugrupuoti smulkiausias dalelytes mikro ir makro lygiu. Toks darbas turi būti patikėtas tik specialistui, turinčiam tos srities specialių žinių ir įgūdžių. Juk nusikaltimo tyrimas prasideda įvykio vietoje ir ten prarastos informacijos niekuomet negalėsime atkurti. Nusikalstamumo būklė, nusikaltimų aiškinimas ir tyrimas Lietuvoje, kad pakeitus įvykio vietos apžiūros koncepciją iš esmės pagerėjo jos atlikimas, o tai padeda geriau tirti nusikaltimus ir turi įtakos nusikaltimų prevencijai.

Palaipsniui požiūris į įvykio vietos apžiūros turinį ir uždavinius kito. Daugelyje kriminalistinės literatūros šaltinių įvykio vietos apžiūroje buvo akcentuojama įrodymų rinkimo funkcija, ilgainiui pradėta kalbėti apie materialių objektų nagrinėjimą, tyrimą įvykio vietoje. Jau P. Danisevičius pabrėžė, kad atliekant įvykio vietos apžiūrą betarpiškai ištiriama ir užfiksuojama įvykio vieta, jos aplinka, įtvirtinami ir paimami įvairūs ištyrimui reikalingi objektai. E. Palskio, M. Kazlausko, P. Danisevičiaus darbuose įvykio vietos tyrimas traktuojamas kaip „išsamus, nuoseklus ir aktyvus ne tik organoleptinis, bet ir kriminalistinių objektų naudojant kriminalistines priemones apžiūrėjimas, jų savybių išnagrinėjimas turint tikslą juos užfiksuoti ir panaudoti tolimesniame tyrime“[61].

E. Palskio ir kitų mokslininkų traktatuose pateikiama įvykio vietos apžiūros sąvoka kaip tardymo veiksmas, kurio metu betarpiškai akivaizdžiai ištiriama ir užfiksuojama įvykio vieta, jos aplinka, surandami, įtvirtinami ir paimami nusikaltimui ištirti reikalingi objektai. Anot H. Malevskio, „čia tyrimo sąvoka suprantama ne tik kaip išsami, nuosekli ir aktyvi organoleptinė veikla, bet ir kaip kriminalistinių objektų apžiūrėjimas bei jų savybių išnagrinėjimas, panaudojant technines kriminalistikos priemones, tikslu juos užfiksuoti ir panaudoti tolimesniame tyrime. Tačiau tai, nors ir aukštesnės pakopos, bet visgi klasikinė įvykio vietos ir esančių ten objektų apžiūra“[62].

---

[61] Jurgis Blieka ir Petras Danisevičius, *Įvykio vietos apžiūra* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 1962), 5.
[62] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997), 92.

Taigi reformuotoje teisinėje sistemoje, įvykio vietos apžiūros praktikos problema buvo nagrinėta dar plačiau, giliau. Apie įvykio vietos tyrimą savo disertacijoje rašė H. Malevskis. Jis šį veiksmą išnagrinėjo plačiai ir visapusiškai. Anot jo „įvykio vietos tyrimas – tai savarankiškas procesinis veiksmas, daromas įvykio vietoje, siekiant aktyviais ekspertiniais metodais ištirti atskirus pėdsakus, jų visumą arba įvykio situaciją, turint tikslą nustatyti įvykio mechanizmą arba kitas reikšmingas įvykio aplinkybes ir pateikti patikimą informaciją neatidėliotinam įvykio aiškinimui ir įtariamojo nustatymui“[63].

Įvykio vieta yra vienas iš reikšmingiausių objektų, kurių tyrimo tvarka nustatyta BPK 205 straipsnyje, kur rašoma: „siekiant surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas bylai aplinkybes, atliekamas įvykio vietos, žmogaus kūno, lavono, vietovės, patalpų, dokumentų ir kitų objektų tyrimas.

Daiktai, dokumentai ir kitokie objektai tiriami jų radimo vietoje. Daiktai, dokumentai ar kitokie objektai, kuriems ištirti reikia daug laiko arba kuriuos būtina tirti techninėmis priemonėmis, gali būti tiriami laboratorijoje arba kitoje vietoje, kur yra tam reikalingos sąlygos.

Objektų tyrimą atlieka specialistai. Specialistui, kuris nėra ikiteisminio tyrimo pareigūnas, užduotis atlikti objektų tyrimą duodama raštu“[64].

Be to, baudžiamojo proceso požiūriu nustatomi du objektų tyrimo būtinumo procesiniai pagrindai:

- Būtinumas surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui;
- Būtinumas nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas bylai aplinkybes.

Nusikalstamos veikos pėdsakai ir kiti objektai, turintys reikšmės tyrimui, yra bet kokie materialūs pakitimai aplinkoje, atsiradę dėl nusikalstamos veikos, pagal kuriuos nustatomas nusikalstamos veikos faktas, šią veiką padarę asmenys, veikos būdas, motyvas, mechanizmas ar bet kokios kitos aplinkybės, reikšmingos tyrimui. Šiame straipsnyje įstatymo leidėjas, naudodamas sąvoką „kitokie objektai“, palieka objektų sąrašą atviru, o tai reiškia, kad iš principo gali būti tiriami bet kokie objektai, kur tikimasi surasti nusikalstamos veikos pėdsakus, atkurti įvykio situaciją, arba nustatyti kitas reikšmingas bylai aplinkybes.

---

[63] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacijos santrauka, Vilnius, 1997), 18.

[64] Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys (Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003), 552 – 553.

Objektų tyrimas atliekamas tais atvejais, kai reikšmingų tyrimui aplinkybių nustatymas susijęs su specialios kriminalistinės ar kitokios technikos panaudojimu ir specialių metodikų taikymu.

Kiekvienu konkrečiu atveju prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, vadovaujantis nusikalstamos veikos tyrimui ir specialistas nusprendžia, ką atlikti – objektų tyrimą ar jų apžiūrą, bet jei reikšmingas aplinkybes galima nustatyti paprastu konstatavimu, atliekama apžiūra.

Objektai paprastai tiriami jų radimo vietoje. Jeigu ten jų tinkamai ištirti neįmanoma, jie tiriami laboratorijoje ar kitoje vietoje, kur yra tam reikiamos sąlygos.

Kriminalistiniu požiūriu įvykio vietos tyrimas – „tai kriminalistinių techninių ir kriminalistinių taktinių bei metodinių veiksmų sistema, realizuojama procesiniam tikslui pasiekti“[65].

Tyrimas – tai pažinimo metodas, kurio metu informacija pereina iš vienos būsenos į kitą. Kriminalistikoje šis veiksmas beveik tapatinamas su ekspertizės atlikimu, nors pastarojoje tyrimas – tik vienas elementų. Kaip pažymima literatūroje „į tiriamąją ekspertizės dalį įeina ekspertinė tiriamųjų objektų apžiūra, ekspertinis eksperimentas, palyginimas, rezultatų įvertinimas“[66]. Ypatingai atkreiptinas dėmesys į tai, kad į tyrimo, kaip pažinimo metodo, struktūrą įeina atskirų elementų apžiūra kaip pažinimo metodas. Būtina nuolat prisiminti, kad apžiūra kaip tyrimo veiksmas ir kaip pažinimo metodas nėra tapatūs. Apžiūroje kaip tyrimo veiksme apžiūros metodas naudojamas greta kitų pažinimo metodų (matavimo, palyginimo). Apžiūra kaip pažinimo metodas yra naudojama ir kituose tyrimo veiksmuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad iš vienos pusės įvykio vietos tyrimas yra lyg įvykio vietos apžiūros tęsinys, tačiau iš kitos pusės – tai visiškai savarankiškas veiksmas. Apžiūros funkcija yra rinkti įrodymus (surasti pėdsakus, juos užfiksuoti ir paimti), kai tyrimo funkcija yra surinkus apžiūros metu įrodymus ištirti, išanalizuoti. Įvykio vietos tyrimas nėra paprasta apžiūra ir atliktų ekspertizės elementų visuma, o tai sudėtinga struktūra. Kartu įvykio vietos tyrimas – ir retrospektyvinis pažinimo procesas, kurio metu taikomi euristiniai pažinimo metodai.

H. Malevski pabrėždamas, kad įvykio vietos tyrimas apima kvalifikuotos įvykio apžiūros bei kompleksinės ekspertizės elementus, išskiria šio proceso privalumus. Tai:

- nusikaltimų tyrimo operatyvumas ir kryptingumas;
- mokslinių techninių metodų taikymas ir platus priemonių naudojimas jau įvykio vietoje;

---

[65] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997), 105.
[66] *Ibid.*, p. 98.

- kompleksinis pėdsakų, daiktų ir pačios įvykio vietos tyrimo metu gautos informacijos panaudojimas taktinės operacijos metu;
- ekonomiškumas[67].

Taigi kalbant apie įvykio vietos tyrimą yra akcentuojamas jo sudėtingas, kompleksinis ir daugiaplanis pobūdis, kai galima ne tik kvalifikuotai surasti ir įvertinti pėdsakus, bet ir tinkamai juos ištirti, atskleidžiant juose esančią informaciją. Platus kriminalistinių metodų taikymas ir priemonių naudojimas sąlygoja ne tik kokybišką pėdsakų tyrimą, bet ir jų suradimą ne tik nusikaltimui ištirti, bet ir nusikaltimą padariusio asmens kaltei įrodyti.

Didelis įvykio vietos tyrimo privalumas yra jo efektyvumas ir ekonomiškumas – šio kompleksinio procesinio veiksmo dėka gaunama informacija, kurią kitais būdais gauti būtų sugaišta daug laiko ir atlikta daug tyrimo veiksmų[68].

Įvykio vietai tirti taikomi taip pat empirinis bei loginis pažinimo būdas, indukcijos, dedukcijos metodai.

Tiriant įvykio vietą atsižvelgiama į įvykio sudėtingumą, akivaizdumą – tirti pradedama nuo akivaizdžių pėdsakų, pereinant prie neakivaizdžių. Išskiriami keli įvykio vietos tyrimo lygiai:

- tiriami pėdsakų požymiai;
- tiriami pėdsakus palikusių objektų savybės;
- nuo atskirų nustatytų faktų pereinama prie jų ryšio;
- nuo pavienių faktų pereinama prie skirtingo faktų lygio sistemų.

Įvykio vietos tyrimą galima suvokti kaip perėjimą iš tyrimo makrolygyje į mikrolygį ir grįžimą atgal su didesniu informacijos kiekiu. Taigi nuo pavienių objektų pereinama prie tam tikros objektų sistemos (lokalinės struktūros) ir įvykio vietos situacijos. Pastaroji kategorija suvokiama ne taip, kaip kriminalistinėje literatūroje, o kaip tam tikrų objektų – pėdsakų, daiktų – ir susijusių su tiriamu įvykiu jų tarpusavio ryšio sistema. Ji yra kintama, lengvai pažeidžiama ir priklausomai nuo laiko skiriami tokie etapai, kaip: 1) ikikriminalinis; 2) kriminalinis; 3) postkriminalinis; 4) ikitardyminis; 5) įvykio vietos tyrimo[69].

Įvykio vietos tyrimo sąlygos priklauso nuo tokių veiksnių kaip nusikaltimo rūšis, turima informacija apie įvykį, galimą nusikaltėlį, taip pat turimos pajėgos, techninis kriminalistinis ir informacinis aprūpinimas, laikas ir kita. Jei įvykio vietos apžiūroje dažniausiai naudojami organoleptiniai, betarpiški objekto stebėjimo būdai ir nesudėtingos techninės priemonės, tai

---

[67] Hendryk Malevski, *Įvykio vietos apžiūra* (Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999), 88.
[68] Max M. Houck, Frank Crispino ir Terry McAdam, *The science of crime scenes* (Oxford: ELSEVIER, 2012), 23-24.
[69] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacijos santrauka, Vilnius, 1997), 45.

įvykio vietos tyrime – tai tik pirmoji, bet būtina stadija. Vėliau naudojami gana sudėtingi instrumentiniai tyrimo būdai ir atitinkama aparatūra bei įrenginiai.

Kaip ir atliekant įvykio vietos apžiūrą, taip ir atliekant jos tyrimą vadovaujamasi tam tikrais principais. Taigi principai išskiriami šie:

- savalaikiškumas, nusikalstamų veikų tyrimo operatyvumas ir kryptingumas, atsižvelgiant į objekto savybes;
- planingumas, veiksmų plano sudarymas ir jo laikymasis;
- objektyvumas ir visapusiškumas, fiksuojant visas objekto ir ant jo esančias faktines savybes ir pėdsakus;
- aktyvumas dalyvaujant veiksmuose;
- mokslinių metodų taikymas ir platus techninių priemonių panaudojimas;
- bendrųjų ir specialiųjų elgesio taisyklių su daiktais, objektais bei pėdsakais laikymasis;
- ekonomiškumas siekiant geriausio rezultato;
- efektyvumas siekiant tikslų[70].

Atliekant įvykio vietos tyrimą be svarbių euristinių ir loginių pažinimo metodų taip pat plačiai taikomas jau minėtas modeliavimo metodas. Pastarasis iš esmės yra įvykio vietos situacijos pažinimo pagrindas[71]. Šis metodas taikomas atliekant ekspertizę, ikiteisminio tyrimo, žvalgybinius bei organizacinius veiksmus ir yra suprantamas kaip pažinimo metodas, kai tiesiogiai tiriamas ne pats objektas (procesas, reiškinys, daiktas), o jo pakaitalas, modelis. Modeliavimas apžiūrint įvykio vietą – tai atliejų ir kitų pėdsakų bei daiktų kopijų darymas, taip pat planų braižymas, fotografavimas, vaizdo įrašų darymas. Modeliavimo objektais gali būti ir įvairūs visiškai ar iš dalies sunaikinti daiktai (nusikaltimo įrankiai, padegimo ar sprogdinimo medžiagos, ginklai, statiniai, transporto priemonės ir kita); įvykio vietos situacija; kojų, avalynės, rankų, transporto priemonių, laužimo įrankių ir kitų materialinių daiktų pėdsakai; iš dalies pažeisti ar sunaikinti dokumentai; tarpiniai kriminalinės situacijos etapai ir pan.[72].

Ypatinga ir specifinė modeliavimo forma yra rekonstrukcija, kuri gali būti idealioji ir materialioji. Šios rekonstrukcijos yra glaudžiai susijusios. Idealiosios pagalba iškeliamos įvairios versijos, nustatomos tyrimo kryptys, veiksmų eiliškumas. Tai – tam tikro mintyse sukurto

---

[70] Janina Juškevičiūtė ir kt., *Kriminalistika. Metodinė priemonė* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 54 - 55.
[71] Hendryk Malevski, *op. cit.,* p. 67.
[72] В. М. Логвин и др., *Осмотр места происшествия: практическое пособие* (Москва: Юрлитинформ, 2011) глава 2.

objekto vaizdas. Materialioji – tai nusikaltimui ištirti visų situacijos elementų (visapusiška) ar atskirų situacijos elementų, jų lokalinių sistemų atkūrimas (fragmentinė)[73].

Taigi, kaip matome, įvykio vietos apžiūros ir įvykio vietos tyrimo veiksmai turi daugiau sutapimų nei skirtumų, tačiau skirtumai yra pakankamai reikšmingi. Šių veiksmų objektas yra tas pats, tačiau skiriasi pažinimo lygiai. Įvykio vietos tyrimas dažnai siekia mikrolygį ir jo metu nagrinėjami ne požymiai, bet objektų savybės. Pagrindiniai įvykio vietos apžiūros ir įvykio vietos tikslai sutampa, išskyrus vieną. Tiriant įvykio vietą nagrinėjami, tiriami įvairūs pėdsakai, t.y. taikomi ekspertiniai pažinimo metodai, pertvarkoma, atskleidžiama informacija, kuri slypi pėdsakuose[74]. Įvykio vietos tyrimo metu galima išsamiau ištirti jos objektus, nes taikomi ekspertiniai objektų tyrimo metodai ir priemonės. Vienas iš svarbiausių skirtumų, išskiriančių įvykio vietos tyrimą, yra subjektas. Tai specialistas, kuris tampa savarankišku įvykio vietos tyrimo subjektu, nepriklausančiu nei nuo prokuroro, nei nuo ikiteisminio tyrimo pareigūno. Jis atsako už daiktų, dokumentų ir kitų objektų tyrimą.

Rimtų skirtumų galime nustatyti ir taikomų metodų bei priemonių sferoje. Pagal galiojančias kriminalistikos taisykles apžiūrint įvykio vietą negalima taikyti metodų, kurie gali pažeisti arba sunaikinti pėdsakus. Įvykio vietos tyrimo metu, kaip ir atliekant ekspertizę, jei nėra kitos galimybės, leistini veiksmai, kurie gali pakeisti (pažeisti arba net sunaikinti) tiriamus objektus[75].

*Įvykio vietos tyrimo eigos ir rezultatų fiksavimas.*

Procesinis ir kriminalistinis įvykio vietos apžiūros bei tyrimo įforminimas, arba kitaip, eigos ir rezultatų fiksavimas – reikšmingiausias įvykio vietos baigiamosios stadijos veiksmas. Fiksavimas nėra atskira stadija, jis vykdomas per visą apžiūrą. Tai toks teorinis modelis, kai fiksavimas yra atskiras etapas, o gyvenime, ką apžiūri ir tada aprašai. Tačiau dažnai dėl įvykio vietoje esančių nepalankių sąlygų, tai padaryti labai sunku. Tokiu atveju, naudojant įvykio vietoje diktofoną, įsirašyta informacija, juodraščiuose pasižymėtomis pastabomis bei nuotraukomis, turėtų būti kiek galima greičiau, atlikus veiksmą, surašomas protokolas, nes praėjus ilgesniam laikui po apžiūros, tam tikros detalės užmirštamos. Atlikus įvykio vietos apžiūrą baigiamas surašyti protokolas, kadangi svarbu ne tik aptikti ir išsaugoti pėdsakus, bet ir smulkiai juos aprašyti. Protokolas yra vienas svarbiausių dokumentų, nes jame fiksuojama informacija dažniausiai yra vienintelė ir pagrindinė sprendžiant tyrimui ir teismui iškilusius klausimus. Protokolas turi būti surašytas aiškiai, tiksliai, laikantis BPK normų. Greta tokių

---

[73] Robert R. Ogle, Jr., *Crime scene investigation and reconstruction: second edition* (New Jersey: Pearson education, 2004), 293.
[74] Deborah Beaufort-Moore, *Crime scene management and evidence recovery* (Oxford: Oxford university press, 2009), 20-21.
[75] Ryšardas Burda ir kt., *Kriminalistikos taktika ir metodika* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 38 – 39.

reikalavimų, kaip aiškus, nuoseklus, išsamus įvykio vietoje rastų, užfiksuotų bei paimtų pėdsakų, kitų objektų aprašymas, protokole turi būti laikomasi betarpiškumo, objektyvumo, kryptingumo, specialios terminologijos vartojimo ir kitų principų. Jame turi būti vengiama pateikti subjektyvius samprotavimus, išvadas, nuomones.

Specialistas, atlikdamas įvykio vietos tyrimą, tampa savarankiška procesine figūra, su iš to išplaukiančiomis teisėmis ir pareigomis. Už visus savo sprendimus, susijusius su tyrimo taktika, pėdsakų paieška, fiksavimu, paėmimu, tyrimu atsakingas specialistas. Baudžiamojo proceso kodekso 207 straipsnio antroje dalyje nurodyta: „dėl apžiūros surašomas protokolas. Apžiūros protokole smulkiai aprašomi apžiūrėti objektai, nurodomi jų požymiai, turintys reikšmės nusikalstamos veikos aplinkybėms nustatyti. Apžiūrimi daiktai kiek galima nufotografuojami arba nufilmuojami“. Ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras surašo įvykio vietos tyrimo protokolą, o specialistas, pagal jam suformuluotus klausimus, surašo atskirai specialisto išvadą arba savo išvadą įrašo į įvykio vietos tyrimo protokolą. Pažymėtina, kad kol kas nusistovėjusioje praktikoje yra taikomas vienodas protokolo blankas – tiek ir objektų apžiūrai, tiek ir objektų tyrimui[76]. Jame yra nurodytas procesinio veiksmo pagrindas – LR BPK 205 str., kuris surašomas atlikus apžiūrą bei jos rezultatų fiksavimas. Šiame protokole yra pastraipa, palikta specialisto išvadai, kas patvirtina, kad buvo atliekamas objektų tyrimas.

Specialistas, atlikęs pavestą objektų tyrimą, pateikia išvadą. Specialisto išvada surašoma atskiru dokumentu arba gali būti įrašoma į tyrimo veiksmo protokolą. Po išvada, įrašyta į tyrimo veiksmo protokolą, specialistas pasirašo. Pasigirsta teiginių, kad kodėl specialistas negali surašyti įvykio vietos apžiūros protokolo, o todėl, kad jis neturės tam pakankamai laiko ir negalės pats tinkamai užfiksuoti visos įvykio vietos tyrimo eigos bei jos rezultatų. Jis tik gali atlikti tyrimą, kurį jam paveda ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras, bei duoti išvadą atsakant į jam pateiktus klausimus. Įvykio vietos tyrimo rezultatų bei eigos fiksavimas, kuris yra pats svarbiausias procesiniu požiūriu yra paliekamas ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui. Prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui suteikta teisė esant būtinumui kviestis ir duoti užduotį kitos srities specialistui.

Specialistas baudžiamajame procese yra laikomas specialių žinių ir įgūdžių turintis asmuo, kuriam pavedama atlikti objektų tyrimą ir pateikti tikslingą išvadą ar paaiškinimą[77]. Tai rodo, kad jis turi tam tikros mokslo srities specialių žinių – biologinių, trasologinių ir kita. Tai

---

[76] Baudžiamojo proceso dokumentų formos su pakeitimais patvirtintos generalinio prokuroro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. I-288, 2016 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. I-33 ir 2016 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. I-122, žiūrėta 2017 sausio 12 d., http://www.prokuraturos.lt/lt/pareigunams/aktuali-teisine-informacija/procesiniu-dokumentu-formos/76

[77] Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 204.

yra svarbu įvykio vietos tyrime atliekant tam tikrus objektų tyrimus. Fiksuojant visą šio tyrimo eigą bei jo rezultatus įvykio vietos tyrime yra svarbu nustatyti, kur ir kaip galimai nusikaltėlis judėjo, ką jis lietė, spręsti identifikacinius klausimus. Taip pat yra svarbu juos tinkamai užfiksuoti, kad jie galėtų tapti faktiniais duomenimis, kuriais remiantis teismas galės priimti kaltinamąjį nuosprendį. Pvz., kraujo dėmių netinkamas užfiksavimas įvykio vietos apžiūros protokole, gali turėti lemiamą reikšmę, kad teismas nepripažins jų įrodymais, ir tokiu atveju visas sudėtingas įvykio vietos tyrimas neturės jokios juridinės prasmės. Todėl, mano nuomone, įvykio vietos tyrime turi dalyvauti asmuo, turintis teisinių žinių. Baudžiamajame procese, ikiteisminio tyrimo stadijoje tokie asmenys yra ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras.

Pagal užsienio šalių literatūrą, įvykio vietos tyrimo grupę sudaro: vadovaujantis tyrėjas, medicinos tyrėjas-ekspertas, prokuroras, teismo laboratorijos ekspertas (grupės sudėtis gali kisti priklausomai nuo nusikaltimo rūšies)[78].

LR BPK nurodo, kad specialistui neįvardijamos teisės kviestis kitus specialistus, tačiau jame ir nebūtina įvardinti, kadangi specialistas vadovaujasi savo veiklos instrukcija[79].

Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad tinkamai panaudota įvykio vietos tyrimo taktika padeda tiksliau ir išsamiau ištirti nusikaltimus, pagrindžiant tai surinktais tam tikrais nenuginčijamais objektais. Šių objektų tikslus surinkimas ir paruošimas tirti labai priklauso nuo specialisto turimų įgūdžių ir gebėjimo panaudoti specialiąsiais žinias. Taip pat įvykio vietos tyrime atitinkamų pareigūnų glaudus bendradarbiavimas padeda pilnai ir išsamiai atlikti įvykio vietos tyrimą, o vėliau išsiaiškinti patį nusikaltimą.

---

[78] Jacqueline T. Fish, Larry S. Miller ir Michael C. Braswell, *Crime scene investigation* (Burlington: ELSEVIER, 2011), 4-5.

[79] 2009 balandžio 24 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 5-V-300 „Dėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių ir policijos komisariatų kriminalinės policijos skyrių (poskyrių) kriminalistinių tyrimų specialistų veiklos instrukcijos patvirtinimo“, žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/policijos_generalinio_komisaro_isakymai_kriminalistiniai_tyrimai.html?&psl=2

# 4. EISMO ĮVYKIŲ ĮVYKIO VIETOS TYRIMO YPATUMAI BEI PRAKTIKA

Šiame skyriuje paanalizuosiu eismo įvykių įvykio vietos tyrimų praktinius bei teorinius aspektus. Kriminalistinėje literatūroje pakankamai plačiai ir detaliai aptarta eismo įvykių įvykio vietos apžiūros ypatumai. Taip pat apžvelgsiu aspektus, kurie yra būdingi tik įvykio vietos tyrimui, o būtent, kokius objektų tyrimus būtina ar būtų galima atlikti tiriant eismo įvykių įvykio vietas. Tenka prisiminti, kad įvykio vietos tyrimas turi būti taikomas ne kiekvieną kartą apžiūrint kiekvieno nusikaltimo įvykio vietą, kadangi įvykio vietos tyrimas turi būti atliekamas tik išimtinais atvejais, tiriant rezonansinius ar didelę tyrimo veiksmų apimtį turinčių nusikaltimų įvykio vietas.

Kelių eismo taisyklės yra pagrindinis teisės aktas, kuris nustato eismo keliais tvarką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Šiose taisyklėse pateikiamas toks eismo įvykių apibudinimas: tai įvykis kelyje, viešosiose arba privačiose teritorijose, kurio metu, judant transporto priemonei, žuvo arba buvo sužeista žmonių, sugadinta ar apgadinta bent viena transporto priemonė, krovinys, kelias, jo statiniai ar bet koks kitas įvykio vietoje buvęs turtas[80]. Tai transporto priemonę vairuojančio asmens Kelių eismo taisyklių pažeidimas, dėl kurio kilo žalingos pasėkmės.

Atsižvelgiant į žalingų pasekmių pobūdį šie įvykiai gali būti išsprendžiami keliais būdais: jei pasekmės yra nesunkios, t.y. jei transporto priemonės yra apgadintos nežymiai ir eismo įvykio dalyviai geranoriškai sutaria dėl žalos atlyginimo, tai jie tik užpildo eismo įvykio deklaraciją ir įvykis išsprendžiamas remiantis draudimo įstatymu.

Jeigu per įvykį nebuvo sunkiai sutrikdytą žmonių sveikata ir smarkiai apgadintos transporto priemonės arba jeigu eismo įvykio dalyviams nepasiseka susitarti dėl eismo įvykio, tai šie eismo įvykiai tiriami kaip administracinės teisės pažeidimai. Administracinę atsakomybę už kelių eismo taisyklių pažeidimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. Jeigu eismo įvykis turi nusikalstamos veikos požymių, tai atsakomybė už nusikalstamas veikas eismo saugumui numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 39 skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai transporto eismo saugumui“. Baudžiamoji atsakomybė už Kelių eismo taisyklių pažeidimus numatyta Baudžiamojo kodekso 281 ir 282 straipsniuose. Esminis šių straipsnių skirtumas yra tas, kad pagal Baudžiamojo kodekso 281 straipsnį atsako asmenys, vairuojantys transporto priemonę, o pagal Baudžiamojo kodekso 282 straipsnį baudžiamojon atsakomybėn traukiami kiti eismo dalyviai.

---

[80] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950. *Valstybės žinios* 7, 263 (2003).

Dažniausiai kelių eismo įvykiai įvyksta dėl to, kad Kelių eismo taisykles pažeidžia vairuotojai. Eismo įvykiai yra labai susiję su žmogaus elgesiu, nes eismo įvykyje visuomet dalyvauja transporto priemonė, kurią vairuoja žmogus. Vairuotojo neatsakingas elgesys dažniausiai pasireiškia, kad jis viršyje leistiną greitį, neblaivus vairuoja transporto priemonę, nesilaiko saugaus atstumo tarp transporto priemonių, išvažiuoja į priešpriešinę eismo juostą.

Taigi eismo įvykio tyrimo tikslas yra surasti, užfiksuoti ir paimti pėdsakus bei objektus, kurie gali suteikti informacijos apie eismo įvykį, jo mechanizmą, į eismo įvykį patekusias transporto priemones ir asmenis. Kiek informacijos susidarė eismo įvykio aplinkoje, labai priklauso nuo eismo įvykio rūšies ir pobūdžio.

Atliekant eismo įvykio vietos tyrimą daugeliu atvejų įvykio vieta yra vienintelis informacijos šaltinis apie įvykį, jame dalyvavusius asmenis, todėl įvykio vietos apžiūra yra tas neatidėliotinas tyrimo veiksmas, kuris turi būti kuo skubiau atliktas. Ta skuba yra susijusi su keletu veiksnių: įvykio vieta gali būti labai judrus kelio ruožas, kuriame eismas negali būti ilgiau apribotas, nei reikia laiko įvykio vietai apžiūrėti. Kita priežastis gali būti nepalankios meteorologinės sąlygos: snygis, smarkus lietus, galintys „paslėpti“ įvykio pėdsakus. Esant tokioms sąlygoms jau kelių patrulis turėtų pasirūpinti pėdsakų išsaugojimu[81].

*Objektų tyrimas* – tai specialisto atliekamas ikitiesminio tyrimo veiksmas, kuriuo siekiama taikant specialiąsias žinias ištirti pėdsakus ir objektus, kaip manoma, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas aplinkybes. Atliekami objektų tyrimai gali būti skirstomi pagal:

*tyrimą atliekančių specialistų skaičių*: vienasmeniai arba komisijos. Specialistų komisijos tyrimas yra tyrimas, kai tuos pačius objektus tirti ir klausimus spręsti pavedama keliems tos pačios srities specialistams, o šie, apibendrinę ir įvertinę tyrimo duomenis, pateikia bendrą išvadą;

*atliekamų tyrimų apimtį*: pagrindiniai ir papildomi. Papildomas tyrimas – tyrimas atliekamas nustačius, kad pirminis tyrimas nepakankamai aiškus ar neišsamus, taip pat pateikus papildomus klausimus ar paaiškėjus naujoms su tyrimo objektu susijusioms aplinkybėms;

*tyrimų eiliškumą*: pirminiai ir pakartotiniai. Pakartotinis tyrimas – tyrimas atliekamas paaiškėjus, jog pirminio tyrimo išvados nepagrįstos ar prieštaraujančios kitai ikiteisminio tyrimo ir (ar) bylos medžiagai;

*naudojamų mokslo žinių sričių kiekį*: vienarūšiai (naudojamasi vienos mokslo srities žiniomis) ir kompleksiniai. Kompleksinis tyrimas – tyrimas, kai tiems patiems objektams tirti ir klausimams spręsti reikia kelių specialių mokslo sričių žinių.

---

[81] Juškevičiūtė, Janina, ir kt., *Kriminalistika. Metodinė priemonė* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 287.

Eismo įvykių tyrimo metu, atliekant įvykio vietos tyrimą dažniausiai turi būti atliekami šie tyrimai: teismo medicinos, eismo įvykio, trasologinis, kompleksinis teismo medicinos – eismo įvykio.

*Teismo medicininis tyrimas* atliekamas tuomet, kai eismo įvykyje buvo sužaloti ar žuvo žmonės. Teismo medicinos specialistui yra pateikiami klausimai apie kūno sužalojimų pobūdį ir laipsnį, mirties priežastį ir laiką, sužalojimų susidarymo mechanizmą ir jų išsidėstymą, nukentėjusiojo būklę (pvz., neblaivus, apsvaigęs nuo narkotinių medž. ar vaistų) ir kita.

*Eismo įvykio tyrimas* yra eismo įvykio aplinkybių atskleidimas. Jo metu siekiama nustatyti atkurti eismo įvykio eigą, kaip susidarė tam tikra kelio situacija, ar ji kėlė grėsmę saugiam eismui, kaip šioje situacijoje elgėsi arba turėjo elgtis eismo dalyviai, ar vairuotojai galėjo išvengti eismo įvykio, kaip sužaloti nukentėję eismo įvykyje žmonės ir kita. Šiuos klausimus sprendžia specialistai – ekspertai, atlikdami laboratorinius, kompleksinius medicininius tyrimus. Šis tyrimas atliekamas, siekiant nustatyti transporto priemonių techninius gedimus, jų atsiradimo laiką, eismo įvykio mechanizmą, atkurti kelio situaciją eismo įvykio vietoje, techniniu požiūriu įvertinti eismo įvykio dalyvių veiksmus, taip pat nustatyti kitas aplinkybes, turėjusias įtakos kilti eismo įvykiui. Tokio pobūdžio tyrimas, nors ir įtrauktas į įvykio vietos tyrimą, tačiau šio procesinio veiksmo metu negalėtų būti atliktas, kadangi tiriant transporto priemonių susidūrimo aplinkybes, dažniausiai reikia atlikti daug sudėtingų matematinių skaičiavimų, išnagrinėti ir modeliuoti daugelį variantų.

Specialistas tiria transporto priemones ir jų agregatus, aplinkybes, apibudinančias eismo įvykio mechanizmą arba jo elementus, eismo įvykio dalyvių veiksmus[82]. Tai atlikdami specialistai naudoja kompiuterinę programinę įrangą, skirtą automobilių susidūrimo mechanizmo ir automobilių judėjimo dinamikai atkurti. Eismo įvykio vietoje pradinių duomenų surinkimas yra labai svarbus, todėl pirminiai veiksmai objektų paieška, pagrindiniai matavimai, padėties fiksavimas ir kita, gali būti atlikti įvykio vietos tyrimo metu. O šie duomenys sėkmingai pasitarnaus vėlesniam eismo įvykio tyrimui ekspertizės metu.

*Kompleksinis teismo medicinos – eismo įvykio tyrimas* atliekamas tuomet, kai būtina nustatyti kuriuo eismo įvykio momentu ir kokiu būdu buvo sužalotas nukentėjęs žmogus, kuomet nepakanka vien medicinos žinių. Sužalojimų padarymo eigą būtina sieti su automobilio ir žmogaus kūno judėjimu įvairiais režimais veikiant įvairioms jėgoms (inercijos, smūgio, pasipriešinimo judėjimui ir kita). Pavyzdžiui 2013-06-28 specialisto išvadoje Nr. 11K-96 (13) nurodyta, „kad nagrinėjamo įvykio metu važiuodamas dviračiu V. S. buvo partrenktas ta pačia kryptimi iš paskos didesniu greičiu važiavusio vilkiko „Volvo FH 42T“, valst. Nr. (duomenys

[82] Lietuvos teismo ekspertizės centras, žiūrėta 2016 gruodžio 18 d., http://www.ltec.lt/eismo-ivykiu-metodines.

neskelbtini) Pirminis susidūrimas (partrenkimo kontaktas) įvyko V. S. kaire kūno puse kontaktuojant su vilkiko „Volvo FH 42T“ priekinės dalies dešiniuoju kampu, dėl ko V. S. su dviračiu buvo bloškiamas į priekį ir į dešinę prieš įvykį buvusios judėjimo krypties atžvilgiu ir V. S. dar sėdint ant dviračio balnelio, dviratis galinio rato purvasargiu, tikėtina, slystamai kontaktavo su vilkiko „Volvo FH 42T“ dešiniojo šono priekine dalimi, įsirėmė į padangą bei besideformuodamas prasisuko rato riedėjimo kryptimi. Tikėtina, kad V. S. liemens apatinės dalies kairės pusės sužalojimai buvo padaryti vilkiko „Volvo FH 42T“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) kabinos (priekinio paviršiaus) dešine puse (kampu). Tikėtina, kad V. S. kairės šlaunies sužalojimai buvo padaryti vilkiko „Volvo FH 42T“ priekiniame dešiniajame kampe esančiu posūkio (gabaritinių šviesų) žibintu, V. S. sėdint ant dviračio balnelio, kairės kojos šlauniai esant ant paminos, artimoje horizontaliai padėtyje“[83]. Atskirą metodologiniu požiūriu kompleksinių medicininių eismo įvykių tyrimų grupę sudaro tyrimai, kuriuos atliekant sprendžiama, kas eismo įvykio metu vairavo transporto priemonę (sėdėjo prie vairo). Tam tikru atveju tyrimo kompleksiškumo esmė ta, kad tiriamų nukentėjusių asmenų kūno sužalojimų padarymo mechanizmas nagrinėjamas siejant jį su nukentėjusiųjų judėjimu dėl įvairių eismo įvykio metu kilusių jėgų poveikio. Kitaip tariant, kompleksiškai tiriama, kaip, kokioje padėtyje ir kokiomis dalimis sužaloti transporto priemonėje buvę žmonės, jiems judant transporto priemonės viduje ar iškrentant iš jos eismo įvykio metu. Atlikti tokį tyrimą pavedama dviejų skirtingų žinybų ekspertinėms įstaigoms: LTEC ir VTMT specializacijų specialistams.

Tai trys pagrindiniai tyrimai, kuriuos būtina atlikti eismo įvykio vietos tyrimo metu. Tačiau gali būti atliekami ir kiti tyrimai, pvz., kada identifikuoti asmenį, eismo įvykio metu vairavusį transporto priemonę ar transporto priemonę, pasišalinusią iš eismo įvykio. Prie šių, identifikacinius uždavinius sprendžiančių tyrimų priskiriami šie tyrimai:

*Transporto trasologinis tyrimas*. Trasologinio tyrimo dalykas – faktiniai duomenys apie transporto priemonės pėdsakus ir jų susidarymo mechanizmo nustatymas. Pagrindinis šio tyrimo uždavinys – identifikuoti transporto priemonę palikusią pėdsakus. Transporto priemonių pėdsakai skirstomi į pėdsakus-atspindžius, pėdsakus-daiktus ir pėdsakus-medžiagas. Kelių transporto įvykiai dažniausiai įvyksta susiduriant ar užvažiuojant. Dėl to transporto pėdsakai dažnai padeda nustatyti transporto įvykio mechanizmą. Trasologinio transporto tyrimo metu yra tiriami pėdsakai, susidarę eismo įvykio metu ant kelio dangos, ant pakelės objektų (stulpelių, stulpų, medžių, pastatų ir kita), ant transporto priemonių (automobilių, troleibusų, traktorių, motociklų, motorolerių, dviračių, vežimų ir kita), ant transporto priemonės sugadintų detalių, ant žmogaus kūno ir drabužių bei apavo. Trasologinio transporto tyrimo uždaviniai skirstomi į

[83] Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-611-557-2014, Šaltinis: (http://www.infolex.lt/tp/940485?nr=2). Žiūrėta 2016 gruodžio 18.

identifikacinius ir neidentifikacinius. Identifikaciniai uždaviniai – nustatyti transporto priemonės individualią ar grupinę priklausomybę, taip pat visumą iš dalių. Neidentifikaciniais uždaviniais siekiama nustatyti transporto priemonių susidūrimo mechanizmą, o būtent transporto priemonių susidūrimo, atsitrenkimo, apsivertimo mechanizmą arba jų elementus, ar eismo įvykis buvo imituotas.

*Biologinis tyrimas* – šiuo atveju identifikuojami transporto priemonės kabinoje ant vairo, prietaisų skydelio, pavarų svirties, sėdynės rasti, užfiksuoti ir išimti biologiniai pėdsakai, o vėliau iš vairuotojo paimti kraujo pavyzdžiai. Paskui juos ištyręs specialistas atsako į klausimą, koks asmuo šiuos pėdsakus paliko. Tai padeda identifikuoti vairuotoją. Tai konstatavo Lietuvos Aukščiausiasis teismas 2005 m. rugsėjo 13 d. kasacinėje nutartyje Nr. 2K-423, kad „buvo išpjautos priekinės sėdynės apmušaluose matomos raudonos dėmės ir perduotos ekspertizei, kurios išvadose teigiama, kad kraujas likęs ant apmušalų priklauso J. S.“[84]. Tai leido teismui daryti išvadą, kad transporto priemonę eismo įvykio metu vairavo nuteistasis J. S.

*Pluoštų tyrimas* – šiuo atveju identifikuojami transporto priemonės kabinoje nuo vairuotojo sėdynės nuimti mikropluoštų pavyzdžiai, kurie yra sulyginami su vairuotojo drabužių mikropluoštais. Šiuos objektus ištyręs specialistas atsako į klausimą ar pluoštai rasti ant vairuotojo sėdynės sutampa su mikropluoštais nuo įtariamojo drabužių.

*Daktiloskopinis tyrimas* – šiuo atveju identifikuojami transporto priemonės kabinoje ant vairo, prietaisų skydelio, pavarų svirties rasti ir iš vairuotojo paimti pirštų atspaudai, kuriuos ištyręs specialistas atsako į klausimą, koks asmuo šiuos pėdsakus paliko.

*Odorologinis tyrimas* – šiuo atveju identifikuojami transporto priemonės kabinoje nuo vairuotojo sėdynės bei šoninio fono paimti kvapų pavyzdžiai, kurie yra sulyginami su vairuotojo kvapų pavyzdžiais. Šiuos objektus ištyręs specialistas (pasitelkęs tarnybinį šunį) atsako į klausimą, ar kvapai nuimti nuo vairuotojo sėdynės sutampa su pateiktais tyrimui vairuotojo kvapais.

Eismo įvykių tyrimas, nors šios nusikalstamos veikos dažniausiai yra padaromos dėl neatsargumo, neatsakingumo, išsiblaškymo, yra labai sudėtingas procesas, reikalaujantis iš ikiteisminio tyrimo tyrėjo ne tik gero, bet ir specializuoto bendrojo profsinio pasirengimo bei atsidavimo tirti tokias nusikalstamas veikas, nes tam reikalingos tiek sukauptos specialiosios žinios, tiek ir kitų mokslo sričių žinios.

[84] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-423 Šaltinis: (http://www.infolex.lt/tp/52372?nr=3). Žiūrėta 2016 gruodžio 26.

# 5. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO PRAKTIKA

Paaiškėja, kad teisiniai įvykio vietos tyrimo pagrindai yra suformuoti. Nors jie nevisuomet yra tinkamai reglamentuojami, tačiau teisiškai konstruktyvus pagrindas įvykio vietos tyrimo atlikimui Lietuvoje yra. Tyrimas parodė ar šie teisiniai pagrindai realiai veikia praktikoje, ar jie yra naudojami teisėsaugos institucijų darbuotojų. Siekiant nustatyti tobulinimo tendencijas ir perspektyvas, būtina žinoti nusikaltimų tyrimo praktikoje susiklosčiusią realią situaciją. Įvykio vietos tyrimas baudžiamosiose bylose – pagrindinis mano vykdomo tyrimo objektas. Tiriant praktiką gaunama informacija, kokia kryptimi turi būti atliekami tyrimai ir pateikiamos mokslinės, taktinės – kriminalistinės rekomendacijos. Iš nusikaltimų tyrimo praktikos galime išsiaiškinti kriminalistinės taktikos vystymosi eigą ir ypatybes.

Nagrinėdamas įvykio vietos tyrimo praktiką, atlikau Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato bei Alytaus rajono apylinkės teismo archyvuose ikiteisminio tyrimo medžiagų ir baudžiamųjų bylų tyrimą, pildydamas tyrimo protokolą pagal pridėtą pavyzdį (priedas Nr. 1). Taip pat atlikau teisėsaugos institucijų darbuotojų (ikiteisminio tyrimo tyrėjų, specialistų, prokurorų ir teisėjų) anoniminę anketinę apklausą pagal pridėtus anketų pavyzdžius (priedai Nr. 2, 3, 4, 5).

## 5.1. Tyrimo organizavimas ir vykdymas

**Tyrimo tipas** – empirinė tyrimo rezultatų analizė ir iš to atitinkamų išvadų konstatavimas.

**Tiriamieji respondentai** – apskrities policijos įstaigos ikiteisminio tyrimo tyrėjai ir kriminalistinių tyrimų skyrių specialistai, Kauno apygardos prokuratūros prokurorai ir teisėjai.

**Imtis** – bendroji. Tyrimui išsiųsta 614 anketų.

**Duomenų rinkimo metodas** – anketinė apklausa. Šis būdas buvo pasirinktas kaip efektyviausias bei informatyviausias, leidžiantis greičiau apklausti respondentus ir mažiausiai trukdantis jų tiesioginiam darbui atlikti.

**Tyrimo instrumentas** – anoniminė anketa. Tyrimo instrumentą sudarė 4 tipų apklausų anketos. Apklausos anketa tyrėjams, ją sudarė 30 uždaro ir 4 atviro tipo klausimai. Atitinkamai specialistams buvo pateikti 26 uždaro ir 5 atviro tipo klausimai. Prokurorams – 19 uždarų ir 2 atviri klausimai, o teisėjams – 20 uždarųjų ir 1 atvirasis.

**Tyrimo atlikimas** – vykdytas naudojantis internetinės svetainės „ManoApklausa.lt“[85] apklausų pavyzdžių išdėstymo šablonais. Vėliau sukuriant apklausos formą ir išsiunčiant jos nuorodą į viešai atitinkamuose teisėsaugos institucijų įstaigų internetinėse svetainėse esančius darbuotojų elektroninio pašto adresus.

**Duomenų apdorojimas** – surinkti duomenys susisteminami ir apdorojami internetinėje svetainėje *ManoApklausa.lt*.

## 5.2. Ikiteisminio tyrimo medžiagų ir baudžiamųjų bylų analizė

Atliktas empirinis tyrimas buvo dvidešimties ikiteisminio tyrimo medžiagų ir baudžiamųjų bylų anketavimas. Tyrimui buvo pasirinktos Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato kaip ikiteisminio tyrimo įstaigos, atlikusios ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamų veikų, medžiagos ir baudžiamosios bylos su įsiteisėjusiais nuosprendžiais[86]. Tiek medžiagos, tiek bylos pasirinktos pagal įvairias nusikalstamas veikas dėl apysunkių, sunkių ir labai sunkių nusikaltimų. Ištirtos ikiteisminio tyrimo medžiagos pagal šias nusikalstamas veikas, tai: nužudymai, plėšimai įsibraunant į patalpą, panaudojant fizinį smurtą, pagrobiant didelės vertės turtą, dalyvaujant organizuotoje grupėje, neatsargus gyvybės atėmimas, neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimai su sunkiomis ar tragiškomis pasekmėmis, daugiau kaip dviejų šaunamųjų ginklų pagrobimas, neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba labai dideliu kiekiu, prekyba žmonėmis esant dviem ar daugiau nukentėjusių asmenų, gaisrai, iššaginimas ir kita.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad anketacijai pasirinktose medžiagose ir baudžiamosiose bylose, visi veiksmai įvykio vietoje fiksuojami kaip įvykio vietos apžiūra. Tačiau išanalizavus tyrimo veiksmo protokolus, iš jų sudėtingumo, atsižvelgiant į tyrimo veiksmo metu naudotus kriminalistinius metodus bei dalyvavusių specialistų specializaciją, tampa aišku, kad tik vienoje buvo atliekama kvalifikuota įvykio vietos apžiūra. Likusiose – paprasta įvykio vietos apžiūra.

Tęsiant anketavimą nustatyta, kad paprastoje įvykio vietos apžiūroje dažniausiai dalyvauja apytikriai du asmenys: ikiteisminio tyrimo tyrėjas ir specialistas-kriminalistas. Priešingu atveju, kvalifikuotoje apžiūroje, maždaug keturi, penki asmenys: ikiteisminio tyrimo pareigūnas, specialistas-kriminalistas, teismo medicinos specialistas, viešosios tvarkos pareigūnas bei prokuroras.

---

[85] http://manoapklausa.lt/surveys/ (ManoApklausa.lt siūlo paruoštus apklausų pavyzdžius skirtingiems tikslams pasiekti).

[86] Ikiteisminio tyrimo medžiagų ir baudžiamųjų bylų sąrašas pridedamas naudotos literatūros skyriuje.

Pastabu tai, kad ne visose anketavimui pasirinktose medžiagose įvykio vietos apžiūros metu dalyvavo specialistas, nors jis, mano nuomone, buvo reikalingas ir būtų galėjęs padėti surasti reikšmingus tyrimui objektus: rankų, avalynės, transporto priemonių pėdsakus, mikroobjektus, biologinius, kvapų pėdsakus. Taip pat anketuojant buvo nustatyta, kad dažniausiai įvykio vietos apžiūroje dalyvaudavo specialistas-kriminalistas bei teismo medicinos specialistas. Pastarasis įvykio vietos apžiūrose dalyvauja atsižvelgiant į įvykio pobūdį – nusikaltimuose prieš asmenį (nužudymai) bei į įvykio vietoje aptiktus specialius tyrimo objektus: žmogaus kūnas, jo dalys, biologinės kilmės pėdsakai. Suprantama, kad kitų specialistų dalyvavimas buvo nulemtas nusikaltimo padarymo būdo ir pėdsakų, kuriuos būtų galima aptikti, pvz., šūvio, trumpojo jungimo.

Visais atvejais, kada buvo atliekamas įvykio vietos apžiūros procesinis veiksmas, buvo pildomas šio apžiūros veiksmo protokolas, kurį pildydavo tyrėjas ir tik viename atvejyje jį pildė specialistas. Prie protokolo įvykiui fiksuoti buvo naudojami papildomi fiksavimo būdai: fotografavimas, filmavimas, planų, brėžinių ir schemų darymas.

Dvylikoje išanalizuotų medžiagų įvykio vietą apžiūrėjęs pareigūnas toliau atliko ir ikiteisminį tyrimą. Įvykio vietos apžiūros metu dažniausiai buvo apžiūrima nusikaltimo įvykdymo vieta. Keturiose – įvykio vieta ir kitos greta esančios patalpos bei visa teritorija. Kiek mažiau, t.y. dviejose – įvykio vieta, patalpos, teritorija ir galimi nusikaltėlių atvykimo ir išvykimo keliai. Be to, buvo apklausiami įvykio liudytojai. Įvykio vietos apžiūros metu buvo surasti ir išimti rankų, avalynės, transporto priemonių, įsilaužimo įrankių, biologiniai (kraujas) pėdsakai, mikroobjektai, nusikaltimo bei galimi padegimo įrankiai. Taip pat išimti šūvio pėdsakai, audinio ir degėsių pavyzdžiai.

Iš tyrimui pasirinktų medžiagų šešiuose tyrimuose, siejamuose su nužudymu, neatsargiu gyvybės atėmimu, kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimais su sunkiomis ar tragiškomis pasekmėmis, daugiau kaip dviejų šaunamųjų ginklų pagrobimu, buvo atlikta pakartotina įvykio vietos apžiūra. Dviejose medžiagose pakartotiną apžiūrą lėmė susiklosčiusios nepalankios pirminės sąlygos, o keturiose, be jau išvardintų pirminių priežasčių, nustatytas būtinumas praplėsti įvykio vietos apžiūros ribas. Tyrime dėl daugiau kaip dviejų šaunamųjų ginklų pagrobimo susiklostė sąlygos, nulėmusios pirminės apžiūros trūkumus, kurios pasireiškė tuo, jog tyrimo grupė neturėjo reikiamos įrangos ir priemonių (metalo iškiklių, nardymo įrangos).

Po apžiūros atliekant ikiteisminį tyrimą buvo skiriamos užduotys specialistams, o ekspertams bylos nagrinėjimo teisme metu siejamose su eismo įvykiais, surinktiems nusikaltimo pėdsakams ir objektams tirti. Tai užduotys, dėl rankų, transporto priemonių, biologinių (DNR) pėdsakų, trasologinės, mikrodalelių, balistinė ir objektų tyrimams. Pastebėta, kad skiriamos

užduotys dažniausiai yra nustatomos pagal panaudotų mokslo žinių sričių kiekį – vienarūšės ir kompleksinės, pagal tyrimų mastą – pagrindinės ir tyrimų eiliškumą – pirminės ir pakartotinės. Tai ir kompleksinis objektų tyrimas; teismo psichiatrinis – psichologinis; narkotinių medžiagų ir daktiloskopinis; pirminis DNR daktiloskopinis balistinis, nešaunamojo ginklo tyrimas vienos srities; medicininė – eismo įvykio ekspertizė.

Apibendrinus matome, kad procesiniai veiksmai įvykio vietoje fiksuojami kaip įvykio vietos apžiūra, o iš jų sudėtingumo vyrauja paprasta įvykio vietos apžiūra. Tokio tyrimo metu dalyvauja tyrėjas ir specialistas–kriminalistas. Iš to matyti, kad specialistui surasti reikšmingus tyrimui objektus yra sudėtinga bei labai priklauso nuo jo kompetencijos.

## 5.3. Anketinių apklausų analizė

### 5.3.1. Ikiteisminio tyrimo tyrėjų apklausos rezultatų analizė

*Respondentų pristatymas*. Tyrimui išsiųsta trys šimtai anketinių apklausų nuorodų, gautos penkiasdešimt keturios užpildytos anketos.

Taigi pirmiausia buvo nustatinėjamas respondentų amžius. Apklaustųjų amžius svyravo nuo 31 iki 47 metų. Remiantis duomenimis gautas vidutinis respondentų amžius: 40.4 metai.

Iš surinktų atsakymų dėl *„įgyto išsilavinimo“* suvestinių duomenų matome, kad dauguma respondentų turi aukštąjį universitetinį teisinį (50 %), kiek mažiau aukštąjį universitetinį neteisinį (30 %), likusieji aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (20 %). Taigi dauguma respondentų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, kas parodo atsakiusiųjų profesionalumą, išmonę bei tinkamumą dirbti šioje srityje.

Atsakymai apie studijų krypties pasirinkimą parodė, jog 50 % apklaustųjų pasirinko teisės ir policijos veiklos, 40 % – socialinių mokslų, ir 10 % respondentų nurodė pasirinkę teisės studijų krypties išsilavinimą. Tampa aišku, kad dauguma atsakiusiųjų yra įgyję teisės ir policijos veiklos bei teisės mokslų srities išsilavinimą, kas yra labai svarbu ir gali kompetetingai dirbti teisėsaugos institucijose.

Gauti atsakymai į klausimą dėl *„darbo stažo būnant tyrėju teisėsaugos institucijoje (-se)“* rodo, kad dauguma, t. y. 50 % respondentų turi 15 metų ir daugiau darbo stažą, nuo 12 iki 14 metų turi 20 %, nuo 9 iki 11 metų – 10 %, tiek pat (10 %) apklaustųjų darbo stažas yra nuo 6 iki 8 metų ir pradedantieji (iki 3 metų) sudaro 10 % visų respondentų. Apibendrinus matyti, kad tyrėjais dirba su didesniu darbo stažu. Šis svarbus rodiklis taip pat parodo apklaustųjų profesionalumą ir atsidavimą darbui bei įgautų žinių panaudojimą praktiškai.

Iš atsakymų į klausimą, *„kiek įvykio vietos apžiūrų tenka atlikti per metus“*, jų skaičius per metus sudaro: iki 10 apžiūrų – 80 % ir labai nedidelė dalis, dvi grupės po 10 %, atlieka nuo 11 iki 20 ir nuo 21 iki 30 apžiūrų per metus. Neabejotina, kad taip retai tyrėjai dalyvaudami įvykio vietos apžiūrose, palaipsniui gali prarasti ir praranda profesionalumą. Dėl to verta daugiau dėmesio skirti kokybiškam ikiteisminio tyrimo medžiagos surinkimui, t.y. sistemingam išvykimui į įvykio vietas.

Į klausimą, *„kaip vertinate įvykio vietų apžiūrų lygį“*, dauguma (50 %) nurodė, kad lygis yra tik vidutinis, 40 %, kad aukštas ir 10 % nurodžiusių, kad apžiūrų lygis yra žemas. Tai parodo, kad respondentai įvykio vietos apžiūras, su kuriomis jie susiduria nusikaltimų tyrime, apibendrinus vertina vidutiniškai. Tačiau prieš tai gauti atsakymai pateikia duomenis, kad tyrėjai, turėdami teisinį išsilavinimą, įvykio vietas apžiūri vidutiniškai. Tai svarbūs aspektai, kurie vėlesnėse tyrimo stadijose atsiliepia neigiamai.

Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, *„kokie trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu“*. 33,3 % apklaustųjų nurodė, kad įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams, o labiausiai pabrėžė, kad nepakankamas tyrimo grupėje esančių pareigūnų tarpusavio bendradarbiavimas įvykio vietoje (37,6 %). Daugeliui yra svarbu, kad neapsaugota įvykio vieta (20,8 %), kaip bebūtų keista, mažiausiai įvardijamas nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas (tik 8,3 %). Taigi matyti, kad labiausiai akcentuojamas yra bendradarbiavimas tarp pareigūnų įvykio vietoje bei įvykio vietos apsaugojimas. Dėl įvykio vietos apsaugojimo, kaip visada nulemia žmogiškasis faktorius, apie tai lyg ir visi žino, tačiau to nepadaro. Tai turėtų nurodyti policijos įstaigos budėtojas kiekvienam pareigūnui.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, *„kokie tyrėjų trūkumai dažniausiai išryškėja įvykių vietos apžiūros metu“*. Respondentai nurodė, kad labai dažnas trūkumas yra nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas (18,2 %), bet labiausiai trūksta praktinio pareigūnų pasiruošimo (31,9 %), ir tiek pat apklaustųjų nurodė, kad yra nelaiku apžiūrima įvykio vieta. Neypatingai daug (3,6 %) respondentų nurodė, kad yra nepakankamas specialistų paruošimas, 4,5 % nurodė kaip *„kitas priežastis“*, kurios pasireiškia tyrėjo nenoru ar nesugebėjimu pastebėti galimai paliktus pėdsakus įvykio vietoje. Iš to pastebima, kad labai svarbus yra praktinis pareigūnų bei specialistų paruošimas.

Atsakydami į klausimą, *„kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje“*, daugiausia (23,8 %) buvo už pasiruošimą ir įvykio vietos apžiūros organizavimą, po lygiai (11,9 %) surinko keturios nuomonės dėl įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymo, pėdsakų bei objektų paieškos, jų užfiksavimo ir paėmimo, įvykio vietos apžiūros protokolo surašymo, planų, schemų sudarymo. Trečia pagal svarbumą (9,5 %) buvo nuomonė dėl nusikaltėlio persekiojimo „karštais pėdsakais“

organizavimas ir 7,1 % versijų iškėlimo apie įtariamus asmenis jau įvykio vietoje. Labai gaila, bet niekas nepritarė pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimui, kodėl nebuvo palaikyta ši nuomonė ją patikrinsime supratimu apie įvykio vietos apžiūrą ir įvykio vietos tyrimą.

Šiuo klausimu buvo siekiama patikslinti, *„ar specialistai įvykio vietos apžiūros metu dalyvauja procese, ar jie yra reikalingi tiriant ir apžiūrint įvykio vietą“*. Beveik visi (90 %) nurodė, kad dalyvauja ir yra labai reikalingi ir tik 10 % apgailestavo, kad nedalyvauja, bet pripažįsta, jog yra labai reikalingi. Niekas nepritarė nuomonei, kad specialistas yra nereikalingas.

Taip pat teiravausi nuomonės, *„dėl kokių priežasčių specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai“*, čia sulaukėme priekaišto iš 23,5 % apklaustųjų dėl iniciatyvos stokos. Trys atsakymų grupės po 11,8 % dėl praktinio nepasiruošimo, netinkamo techninio aprūpinimo, apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų. Keturios atsakymų grupės po 8,8 % dėl teorinio specialistų paruošimo, nepakankamų žinių apie ikiteisminio tyrimo įrodymų grandinę, nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais. Mažiausiai (5,9 %) buvo įvertinta nepakankama orientacija įvykio vietos apžiūros taktikoje. Taigi matau, kad specialistas turi būti iniciatyvus, orientuotas, teoriškai ir praktiškai pasiruošęs, gebantis taikyti specialiąsias žinias ir įgūdžius renkant įrodymus įvykio vietoje.

Iš atsakymų į klausimą, *„kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje“*, vyravo trejopa nuomonė (14,3 %), kad privalo fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas, atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje, surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus. Trys grupės po 11,9 % apklaustųjų pasisakė už tai, kad konsultuotų pareigūną apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje, nustatytų apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą, įpakuotų nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus. 9,5 % dėl to, kad turi nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus, ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus. 7,1 % nurodė, kad specialistas turėtų padėti iškelti versijas apie įvykio mechanizmą. Tik 4,8 % respondentų laikosi nuomonės, kad specialistas atliktų papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno nurodymus. Taigi įvykio vietoje specialistas atlieka svarbias užduotis pėdsakų ir objektų suradimo atžvilgiu.

Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, dėl *„kriminalistinės technikos naudojimo, kai įvykio vietos apžiūroje nedalyvauja specialistas“*, daugelis (net 60 %) nesiryžta jos naudoti, o tik 40 % ima ir naudoja. Vėlgi naudoti kriminalistinę techniką tyrėjui būtų profesionalu. Tam reikia ją kuo dažniau naudoti, o ne tik teisintis įgūdžių stoka.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti respondentų, dėl kokių prižaščių jie nenaudoja kriminalistinės technikos. Dvi atsakymų grupės po 40 % nurodė, kad neturi įgūdžių ir

kriminalistinę techniką turi naudoti tik specialistas. 10 % apklaustųjų pasisakė, jeigu jie panaudotų turimą techniką, tai neduotų pastebimos naudos, bei tiek pat respondentų (10 %) nurodė kitas priežastis, pvz., kad tiesiogiai nedalyvauja įvykio vietos apžiūroje. Iš šių atsakymų pastebiu, kad apklaustieji nelinkę patys naudotis kriminalistine technika dėl to, kad neturi įgūdžių. Tai rodo, kad tyrėjai turi sistemingai tobulinti savo patirtį.

Iš atsakymų į klausimą, dėl *„dalyvavimo specialiuose apmokymuose (kursuose) susijusiuose su konkrečiais tyrimais“*, 28,6 % respondentų nurodė, jog buvo įvykio vietos, 14,3 % objektų tyrimo kursuose. 57,1 % nurodė kaip kitus bei detalizavo juos į kvapų, odorologinių pėdsakų tyrimo kursuose. Gautas originalus atsakymas, kad yra buvęs tik studijuojant Lietuvos policijos akademijoje. Taigi, kiekvienas turi norėti tobulėti ir nesikuklinti kelti savo kompetencijas mokantis.

Nūdiena rodo, kad policijoje vyksta dideli pasikeitimai, todėl buvo pasiteirauta respondentų ar jiems yra *„tekę tirti nusikaltimą, kurio įvykio vieta buvo apžiūrėta policijos patrulio“*. 90 % į šį klausimą atsakė, kad dar neteko ir tik 10 % iš jų yra tyrę tokį nusikaltimą. Tai parodo, kad nauja reforma dar tik prasideda, todėl kiekviena naujovė priimama atsargiai, o gal net jos bijoma. Po ko buvo siekiama išsiaiškinti *„ar kokybiškai buvo apžiūrėta įvykio vieta“*. Net 70 % pabrėžė, kad nekokybiškai, o tik 30 % nurodė, kad kokybiškai. Todėl kiekvienas policijos pareigūnas, kuriam tenka atvykus į įvykio vietą pačiam atlikti įvykio vietos apžiūrą, turi tobulėti ir žengti koja kojon su technologijomis.

Atsakydami į klausimą dėl policijos patrulio nekokybiškai apžiūrėtos įvykio vietos, dauguma (60 %) nurodė tai, kad neteko susidurti su nekokybiškai apžiūrėtomis įvykio vietomis. 30 % apklaustųjų atsakė, kad papildomai vyko atlikti šį procesinį veiksmą, na o likusieji 10 % pavedė pakartotinai atlikti apžiūrą ją padariusiam pareigūnui. Viena vertus, principingai pasilegia tie pareigūnai, kurie paveda pakartotinai atlikti įvykio vietos apžiūrą ją nekokybiškai atlikusiam, tačiau jau prarastų objektų nebesugrąžinsi. Taigi tyrimui yra labai svarbu kokybiškai atlikti bei užfiksuoti įvykio vietos apžiūrą.

Apibendrinus galiu daryti išvadą, kad kiekvienas ikiteisminis tyrimas turi būti atliekamas itin profesionaliai, neatsižvelgiant ar tai paprastas nusižengimas, ar tai sunkaus nusikaltimo tyrimas. Todėl viskas priklauso nuo kiekvieno darbuotojo pasiruošimo.

Siekiant išsiaiškinti *„ar pareigūnai skiria įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo“*. Buvo nustatyta (diagrama Nr. 1), kad 70 % respondentų nurodė, jog įvykio vietos tyrimas daug sudėtingesnis, reikalaujantis didelių pastangų veiksmas. Trys atsakymų grupės

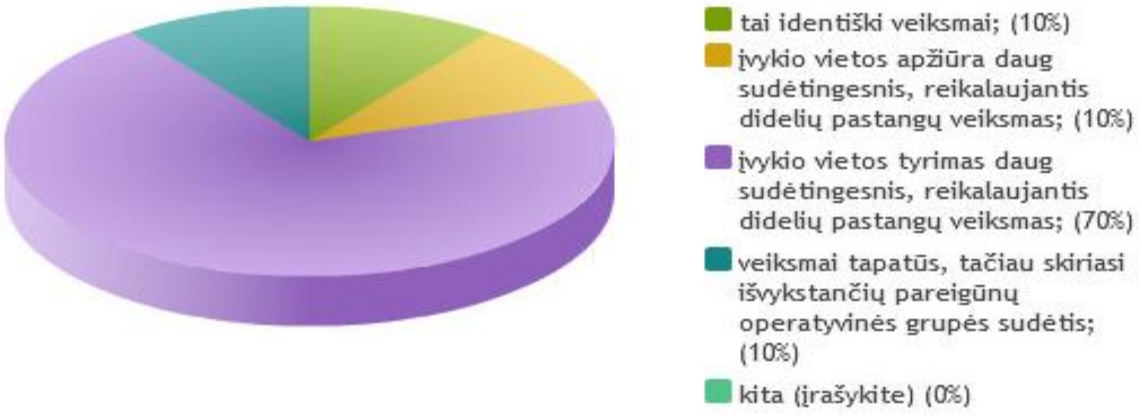


**Diagrama Nr. 1**. *Tyrėjų gebėjimas skirti įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo (proc.)*

surinko po 10 %, kurios nurodė, kad tai – identiški veiksmai; kad įvykio vietos apžiūra daug sudėtingesnis, reikalaujantis didelių pastangų veiksmas; arba, kad veiksmai tapatūs, tačiau skiriasi išvykstančių pareigūnų operatyvinės grupės sudėtis. Tai parodo, kad dauguma pareigūnų skiria šiuos procesinius veiksmus, pagal jų sudėtingumą, dalyvaujančių pareigūnų ir specialistų sudėtį ir kiekį.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar respondentų praktikoje buvo atliktas įvykio vietos tyrimas“*. 80 % respondentų atsakė, kad „ne“ ir tik 20 % – pasisakė „taip“. Tai parodo, kad įvykio vietos tyrimas yra svarbus procesinis veiksmas, kuris nebus atliekamas kiekviename nusikaltimo tyrime. Tačiau praktikoje vis dar yra įvykio vietos apžiūra kaip svarbesnis procesinis veiksmas ir pagrindas tiriant nusikaltimus.

Šiuo klausimu buvo teirautasi dėl nuomonės, *„ar visų nusikaltimų tyrime turi būti skiriamas įvykio vietos tyrimas“*. 20 % respondentų atsakė, kad „taip“, 60 % supranta, kad ne visuose, taip pat dar 20 % nurodė, jog pagal nusikaltimo sunkumą bei tik sunkių ir labai sunkių nusikaltimų tyrime. Taigi buvo patikslinama, *„kokių nusikaltimų tyrime yra reikalingas įvykio vietos tyrimas“*. Dauguma (80 %) pasisakė už tai, jog tik ypatingais atvejais, tiriant labai sunkius, rezonansinius nusikaltimus ir 20 % tiriant sunkius arba labai sunkius nusikaltimus. Tam, kad būtų atliekamas įvykio vietos tyrimas tiriant smulkius, paprastus ir apysunkius nusikaltimus, niekas nepritarė. Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad įvykio vietos tyrimas turi būti atliekams tik ypatingais atvejais tiriant sunkius arba labai sunkius nusikaltimus, taip pat tiriant rezonansinius nusikatimus, sukėlusius didelį atgarsį visuomenėje. Tą patį patvirtina baudžiamojo proceso ir kriminalistikos teorija.

Į klausimą, *„kas turi dalyvauti įvykio vietos tyrime“*, dauguma apklaustųjų (60 %) atsakė, kad visi paminėtieji, t. y. tyrėjas, specialistas, kinologas, prokuroras, reagavimo ir veiklos grupės pareigūnai, ir 30 % nurodė, kad tik specialistas. Dar 10 % nurodė, kad labai priklauso nuo įvykio sudėtingumo, kartais pakanka reagavimo grupės pareigūno, o kartais reiktų net ir prokuroro. Po to, buvo pageidaujama įvardyti, *„kokios rūšies specialistai turėtų dalyvauti įvykio vietos tyrime“*. Daugumos (70 %) nuomonė buvo už visus išvardintus anketoje, o būtent, bendros paskirties specialistai-kriminalistai, dirbantys prie VPK, teismo medicinos, atitinkamų specializacijos rūšių KTC ir LTEC įstaigų specialistai. 20 % pasisakė, kad pakaktų ir prie VPK dirbančių specialistų-kriminalistų. Įdomi likusi 10 % išsakyta nuomonė, kad dėl to turi nuspręsti tyrėjas. Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad respondentai sutinka su tuo, kad įvykio vietos tyrime turi dalyvauti specialistas, kuris numatytas ir įtvirtintas įstatyme.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar pareigūnai paskiria atlikti nusikalstamos veikos pėdsakų ar kitų objektų tyrimą įvykio vietoje“*. 10 % atsakė „taip“ ir 30 % pareigūnų, kad pasitaręs su specialistu dėl objekto tinkamumo. Net 40 % neskiria, o 20 % dar yra netekę skirti. Taigi, objektų tyrimą įvykio vietoje skirti nėra taip paprasta, kadangi ne visada pavyksta objektus aptikti ir įvertinti jų tinkamumą apžiūros metu. Bet tai dažniausiai padaroma vėlesniuose etapuose ikiteisminio tyrimo metu.

Buvo siekiama nustatyti, *„ar dalyvaujant įvykio vietos tyrimo metu buvo naudota mobilioji kriminalistinė laboratorija“*, tik 10 % atsakė, kad buvo naudota, o 90 %, kad nebuvo naudota. Tęsiant apklausą teirautasi *„dėl mobiliosios laboratorijos panaudojimo efektyvumo“*. 40 % nurodė, kad panaudota pakankamai efektyviai: leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus, tačiau 60 % panaudojo ją kaip paprastą susisiekimo priemonę. Po to bandžiau išsiaiškinti, *„jeigu mobilioji kriminalistinė laboratorija buvo naudojama, tai ar buvo atliekami pirminiai pėdsakų tyrimai“*. 20 % atsakė, jog visada buvo atliekami, o dauguma 80 % nurodė, kad nebuvo atliekami. Apibendrinus galiu teigti, jog kriminalistinė laboratorija yra naudojama tik tiriant sunkius ir labai sunkius nusikaltimus. Dėl kriminalistinės laboratorijos turi būti prieš išvykstant į įvykio vietą sprendžiama ar ji bus reikalinga, to pakaktų įsitikinus ar yra tinkamų tyrimui pėdsakų. Iš atsakymų matyti, kad kriminalistinė laboratorija labai retai tik 10 % dalyvauja, tačiau gal būt ji galėjo dalyvauti dažniau. Valstybė, pagal įstaigų sukurtus reikalavimus, savu laiku skyrė milijonines lėšas joms įsigyti, tačiau jos šiuo metu neišnaudojamos.

Buvo siekiama išsiaiškinti dėl nuomonės, *„ar skiriasi įvykio vietos apžiūros lygis, kai yra daromas tyrimas ir, kai yra atliekama tik apžiūra, ar niekuo nesiskiria“*, sulaukėm beveik vienbalsio (90 %) atsakymo, jog skiriasi, ir kad lygis yra aukštesnis, kai daromas tyrimas. Teigusiųjų, kad skiriasi, o lygis yra aukštesnis, kai atliekama apžiūra buvo tik 10 %.Vadinasi,

pareigūnai netapatina šių abiejų veiksmų kaip lygiaverčiais, bet juos skiria ir tai parodo jų profesionalias žinias.

Šiuo apklausos klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, *„kuo svarbus yra įvykio vietos tyrimas“*. Atsakymai pateikti atviri ir juos susistemintus gauti duomenys: iš kurių 23,1 % pasiekiamas efektyvumas, atliekamas išsamesnis tyrimas. Užfiksuojami galimi įkalčiai, kurų ateityje nebus galimybės paimti – 23,2 %. Pasisakiusių buvo – 11,6 % svarbus tuo, kad tai pagrindinis ir pirminis aptiktų pėdsakų nusikaltimo vietoje ištyrimas. Juo nustatomi tolimesni įvykio tyrimo veiksmai. 23,6 % surenkama daugiau tyrimui reikšmingų objektų, atliekamas esant būtinybei, tyrimo metu keliamos galimos versijos, nusikaltimo padarymo būdai, šūvių kryptys ir pan.. 18,5 % tai jog įvykio vietoje leidžia nustatyti įvykio situaciją, operatyviai ištirti ekspertiniais metodais atskirus pėdsakus, iškeliamas tikslas nustatyti įvykio mechanizmą, reikšmingas įvykio aplinkybes, surenkama patikima informacija įvykio aiškinimui ir įtariamojo nustatymui.

Apibendrinęs respondentų nuomones apie įvykio vietos tyrimo svarbą, galiu daryti išvadą, kad įvykio vietos tyrimas yra pagrindinės ir pirminės informacijos gavimas, rinkimas, fiksavimas apie nusikaltimo situaciją, siekiant atkurti ne tik nusikaltimo padarymo aplinkybes, iškeliant įvairias versijas, bet ir siekiant nustatyti nusikaltimą padariusius asmenis, pagal surinktus įrodymus. Nuo įvykio vietos tyrimo kokybės labai priklauso tolesnė tyrimo sėkmė.

Šiandienos aktualijos rodo, kad policijoje vyksta pasikeitimo procesai dėl veiklos efektyvumo ir jos gerinimo, todėl buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos“*. Sulaukiau įvairių atsakymų, todėl pateikiu susistemintus į grupes:

Dauguma 37 % išreiškia nuomonę, jog *„neturės įtakos“*. Jie pasisako, jog vykstanti ir įvykusi reforma neturės jokios įtakos, jeigu tai atliekantis asmuo padarys viską kokybiškai ir savalaikiai.

33,2 % pasisako už tai, kad *„pagerės“*. Jie mano, jog padės sukurti efektyvią kriminalistinio aptarnavimo sistemą, užtikrins specialistų dalyvavimą tiriant padarytų nusikaltimų vietas.

29,8 % pesimistiškai nusiteikią teigia, kad *„pablogins“*. Šie jų argumentai yra, kadangi įvykio vietos tyrimo institutas reikalauja ne tik siaurų specifinių žinių, bet ir teisinių žinių plačiąja prasme, gretinant įvykio vietoje gautus duomenis su BPK normomis. Pirminės grandies pareigūnas sugebės tik siaurai, šabloniškai atlikti įvykio vietos tyrimą, taip pat laikas atsakys.

Apibendrinus tyrėjų apklausas galiu daryti išvadą, kad ši vykdoma reforma padės sukurti efektyvią kriminalistinio aptarnavimo sistemą, kuri užtikrins specialistų dalyvavimą tiriant sunkių ir labai sunkių nusikaltimų padarymų vietas, taip pat atliekant kvalifikuotas

apysunkių nusikaltimų padarymo vietų apžiūras. Užtikrins racionalų ir tikslų rastų nusikalstamų veikų pėdsakų suradimą, užfiksavimą, paėmimą, kitų žymių ir objektų aprašymą įvykio vietos apžiūros protokoluose, specialisto išvadose ir kituose ikiteisminio tyrimo veiksmų procesiniuose dokumentuose. Bus efektyviai panaudoti šiuolaikiniai mokslo ir technikos laimėjimai atliekant laboratorinius objektų tyrimus.

### 5.3.2. Specialistų-kriminalistų apklausos rezultatų analizė

*Respondentų pristatymas*. Tyrimui išsiųsta šimtas anketinių apklausų nuorodų, gautos keturiasdešimt keturios užpildytos anketos.

Pirmiausia buvo nustatinėjamas respondentų amžius. Anketas pildė respondentai, kurių amžius buvo nuo 29 iki 54 metų. Remiantis atsakymais gautas vidutinis respondentų amžius yra 41 metai.

Kaip parodė teoriniai reikalavimai dėl specialistų įgyjamo išsilavinimo, buvo užduotas klausimas siekiant išsiaiškinti respondentų išsilavinimą. Iš atsakymų suvestinių duomenų matome, kad dauguma respondentų turi aukštąjį universitetinį teisinį (63,6 %), kiek mažiau aukštąjį universitetinį neteisinį išsilavinimą (36,4 %). Dalyvavę anketinėje apklausoje respondentai turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Kadangi apklaustieji nurodė turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, buvo užduotas klausimas, *„kokią studijų kryptį respondentai buvo pasirinkę įgydami išsilavinimą“*. 63,6 % nurodė teisės ir policijos veiklos, 18,2 % – technikos mokslų, 9,1 % nurodė turintys gamtos mokslų studijų krypties išsilavinimą. Taip pat, dar 9,1 % apklaustųjų nurodė ekonomikos mokslų krypties studijas. Taigi 63,6 % nurodžiusių teisės ir policijos studijų programą yra nemaža dalis, bet sudėjus kitus rodiklius net 36,4 % tokio išsilavinimo stokoja. Tai galima vertinti kritiškai, tačiau specialistai turintys technikos mokslų išsilavinimą yra priimtini labiau negu ekonomikos studijų krypties, nors tai galima kompensuoti tobulinantis.

Gauti atsakymai į klausimą, dėl *„darbo stažo einant specialisto pareigas teisėsaugos institucijoje (-se)“*, rodo, kad dauguma, t. y. 63,6 % nurodė dirbantys 15 metų ir daugiau. Nors nuo 9 iki 11 metų bei nuo 12 iki 14 metų nebuvo nurodyta, tačiau 18,2 % apklaustųjų nurodė darbo stažą nuo 6 iki 8 metų, tiek pat (18,2 %) nurodė ir pradedantieji (iki 3 metų). Iš anketos apklausos matyti, kad dauguma respondentų turi aštuonerių metų darbo stažo atskirtį tarp pažengusiųjų bei patyrusių. Nepaisant to, kad specialistai yra baigę įvairius mokslus ir jau dirba daug metų, šie svarbūs rodikliai pagrindžia apklaustųjų profesionalumą ir patirtį atitinkamoje srityje.

Vykdant anketavimą buvo sudaryta klausimų grupė dėl specialistų dalyvavimo tam tikruose apmokymuose, todėl buvo siekiama nustatyti, *„kokiuose respondentai buvo apmokymuose, susijusiuose su konkrečiais tyrimais“*. Atsakymai parodo, kad respondentai dalyvavo: įvykio vietos tyrimo – 27,3 %, balistinių tyrimų – 18,2 %, trasologinių pėdsakų – 13,6 %, biologinių pėdsakų – 4,5 %. Kiti 36,4 % nurodė, kad buvo apmokymuose susijusiuose su: odorologiniais tyrimais, daiktų, nešaunamojo ginklo, tyrimai poligrafu, sprogmenų, sprogimo aplinkybių, rankų pėdsakų. Nuomonę išsakė ir pradedantieji, kurie galimai dar nespėjo sudalyvauti jokiuose mokymuose. Taigi šie duomenys parodo, kad respondentai neužsibūna su turimomis žiniomis, jie plečia savo specialiąsias žinias bei įgauna labai svarbią patirtį.

Vėliau respondentai turėjo nurodyti vykusių apmokymų trukmę. Atsakusieji nurodė: 1 dienos – 18,2 %, 2 dienų – 18,2 %, 5 dienų trukmės mokymuose niekam neteko dalyvauti. Dvi savaites praleido 9,1% apklaustųjų, o 54,5 % sudarė kitokios trukmės mokymai, tai yra: nuo 5 akademinių valandų, savaitės, 10 savaičių bei nuo 1 dienos iki 6 savaičių.

Šiuo klausimu buvo siekiama nustatyti, *„ar, respondentų nuomone, apmokymuose paruošimo programos pakankamos“*. Dauguma (net 54,5 %) nurodė, kad programos nepakankamos, 36,4 % pasisakė, kad jiems užteko, bet 9,1 % neišsakė savo nuomonės dėl pateikto klausimo. Todėl galiu teigti, kad dauguma specialistų-kriminalistų siekia įgyti papildomų specialių žinių ir visada linkę tobulėti.

Tęsiant domėjimasi specialistų-kriminalistų apmokymais, buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar apmokymų metu praktinių užsiėmimų užteko“*. 45,5 % Apklaustųjų nurodė, kad užteko, 36,4 % – trūko ir 18,2 % pasisakė, kad neužteko bei kodėl. Vieni nurodė, jog buvo per mažai laiko paskaitai, kiti pasisakė, kad apmokymų trukmė galėjo būti ilgesnė ir dėl to būtų buvę daugiau praktinių užsiėmimų. Apibendrinus galiu daryti išvadą, kad respondentai noriai dalyvauja įvairių tyrimų rūšių apmokymuose, išsako nuomonę apie savo pasiruošimo lygį. Tai patvirtina mano ankstesnę nuomonę, kad specialistai linkę tobulėti ir yra motyvuoti darbui.

Toliau buvo teiraujamasi, *„kokias žinias respondentai labiausiai norėtų praplėsti“*. Sulaukta pakankamai įvairių atvirų atsakymų, kuriuos susistemintus pateikiu: įvykio vietos apžiūros, balistikos klausimais, tam tikrų tyrimų specializacijų, daktiloskopinių tyrimų srityje, įvykio vietos tyrimo taktikos srityje, gal būt šunų dresavimo bei pėdsekystėje. Apibendrindamas galiu tvirtinti, kad specialistai neužsibūna su vienu žinių bagažu, jie linkę domėtis, įsisavinti naujoves. Ne išimtis, kad yra ir tokių, kurie dar kol kas, kaip jie mano, turi pakankamai žinių, bet juk ir jie dirbdami klysta, nors yra geriau mokytis iš profesionalų.

Apklausoje buvo teirautasi respondentų *„ar jie yra buvę teismo medicinos kursuose“*. Tai yra specialūs kursai ir tai normalu, jog juose buvo 18,2 % apklaustųjų, o 81,8 % į tokius kursus nevyko. Galiu teigti, kad nepakankamas specialistų skaičius siūlosi arba yra siunčiami

dalyvauti teismo medicinos kursuose. Apklausa parodė, jog tai yra labai mažai. Vadinasi, stokojama kompetencijos tobulinimo. Šias tendencijas reikia keisti skatinant kompetencijų įgijimo ir jų atnaujinimo, periodiškai dalyvaujant įvairių sričių specialiuose mokymuose.

Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar specialistams yra tekę dalyvauti konferencijose arba seminaruose, kurių metu analizuojamos įvykio vietų tyrimo ir apžiūrų klaidos“*. Taigi 45,5 % atsakiusių yra dalyvavę tokiuose renginiuose, o 54,5 % į tokius renginius dar nebuvo nuvykę. Tai natūralu ir galima tikėti, jog į tokius renginius dažniausiai vyksta vadovaujantis personalas, bet tai turėtų keistis, nes vadovauti ir dirbti praktikoje nėra tas pats. Būtinas tobulėjimas arba turimų žinių atnaujinimas, dalyvaujant tarpinstituciniuose mokymuose.

Iš atsakymų į klausimą, *„kiek įvykio vietos apžiūrų tenka atlikti per metus“*, jų skaičius per tokį laikotarpį sudaro iki 10 apžiūrų – 63,6 %, kiti (36,4 %) nurodė, jog išvis nedalyvavę šiame procesiniame veiksme. Apibendrindamas galiu manyti, jog tai – specializuotas padalinys ir jo specialistai vyksta į sudėtingesnius ir svarbesnius įvykius, todėl toks kiekis įvykio vietos apžiūrų yra normalus. Palyginus su tyrėjais, kurie dabartiniu metu taip pat išvyksta į įvykio vietas panašiomis mažėjimo tendencijomis kaip ir specialistai. O tai rodo, kad dabartiniu metu sumažėjo ypatingų nusikaltimų. Dažniausiai nusikaltimai yra siejami daugiau su buitiniais ar smurtu artimoje aplinkoje, kurie yra aiškūs ir įvykio vietos apžiūra nėra aktuali.

Anketinėje apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, *„kaip respondentai vertina įvykio vietų apžiūrų lygį“*. Dauguma (54,5 %) vertino vidutiniu vertinimo kriterijumi, 27,3 % – kaip aukšto lygio, bet 18,2 % apklaustųjų įvertino ir žemu įvykio vietos apžiūrų lygio kriterijumi. Vadinasi, įvykio vietos yra apžiūrimos tik vidutiniškai. Tam priežastis yra, kad dauguma tyrėjų ir specialistų-kriminalistų neišreiškia pageidavimų dėl įvairių priežasčių vykti į tam skirtus specialius tobulinimosi kursus. Kas vėliau daro įtaką įvykio vietos apžiūros atlikimo kokybei.

Atsakydami į klausimą, *„kokie trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu“*, respondentai nurodė, kad 10,6 % įvykio vietos apžiūrų atliekamos be tyrėjo. Dvi grupės po 26,4 % nurodė, jog įvykio vietos apžiūros atliekamos be specialisto kriminalisto bei yra nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas. Manau, labai svarbus trūkumas buvo nurodytas tas, kad tyrimo grupėje esančių pareigūnų bendradarbiavimas įvykio vietoje – nepakankamas (31,7 %). Kitos priežastys (5,4 %) yra nurodytos kaip nelabai reikšmingos. Apibendrindamas galiu teigti, kad įvykio vietos apžiūros grupėje dirbantys pareigūnai tarpusavyje turi bendrauti, padėti ir patarti.

Šiuo klausimu buvo siekiama nustatyti, *„kokie tyrėjų paruošimo trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu“*. Trys atsakymų grupės sudarė po 17,4 %, kurie nurodė, kad nepakankamas teorinis tyrėjų paruošimas, nepakankamas specialistų kriminalistų paruošimas ir nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas. Net 39,1 % nurodė, kad tyrėjai neturi praktinių

įgūdžių. Kitos priežastys sudarė 8,7 %, kuriomis išsakyta, jog įvykio vietas apžiūri ne specialistai. Taigi apibendrinęs galiu teigti, kad specialistai kelia atitinkamus reikalavimus tyrėjų praktiniam pasiruošimui.

Siekiant išsiaiškinti, *„kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje“*, buvo gauti tokie atsakymai. Pasiruošimo ir įvykio vietos apžiūros organizavimo – 23,4 %, dvi atsakymų grupės po 11,6 % – įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymo ir versijų iškėlimas įvykio vietoje apie įtariamus asmenis. Trys atsakymų grupės po 9,3 % buvo už veiksmus, susietus su pėdsakų bei daiktinių įrodymų paieška, užfiksavimu ir paėmimu; įvykio vietos apžiūros protokolo surašymu; versijų dėl įvykio mechanizmo iškėlimo. Dar trys atsakymų grupės po 7 % pasisakė už nusikaltėlio persekiojimą „karštais pėdsakais“ organizavimą; įvykio vietos apžiūros vaizdo fiksavimą; planų, schemų sudarymą. Likusios dvi grupės po 2,3 % nurodė konkrečių techninių kriminalistinių priemonių bei metodų, pėdsakams surasti, užfiksuoti bei paimti, nustatymą; nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų objektų įpakavimą. Apibendrinus tenka pastebėti, kad niekas nenurodė pateikto atsakymo varianto apie pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimą. Tačiau labiausiai vertinamas pasiruošimas ir įvykio vietos apžiūros organizavimas.

Iš apklausos dalyvių buvo siekiama nustatyti, *„kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje“*. 18,9 % apklaustųjų teigė, jog būtina įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus. Apie tai, kad fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas, taip pat surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus, dvi atsakymų grupės nurodė po 17 %. O 15,1 % nurodė, kad privalu atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje. 13,2 % įžvelgia, kad reikia nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus, ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus. Dvi atsakymų grupės po 7,5 % sutaria dėl to, jog pravartu informuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje; nustatyti apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą. Apie tai, kad galima iškelti versijas apie įvykio mechanizmą, pasisakė 3,8 % respondentų. Taigi, specialistai labiausiai pasisako už objektų bei nusikalstamos veikos pėdsakų, kaip svarbių įrodymų, įpakavimą. Todėl vėlesnėse tyrimo stadijose objektai ir pėdsakai bus tinkamai ištirti.

Iš klausimo *„ar respondentai skiria įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo“* atsakymų suvestinių buvo nustatyta (diagrama Nr. 2). 36,4 % apklaustųjų nurodė, kad tyrimą atlieka specialistai, 27,3 %, kad apžiūrą – prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar specialistas, 27,3 % pakomentavo savaip: kad įvykio vietoje dalyvauja įvairių sričių specialistai

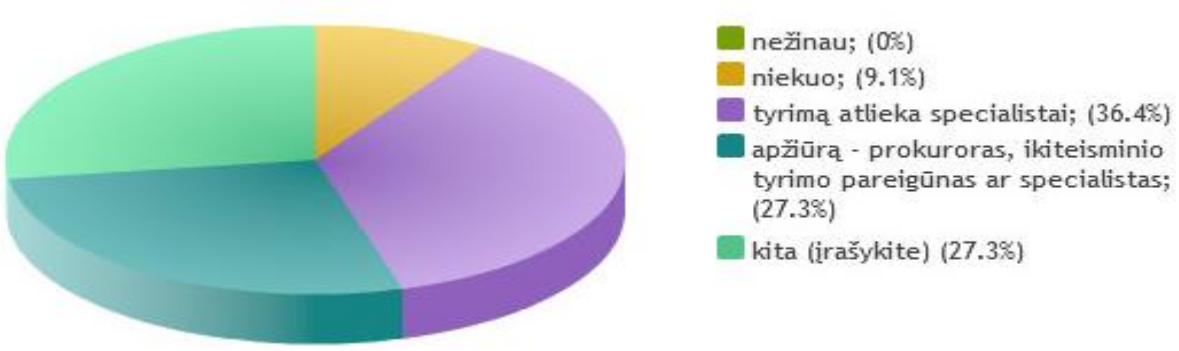


**Diagrama Nr. 2.** *Specialistų gebėjimas skirti įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo (proc.)*

(pvz.: biologai ir pan.), praktikoje – neskiria, įvykio vietos tyrime pasitelkiami tam tikros srities specialistai, kurie gali pateikti išvadas atitinkamoje srityje. Buvo ir tokių (9,1 %), kurie pasisakė, kad niekuo nesiskiria. Apibendrinęs manau ir šie duomenys parodo, kad dauguma pareigūnų skiria šiuos procesinius veiksmus, juos tinkamai atlieka pritaikydami praktikoje.

Vykdant tyrimą buvo siekiama išsiaiškinti, *„kokių įvykių vietas, tiriant baudžiamąsias bylas, reikia tirti“*. Už nužudymų įvykių vietas pasisakė 30 %, dėl to, kad būtų tiriamos įvykio vietos susijusios su narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis – 26,7 %, eismo įvykių vietos – 16,7 % pasisakiusių, dėl gaisrų – 13,3 %. Dar buvo išsakyta nuomonė (13,3 %), kad reikia tirti visų išvardintų anketos klausime, sunkių, rezonansinių nusikaltimų atveju, susijusias su sprogmenų ir šaunamųjų ginklų panaudojimu. Taigi peršasi išvada, kad specialistai ypatingai gerai supranta, jog ne visų nusikaltimų įvykio vietas reikia tirti.

Aktualu buvo nustatyti, *„ar respondentai tiria nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus įvykio vietoje (jų radimo vietoje)“*. Iš šio klausimo suvestinės matomos dvi ryškios nuomonių stovyklos, kurios pasisako, kad (36,4 %) tiria ir atitinkamai (27,3 %) netiria. Kitos dvi atsakymų grupės pasiskirstė po 18,2 % iš kurių vieniems dar nėra tekę tirti, o kiti pasisako už tai, jei yra galimybė, būtinai tiria. Iš to galima apibendrintai pasakyti, kad šiuo metu specialistai gali pilnavertiškai atlikti tyrimus įvykio vietoje.

Į klausimą, *„ar būtinas tyrėjo dalyvavimas tiriant įvykio vietą“*, buvo atsakyta vienareikšmiškai „taip“ (72,7 %), niekas nepasisakė, jog nebūtinas. 18,2 % pritarė nuomonei, kad tyrėjas netgi labai padėtų. 9,1 % papildomai atsakė, jog būtinas, bet pasitaikė ir tokių, kurie nežino. Taigi galima teigti, kad vienas specialistas įvykio vietoje – ne karys, nors įstatymo

numatyta, kad įvykio vietos tyrimą atlieka specialistas. Tačiau bendradarbiavimas su tyrėju yra neatsiejamas.

Tęsiant tyrimą siekėme sužinoti, *„kiek žmonių turi dalyvauti įvykio vietos tyrime ir kokių specializacijų“*. Sulaukėme įvairių atvirų nuomonių, kurias susistemintas pateikiu:

- mažiausiai 4 – 5;
- priklauso nuo įvykio vietos;
- tyrėjas, specialistas;
- mažiausiai: vienas ikiteisminio tyrimo pareigūnas, vienas specialistas ir mažiausiai du kriminalinės žvalgybos pareigūnai;
- bent 2 – tyrėjas ir specialistas;
- priklausomai nuo nusikaltimo ir pėdsakų kuriuos reikia ištirti, 2 ir daugiau;
- minimum 3.

Apibendrindamas galiu manyti, kad įvykio vietos tyrime turi dalyvauti tyrėjas, specialistas, kriminalinės žvalgybos pareigūnas ir tam tikrų sričių specialistai priklausomai, kokį nusikaltimą reikia tirti.

Apklausoje respondentai turėjo išreikšti nuomonę apie *„gebėjimą vienam atlikti įvykio vietos tyrimą, kai joje yra lavonas, ar pasitelkti mediką specialistą, kaip numato įstatymas“*. Dauguma (63,6 %) pasitelkia mediką specialistą, o 36,4 % nurodė įvairiai, kad negali atsakyti, taip pat priklausomai nuo lavono būklės bei, jog netiria, ar dar nėra atlikęs tokio, paminėto klausime, tyrimo. Apibendrinus matau, kad lavono tyrimas reikalauja specialių žinių ir tam specialistas rekomenduoja kviestis mediką specialistą. Kas rodo, jog bus ištirta profesionaliai ir nekils neatsakytų klausimų apie vienus ar kitus atsitiktinai praleistus apžiūros etapus.

Šiuo klausimu buvo norima išsiaiškinti, *„kas įvykio vietos tyrimo metu turi užduoti klausimus, specialisto išvadai parengti“*. Čia didžioji dalis (81,8 %) respondentų pasisakė už ikiteisminio tyrimo tyrėją. Kiti (18,2 %) pasisakė, kad klausimus užduoti gali visi įvykio vietoje esantys asmenys, bei tai gali padaryti pats specialistas. Nuomonė tvirta ir nepakeičiama. Į pateiktus prokuroro ir gynėjo variantus atsakiusių nebuvo. Todėl galiu manyti ir tvirtai teigti, kad įvykio vietos tyrimo metu, dalyvauja išskirtinai tik ikiteisminio tyrimo tyrėjas, kuris bendradarbiaudamas su dalyvaujančiu specialistu formuluoja tyrimui reikalingus klausimus.

Remiantis teorija ir praktika buvo siekiama nustatyti, *„kuris būdas geresnis dokumentuojant įvykio vietos tyrimą“*. Čia vieninteliame klausime sulaukėme 100 % vienbalsio pasisakymo už procesinį įvykio vietos tyrimo įforminimą, jį įrašant į įvykio vietos apžiūros protokolą. Niekas nepanoro pritarti nuomonei dėl specialisto išvados surašymo. Taigi darytina išvada, kad apžiūros protokolas visiems yra priimtinas procesiniam šio veiksmo įforminimui, nes specialisto išvada rašoma atliekant konkretų tyrimą laboratorijoje ar tam tinkamoje vietoje.

Remiantis klausimo, *„kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos tyrime“*, atsakymų suvestinėmis nustačiau: dauguma (23,7 %) nurodė, kad turi atlikti pėdsakų pirminius tyrimus įvykio vietoje. Dvi atsakymų grupės po 18,4 % pasisakė už konkrečių techninių kriminalistinių priemonių ir metodų nustatymą ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus, be abejo, turi surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus. 15,8 % – iškelti versijas apie įvykio mechanizmą. Kiek mažiau (13,2 %), kad turi konsultuotis su kitais specialistais apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą tyrime. 7,9 % pasisakė už tyrimo pravedimo tvarkos ir eiliškumo nustatymą. Teikiamas susistemintas 2,6 % pasiūlymas modeliuoti situaciją. Vadinasi, pastebėtas svarbus dalykas, kad specialisto besąlygiška užduotis yra atlikti pėdsakų pirminius tyrimus įvykio vietoje. Kas vėliau palengvins tolimesnius tyrimo etapus.

Kaip tyrėjų, taip ir specialistų-kriminalistų buvo klausiama, *„ar jų atliktame įvykio vietos tyrime buvo panaudota mobilioji kriminalistinė laboratorija ir, jeigu taip, koks jos panaudojimo efektyvumas“*. Kaip suprantame, įvykio vietos tyrimas išskirtinai atliekamas tiriant sunkius ir labai sunkius nusikaltimus, todėl natūralu, kad nedaug naudojamos ir mobilios laboratorijos. 9,1 % apklaustųjų teigė, kad buvo panaudota efektyviai: leido įvykio vietoje ištirti tam tikrus pėdsakus bei objektus. 18,2 % – buvo panaudota pakankamai efektyviai: leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus. Didžioji dalis (45,5 %) apklaustųjų nurodė, kad nebuvo naudojama, o 27,3 % nurodė, kad jos nėra. Apibendrinus galiu manyti, kad laboratorijos naudojimas yra efektyvus būdas atliekant įvykio vietos tyrimą, tačiau jos naudoti kiekvieno įvykio tyrime būtų neracionalu. Tai buvo pasakyta ankstesniuose atsakymuose, kad dabartiniu metu sudėtingų nusikaltimų sumažėjo.

Aktualiu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kodėl *„specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai, ir dėl ko tai gali būti“*. Vienas iš didžiausių (23,7 %) kokybės trūkumų – netinkamo praktinio specialistų paruošimo. Dvi atsakymų grupės po 18,4 % nurodė dėl nepakankamo teorinio specialistų paruošimo ir iniciatyvos nebuvimo. Kitos dvi atsakymų grupės po 10,5 % pasisakė, jog netinkamas techninis aprūpinimas ir ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumas. Dar dvi atsakymų grupės po 5,3 % teigia, kad nepakankama specialisto orientacija įvykio vietos apžiūros taktikoje, taip pat susisteminus kitus atsakymus paaiškėja: dažnai dėl laiko stokos ar didelio darbo krūvio ir protokolų surašymo. Galiausiai trys atsakymų grupės po 2,6 % pabrėžia nepakankamų specialisto žinių apie ikiteisminio tyrimo pareigūno tikslus ir uždavinius trūkumą atliekant įvykio vietos apžiūrą; specialisto apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų; nepatenkinamo operatyvinės grupės darbo organizavimo. Labai gerai, kad niekas nepasisakė dėl specialisto nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais. Apibendrinęs galiu

teigti, kad specilistai vertindami save kritiškai įžvelgia trūkumus. Todėl galima daryti išvada, kad specialistas turi nuolatos gilinti teorines žinias ir jas taikyti praktikoje, tobulinti įgūdžius. Na o laikas yra visada vienodas, bet vis tiek reikia padaryti pavestus darbus.

Šiandienos aktualijos rodo, kad policijos sistemoje vyksta pasikeitimo procesai dėl veiklos efektyvumo ir jos gerinimo, todėl buvo siekiama sužinoti specialistų-kriminalistų nuomonę, *„ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos“*. Sulaukiau įvairių atsakymų, todėl pateikiu susistemintus į grupes:

Dauguma (26,8 %) apklaustųjų teigia, jog vykstanti reforma pablogins, tačiau pagrįsti šios savo nuomonės nenori. Dėl ko galiu manyti, kad ši dalis respondentų stokoja kompetencijų atlikti įvykio vietos tyrimą. Tai parodo, jog yra neišvengiamas pareigūnų tobulinimo procesas, kitaip bus sudėtinga, o kartais ir neįmanoma, atskleisti nusikaltimus, kas yra apgailėtina.

23,2 % išreiškė nuomonę, kad laikas parodys, dar anksti apie tai galvoti. Taip pat sulaukiau atsakymų tokių kaip pamatysim bei bus matyti. Vėlgi matyti, kad tokie pareigūnai yra linkę laukti permainų, kurias priims laikui bėgant ir tada jau elgsis taip kaip diktuos susiklosčiusi situacija.

19,7 % pasisakiusių buvo apie tai, jog jiems apie šią vykdomą reformą nežinoma, arba tiesiog atsakė, kad nežino ką atsakyti į tokį suformuluotą klausimą. Tai reiškia, kad yra pareigūnų nesidominčių esama padėtimi ir jiems viskas gerai kaip yra.

11,1 % buvo manančių, kad rimtesnių įvykių pagerins, o kitų – pablogins. Tai dvilypė nuomonė, kuri savotiškai tuo pat metu pritaria ir teigia, kad sunkių ir labai sunkių nusikaltimų tyrimui tai labai padės. Na o turint omeny „kitus“, tai reikia suprasti, jog tai nesunkūs ir apysunkiai nusikaltimai, šių tyrimų atžvilgiu situacija pablogės. Ir tai suprantama, kaip tokiems nusikaltimams aiškintis bus pritaikyta formalizuota nusikaltimų tyrimo tvarka.

9,7 % pasisako už tai, kad pagerins. Jie mano, jog padės sukurti racionalią ir savalaikę kriminalistinio aptarnavimo sistemą, užtikrinančią specialistų dalyvavimą atliekant įvykio vietų apžiūras bei jų tyrimus.

9,5 % pasisako už tai, kad nusikaltimams, kuriems yra reikalingas įvykio vietos tyrimas neturės įtakos. Šią savo nuomonę grindžia tuo, kad jeigu tai atliekantis asmuo padarys viską kokybiškai ir savu laiku.

Apibendrinus specialistų–kriminalistų apklausas galiu daryti išvadą, kad įvykio vietos tyrimas, nepaisant reformų, išliks kaip svarbus procesinis veiksmas, atliekamas pagal baudžiamojo proceso keliamus reikalavimus. Tam, kad specialistas galėtų profesionaliai išpildyti procesinius reikalavimus, jis turi būti periodiškai įpareigotas tobulinti savo kompetenciją, jeigu kokios nors kompetencijos trūksta jis privalo siekti ją įgyti.

### 5.3.3. Prokurorų apklausos rezultatų analizė

*Respondentų pristatymas*. Tyrimui išsiųsta šimtas šešiasdešimt keturios anketinių apklausų nuorodos, gautos trisdešimt aštuonios užpildytos anketos.

Pirmiausia buvo nustatinėjamas respondentų amžius. Atsakytose anketose nurodytas amžius buvo nuo 33 iki 61 metų. Remiantis atsakymais gautas vidutinis respondent amžius: 45 metai.

Kitas įdomus kriterijus buvo dėl *„darbo stažo“*. Dauguma (89,5 %) nurodė dirbantys 15 metų ir daugiau. 5,3 % apklaustųjų nurodė darbo stažą nuo 9 iki 11 metų, tiek pat nurodė ir nuo 6 iki 8 metų. Tarp apklaustųjų nepapuolė respondentų, kurių stažas būtų iki 3 metų, nuo 3 iki 5 ir nuo 12 iki 14 metų. Šie svarbūs rodikliai parodo apklaustųjų profesionalumą, didelią baudžiamojo proceso išmanymo patirtį bei vadovavimą atliekant ikiteisminių tyrimą, o taip pat palaikant valstybinį kaltinimą nagrinėjant baudžiamąją bylą teisminiame nagrinėjime.

Remiantis teorinėmis žiniomis ir praktika buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar reikia prokurorui vykti į įvykio vietos apžiūrą“*. 21,1 % respondentų nurodė, kad nereikia. Didžioji dauguma (78,9 %) pasisakė už nuomonę, jog prokurorui vykti į įvykio vietą reikia tik esant išskirtiniam atvejui. Todėl galima teigti, kad į įvykio vietos apžiūras prokurorai dažniausiai nevyksta, o tai daro tik išskirtiniais atvejais.

Iš atsakymų analizės į klausimą, *„kaip respondentai vertina įvykio vietos apžiūrų lygį“*, buvo nustatyta. Šie rezultatai pasirodė nelabai džiuginantys, kadangi pusė apklaustųjų (52,6 %) nurodė, jog apžiūrų lygis žemas, o labai žemas nurodė 10,5 %. Tačiau šiuo rodiklius praskaidrina tai, kad 26,3 % nurodo, jog vidutinis, 5,3 % aukštas ir 5,3 % labai aukštas. Apibendrindamas galiu teigti, kad įvykio vietų apžiūrų lygis yra nekokybiškas. Kas verčia susimastyti, kad galbūt prokuroro, kaip ikiteisminio tyrimo vedančiojo ir organizuojančio, nedalyvavimas lemia prastą įvykio vietos apžiūrų lygį.

Iš prieš tai buvusio klausimo išplaukia poreikis nustatyti, *„kokios pagrindinės priežastys lemiančios vertinimą, kad įvykio vietų apžiūrų lygis yra nepakankamai aukštas“*. 28,1 % vertinančiųjų pasisakė, kad nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas. 17,5 %, kad nepakankamai teoriškai pasiruošę ikiteisminio tyrimo pareigūnai. 15,8 % apklaustųjų nurodė, kad įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams. 10,5 % – įvykio vietos apžiūros atliekamos praėjus tam tikram laikui. Trys atsakymų grupės sudarė po 7 % dėl to, kad nepakankamas specialistų paruošimas, neapsaugotos įvykio vietos ir nepakankamas operatyvinėje grupėje esančių pareigūnų bendradarbiavimas įvykio vietoje. Dvi atsakymų grupės sudarė po 3,5 % pareikšdamos, kad nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas ir išsakytos tokios nuomonės kaip skubėjimas, neatidumas, atlikimas atmestinai, o juo labiau

specialistai neimami į įvykio vietą, nes tada nebus galima stabdyti tyrimo formalizuota tvarka. Iš viso to paaiškėja, kad priežastys yra pareigūnų teorinis ir praktinis nepasiruošimas, nekviečiami specialistai, apžiūros atliekamos pavėluotai. Tam, kad būtų galima atlikti ikiteisminį tyrimą per ypač sutrumpintus terminus, reikia atlikti tik būtinus proceso veiksmus ir užpildyti tik būtinus procesinius dokumentus.

Esant tokiai situacijai buvo siekiama išsiaiškinti, *„dėl kokių priežasčių specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai“*. Iš gautų atsakymų nustatyta: 15,8 %, kad nerodo iniciatyvos. 14 % pareiškė, kad dėl pasyvaus ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo. Trys atsakymų grupės po 12,3 % pastebėjo specialisto nepakankamus įvykio vietos apžiūros įgūdžius, apsiribojimu apžiūros metu ieškojimu tik vienos ar kelių rūšių pėdsakų, nesidomėjimu galutiniais apžiūros rezultatais. 10,5 % – nepakankamu praktiniu paruošimu. Dvi atsakymų grupės po 7 % pasisakė dėl nepakankamo teorinio paruošimo ir nepakankamų žinių apie uždavinius atliekant įvykio vietos apžiūrą. Dar dvi atsakymų grupės po 3,5 % išsakė nuomonę dėl nepakankamo techninio aprūpinimo ir išsakytos tokios nuomonės specialistams, kaip taisyklė, pretenzijų mažiausiai, kad specialistų (ne tyrėjų) darbas įvykio vietose pakankamai geras. 1,8 % pateikė, kad dėl nepatenkinamo operatyvinės grupės darbo organizavimo. Vadinasi, nepakankamai kokybiškai ir efektyviai specialistas dirba nerodydamas iniciatyvos, dėl to turi būti aktyvus operatyvinės grupės vadovas. Dėl šių įvykio vietos apžiūros subjektų sklandaus bendradarbiavimo įvykio vietos apžiūros taps žymiai kokybiškesnės.

Tęsiant tyrimą buvo siekiama išsiaiškinti, *„kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje“*. Dauguma 17,3 % nurodė, kad turi įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus. Dvi atsakymų grupės po 16 % teigia, kad turi atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje taip pat surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus. 14,8 % respondentų pasisako už tai, kad turi fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas. 12,3 % – nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus. 8,6 % – informuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje. Pasisakiusių už iškelti versijas apie įvykio mechanizmą buvo 6,2 % respondentų. 4,9 % nurodė, kad turi nustatyti apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą. Apie tai, kad turi atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nurodymus, teigė tik 2,5 % apklaustųjų. Taigi dauguma pasisakė, kad specialisto užduotis įvykio vietoje yra tinkamas objektų ir pėdsakų įpakavimas, kas vėliau palengvins teikiant nepaneigiamus įrodymus ikiteisminio tyrimo medžiagoje ir vėlesniame baudžiamosios bylos nagrinėjime teisme.

Išsamiam palyginimui buvo siekiama nustatyti, *„ar bylose, kurioms respondentai vadovavo arba kontroliavo, atliktų įvykio vietų apžiūrų metu buvo naudota mobilioji kriminalistinė laboratorija ir, jeigu taip, koks jos panaudojimo efektyvumas“*. 15,8 % apklaustųjų pasisakė, kad buvo panaudota efektyviai ir leido įvykio vietoje ištirti tam tikrus pėdsakus bei objektus. Kiek daugiau (26,3 %) nurodė, kad panaudota pakankamai efektyviai, dėka ko, leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus. Tačiau apie tai, jog nebuvo naudojama nurodė 57,9 % respondentų. Apibendrinęs ir palyginęs tyrėjų, specialistų-kriminalistų ir šiuos prokurorų atsakymus galiu teigti, kad kriminalistinė laboratorija naudojama tik tada, kai yra atliekami sunkių ir labai sunkių nusikaltimų tyrimai, o nenaudojama, kai nėra tam būtinybės.

Šiuo klausimu buvo bandoma nustatyti, *„kokį modelį geriausia naudoti nusikaltimo įvykio vietoje: apžiūros, ar tyrimo“*. Didžioji dauguma (89,5 %) respondentų nurodė, kad jie naudotų apžiūros ir tyrimo. Kiti (5,3 %) pasisakė tik už tyrimo modelį. Tiek pat (5,3 %) siūlė vertinti pagal tam tikrą konkrečią bylą, juo labiau atsižvelgiant į faktines aplinkybes. Apibendrinus galiu spręsti, kad tikslinga naudoti tą modelį, kuris labiausiai būtų tinkamas tiriant atitinkamo nusikaltimo tyrimą.

Tuomet buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar bylose, kurioms respondentai vadovavo, dažniau buvo atliekama įvykio vietos apžiūra ar tyrimas“*. Atsakymai pateikti procentine išraiška, susisteminti į grupes bei pavaizduoti skritulinėje diagramoje (diagramą Nr. 3):

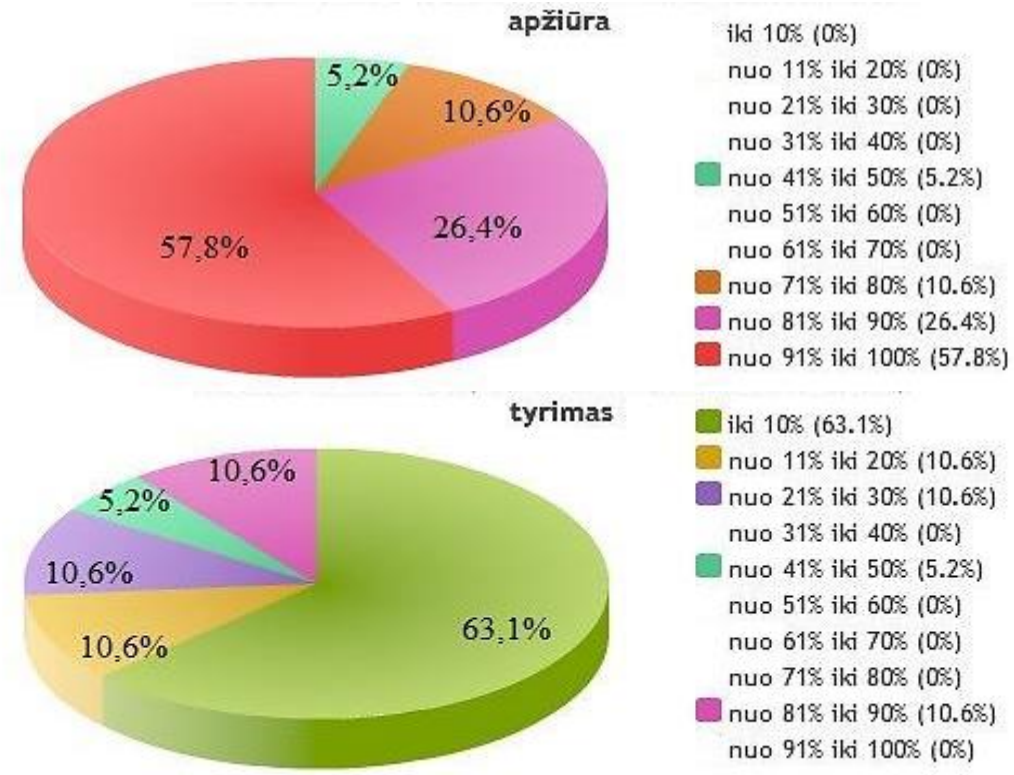


**Diagrama Nr. 3**. *Įvykio vietos apžiūros ir tyrimo atlikimo dažnumas bylose, kurioms vadovavo prokurorai, (proc.)*

Pirmoji diagramos dalis skirta tyrimo medžiagoms (klausime suformuluota bylos), kuriose buvo atliekama įvykio vietos apžiūra. Antroji diagramos dalis skiriama toms tyrimo medžiagoms, kuriose įvykio vietos apžiūroje buvo atliekamas įvykio vietos kaip objekto tyrimas. Apibendrinus galiu daryti išvadą, kad nuo 70 % iki 100 % bylų, kurioms respondentai vadovavo, dažniausiai buvo atliekama įvykio vietos apžiūra, o 30 % bylų tyrimuose buvo kartu atliekamas ir įvykio vietos tyrimas. Tai natūralu, kad tyrimas bylose atliekamas tik esant sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams.

Išsamiam palyginimui bandžiau išsiaiškinti, *„ar respondentai pritaria nuomonei, kad įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas nėra tapatūs veiksmai“*. Dvi atsakymų grupės po 42,1 % pritarė, jog tai nėra tapatūs veiksmai ir tai, kad skiriasi kokybe. 5,3 % nepritarė pasiūlytai nuomonei, 10,5 % taip pat nepritarė, nes skiriasi tik pavadinimas. Apibendrinęs ir palyginęs tyrėjų bei specialistų-kriminalistų taip pat prokurorų atsakymus galiu teigti, kad dauguma respondentų skiria įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo kaip tai numatyta BPK.

Į klausimą, *„ar būtinas kiekvienos įvykio vietos tyrimas“*. Dauguma (84,2 %) apklaustųjų nurodė, kad nebūtinas ir tik 15,8 % teigė, kad reikia tirti kiekvieną įvykio vietą. Manau, kad tai yra neracionalu bei netikslinga.

Apklausoje buvo siekiama išsiaiškinti, *„kada turi būti atliekamas įvykio vietos tyrimas“*. Didžioji dalis (47,5 %) respondentų pasisakė, kad tiriant sunkius arba labai sunkius nusikaltimus. Už tai, kad ypatingais atvejais, tiriant labai sunkius, rezonansinius nusikaltimus, nurodė 36,9 % apklaustųjų. Tai pat 15,9 % laikėsi nuomonės, kad reikia atsižvelgti į įvykio laiką bei nusikaltimo pobūdį. Kadangi net ir labai sunkaus nusikaltimo vietoje, po metų laiko, nebus realu kažką rasti atliekant tyrimą. Kiti nurodė, kad pasirinkti vieno atsakymo negalima, nes įvykio vietą būtina apžiūrėti visais atvejais, kai gali rasti ir paimti tyrimui reikšmingus pėdsakus. Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad visais atvejais būtina apžiūrėti įvykio vietą ir tik tada apsispręsti ar reikės organizuoti įvykio vietos tyrimą.

Todėl kitu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, *„kaip respondentai organizuoja procesinių veiksmų atlikimą įvykio vietos tyrime“*. Dauguma (84,2 %) apklaustųjų nurodė, jog paskiria vadovaujantįjį. 15,8 % – priima sprendimą, kiek turėtų dalyvauti specialistų. Apie tai, kad reikia nustatyti, koks yra specialistų pasirengimas ir specializacija, pasisukusiųjų nebuvo. Taigi galiu teigti, kad prieš atliekant įvykio vietos tyrimą turi būti išsprendžiami organizaciniai taktiniai klausimai.

Apklausoje buvo siekiama nustatyti, *„ar respondentams yra tekę spręsti specialistų nuomonių nesutarimo klausimus priimant sprendimą“*. 94,7 % respondentų nurodė, kad jiems netekę spręsti tokių nuomonių nesutarimo. 5,3 % nurodė, kad yra tekę, bet tik tada, kai gaunamos skirtingos išvados. Peršasi išvada, kad toks nuomonių nesutarimas tikriausiai

sprendžiamas apklausiant specialistus apklausose, o galiausiai, kai vyksta teismo posėdis, tada specialistas galutinai paaiškina visus kilusius nuomonių nesutarimų klausimus.

Iš atsakymų į šį klausimą, *„kaip suprantamiau procesiniame dokumente pateikti atliktų objektų tyrimą įvykio vietoje“*, buvo pasiekta nuomonių pusiausvyra po 47,4 %, o būtent įrašant į įvykio vietos apžiūros protokolą arba pridedant atskiru dokumentu – specialisto išvada. Susisteminus likusius 5,3 % atsakymus, prieita nuomonės, kad nesvarbu, kuriame dokumente viskas surašyta, svarbu – išsamumas, tikslumas, kokybė. Apibendrinus galiu teigti, kad suprantamiausiai pateikiamas procesiniuose dokumentuose atliktas objektų tyrimas įvykio vietoje, kai jis yra kokybiškas, tikslus ir išsamus.

Taip pat svarbu buvo nustatyti, *„koks yra pakankamas teisinis reglamentavimas įvykio vietos tyrimo duomenų fiksavime“*. 63,2 % apklaustųjų nurodė, kad pakanka duomenis fiksuoti apžiūros protokole. Specialisto išvadą pažymėjo 21,1 % apklaustųjų. 15,8 % išsakė kitas nuomones, kurias apibendrinęs pateikiu: tai, pagal aplinkybes, gali būti abu, svarbiau ne forma, o turinys, apžiūros protokole fiksuota specialisto išvada. Todėl galiu daryti išvadą, kad teisinis reglamentavimas yra pakankamas, kai įvykio vietos tyrimų duomenys fiksuojami apžiūros protokolo blanke.

Darbarties aktualijos rodo, kad policijos sistemoje vykstantys pasikeitimo procesai dėl veiklos efektyvumo ir jos gerinimo, verčia sužinoti, *„ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos“*. Sulaukiau atvirų nuomonių, kurias susistemintas pateikiu:

- nežinau reformos esmės; nesu susipažinusi su planuojamais pokyčiais, todėl vertinti negaliu;
- reforma idėja gera, tačiau rezultatų kol kas nėra, šiuo metu pablogino, perspektyvoje turėtų pagerėti;
- pagal idėją turėtų pagerinti, bet bus kaip ir visada, nei pagerės, nei pablogės; iš esmės priklausys nuo specialisto kvalifikacijos lygio;
- pablogins, nes įvykio vietos apžiūroje (tyrime) dalyvavę pareigūnai (tikėtina iš veiklos grupės, o ne iš tyrimo grupės) nesidomės tolimesnio ikiteisminio tyrimo eiga ir nebus motyvuoti atlikti šį veiksmą kokybiškai; Nesvarbu rezultatas ir jis už tai neatsakingas.
- sukryžminus buldogą su raganosiu, nieko gero negalima tikėtis – patrulio ir tyrėjo visiškai kitas pasiruošimas, kaip taisyklė – skiriasi mokslo cenzas (kam patruliui magistro laipsnis), iš ko ir seka katastrofiškas darbo kokybės blogėjimas;
- negaliu atsakyti. Bet kokiu atveju universalumas – platina bendrąją kompetenciją ir tuo pačiu mažina specialiąją;

- kaip vykstanti reforma paveiks įvykio vietos tyrimo atlikimą, šiuo metu atsakyti negalima. Kaip bus, parodys praktika;
- jokiu būdu nepagerins. Policijos sistemoje vykdoma reorganizacija. Policija išėjo į gatves. Taigi, nereikia žiūrėti kaip tinkamai apžiūrinėti įvykio vietas, svarbu kad kuo mažiau parodyti nusikaltimų, tuo pateisinti, kad reforma duoda rezultatus;
- kadangi, mano nuomone, vykstanti reforma yra neefektyvi, vykdoma neatsižvelgiant į praktinį darbą dirbančius specialistus, vykdoma „dėl statistikos“, todėl įvykio vietos tyrimo kokybės ji nepagerins, kadangi visa reforma yra orientuota į kuo greitesnį tyrimą, visai neatsižvelgiant į kokybę, o kokybiškas darbas įvykio vietoje yra būtent „lėtas“, todėl specialistai neturės galimybės kokybiškai atlikti apžiūros;
- viskas priklauso nuo veiksmą atliekančių pareigūnų pasiruošimo, jų patirties, jų kruopštumo, įžvalgumo ir sumanumo;

Apibendrinęs galiu teigti, kad kiekviena reforma įneša savotiškų pokyčių. Juos reikia suprasti, su jais susigyventi ir dirbti siekiant bendro tikslo teisėsaugos sistemoje.

Atviruoju klausimu buvo siekiama nustatyti, *„ką reikia daryti, kad įvykio vietų tyrimai būtų atliekami kokybiškai ir efektyviai“*. Sulaukiau įvairių nuomonių, kurias susistemintas pateikiu:

- savalaikiai atlikti. Užtikrinti kvalifikuotų specialistų ir tyrėjų dalyvavimą;
- netaupyti lėšų techniniam aprūpinimui, specialistų dalyvavimo užtikrinimui, apžiūros atlikimo laikui;
- didinti ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir jų vadovų atsakomybę, motyvuoti pareigūnus būti aktyviu ir iniciatyviu, kuriam rūpėtų galutinis rezultatas, kad veiksmus atliktų ne atmestinai, o rūpestingai;
- pareigūnų mokymai, ypač naujų pareigūnų praktiniai mokymai;
- specialistai ir tyrėjai turi turėti specialių žinių;
- mažinti tyrėjų, per kurių rankas pereina ikiteisminio tyrimo byla. Idealu, kad nuo pat pirmo veiksmo (įvykio vietos) iki bylos perdavimo prokurorui kaltinamajam aktui surašyti, byla būtų vieno tyrėjo rankose. Taip tyrėjas suklydęs, blogai apžiūrėjęs įvykio vietą vieną kartą, matydamas, kad nesurinko tam tikrų duomenų įtarimui įteikti, kitoje byloje bus pažangesnis. Jeigu įvykio vietą apžiūrės vienas tyrėjas, o bylą toliau tirs kitas – pirmas tyrėjas niekada iki galo nesuvoks apžiūros reikšmės vertinant ją kitų įrodymų kontekste;
- daugeliu atveju priklauso nuo apžiūrą atliekančio asmens kompetencijos, kruopštumo ir galimybės skirti tam pakankamai laiko;
- motyvuoti specialistus arba reikalauti iš tyrėjų kokybiško darbo rezultato;

- reikia, kad tyrėjai turėtų pakankamai teorinių žinių ir praktinių įgūdžių. Taip pat, turi būti tinkamas policijos vadovų požiūris į nusikalstamų veikų ištyrimą. Vienodas dėmesys turi būti skiriamas visoms nusikalstamoms veikoms ištirti. Ydinga praktika, kai vienos veikos tiriamos, o kitos „nurašomos“ dangstantis formalizuota tvarka. Akivaizdu, kad atliekant tyrimą formalizuota tvarka, niekas rimtai netirs įvykio vietos;
- motyvuoti darbuotojus, mokyti dirbti, įskiepyti reikiamus įgūdžius;
- reikia sąžiningų, atsidavusių, nepriklausomų ir nebijančių dirbti pareigūnų;
- svarbus yra specialistų parengimas, įvykio vietų tyrimams reikalingų priemonių įgijimas ir darbo įvykio vietoje sąlygų sudarymas (kad nebūtų raginimo specialistui dirbti kuo greičiau, nes reikia važiuoti į kitą įvykį);
- tyrimą pradedantys ir atliekantys pareigūnai turi įsisąmoninti, kad tai vienas iš svarbiausių tyrimo veiksmų, duodančių daugiausiai objektyvios informacijos, kurios, praleidus laiką, nebus galima atstatyti.

Apibendrinus galiu spręsti, kad kokybiškas ir efektyvus įvykio vietos tyrimas didžiąja dalimi priklauso nuo jį atliekančio asmens, jo savybių, atsakomybės siekiant bendro tikslo – kokybiškai ir efektyviai ištirti nusikaltimą.

Iš atsakymų į klausimą, *„kaip respondentai vertina įsibėgėjusią reformą, taikančią „universalaus policininko“ metodą, kad įvykio vietos apžiūrą gali atlikti vienas pareigūnas“*, matyti, kad teigiamai vertinančių buvo 5,3 % apklaustųjų. Didžioji dalis (84,2 %) respondentų pasisakė radikaliai prieš. Taip pat, 10,5 % buvo išsakiusių kitą nuomonę, kad neigiamai. Kadangi vienam pareigūnui atlikti apžiūrą, apsaugoti įvykio vietą, nustatyti liudininkus ir dar galimai atlikti tyrimą pagal „karštus pėdsakus“ yra sunkiai įgyvendinama. Taip pat, kad nesudėtinguose tyrimuose apžiūrą gali atlikti ir vienas pareigūnas. Apibendrinus galiu teigti, kad tinkamai ir kokybiškai atlikti darbą gali tik profesionaliai pasiruošęs pareigūnas. Tai yra siekiamybė, kuri palaipsniui bus įgyvendinama.

Apibendrinus prokurorų apklausas galiu daryti išvadą, kad pagrindinis dėmesys skiriamas savalaikiai įvykio vietos apžiūrai. Jos atlikimą turi užtikrinti kvalifikuoti, atsakingi, motyvuoti, rūpestingi pareigūnai. Šių pareigūnų paruošimui nuolat skirti praktinius tarp institucinius mokymus. Taip pat siekiama, kad įvykio vietos apžiūrą atliekantys pareigūnai suprastų, jog yra labai svarbi apžiūros reikšmė vertinant ją kitų įrodymų kontekste. Dėl neatsakingo darbo nebus surinkta tam tikrų duomenų įtarimui įteikti, o vėliau perdavus bylą prokurorui kaltinamajam aktui surašyti. Taip pat akcentuojama, jog vienodas dėmesys turi būti skiriamas visoms nusikalstamoms veikoms ištirti.

### 5.3.4. Teisėjų apklausos rezultatų analizė

Teisėjai apklausai buvo pasirinkti tam, kad nustatyti jų nuomonę, kaip jie mato bylos tyrimo teisme rezultatą. Byla teisme – tai galutinis ikiteisminio tyrimo „produktas“, todėl svarbu išsiaiškinti teisėjų požiūrį į įvykio vietos apžiūrą. Kaip ir kiek skiriasi jų nuomonė nuo ankstesnių apklaustų respondentų.

*Respondentų pristatymas*. Tyrimui išsiųsta penkiasdešimt anketinių apklausų nuorodų, gautos trylika užpildytų anketų.

Taigi pirmiausia buvo nustatinėjamas respondentų amžius. Apklaustųjų amžius svyravo nuo 40 iki 58. Remiantis duomenimis gautas amžiaus vidurkis buvo 51 metai.

Iš atsakymų dėl *„darbo stažo“* dauguma (80 %) apklaustųjų nurodė dirbantys 15 metų ir daugiau. 20 % apklaustųjų nurodė darbo stažą nuo 11 iki 14 metų. Tarp apklaustųjų nepapuolė tokių, kurių stažas būtų iki 3 metų, nuo 3 iki 6 ir nuo 7 iki 10 metų. Apibendrinęs galiu teigti, kad šie rodikliai parodo apklaustųjų ilgametį darbo stažą, patirtį ir profesionalumą nagrinėjant baudžiamasias bylas bei priimant jose nuosprendžius.

Taip pat buvo bandoma nustatyti, *„kaip respondentai vertina įvykio vietų apžiūrų lygį pagal bylos medžiagoje esančius protokolus“*. 60 % apklaustųjų nurodė, kad daugumoje bylų įvykio vietos apžiūrų lygis yra vidutinis. Dvi atsakymų grupės sudarė po 20 %, tarp kurių buvo ir aukštas, ir žemas įvykio vietų apžiūrų lygis pagal byloje esančius protokolus. Nei vienas įvykio vietų apžiūrų lygis nesulaukė labai kritiškų vertinimų. Palyginęs ir apibendrinęs įvykio vietų apžiūrų lygius, kuriuos prokurorai įvertino kaip prasto lygio, teisėjų vertinimas tampa daug švelnesnis. Taip nutinka dėl to, nes prokuroras, organizuojantis ir vykdantis ikiteisminį tyrimą, ikiteisminio tyrimo medžiagoje radęs netinkamų įvykio vietos apžiūros protokolų užpildymo teikia nurodymus juos suforminti tinkamai. Dėl ko galiu manyti, kad daugumoje bylų, nagrinėjamų teisme, įvykio vietų apžiūrų lygis yra vidutinis.

Tęsiant įvykio vietų apžiūrų lygio vertinimą buvo siekiama išsiaiškinti to *„nepakankamai aukšto vertinimo priežastis“*. 26,3 % apklaustųjų nurodė, kad pagrindinė priežastis yra nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas. Dvi atsakymų grupės po 15,8 % mano, kad yra nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas bei įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams. Net keturios atsakymų grupės po 10,5 % teigia, kad tai nepakankamas teorinis specialistų-kriminalistų paruošimas, taip pat ir nepakankamas praktinis specialistų-kriminalistų paruošimas. Be to, nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas ir nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas. Apie tai, kad įvykio vietos būna neapsaugotos, niekas nepažymėjo, o tai lemia, jog baudžiamojoje byloje apie tokį veiksmą net neužsimenama. Apibendrinus galiu daryti išvadą,

kad visur yra akcentuojamas praktinis visų pareigūnų pasiruošimas. Taip pat galiu pritarti, jog būtinas ir labai svarbus teorinis pasiruošimas bei iniciatyva dirbant įvykio vietoje.

Vykdant tyrimą buvo bandoma išsiaiškinti, *„kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje“*. 16 % nurodė, kad turi spręsti pasiruošimo ir įvykio vietos apžiūros organizavimo. Kiti 16 % – įvykio vietos apžiūros vaizdo fiksavimo. Trys atsakymų grupės po 12 % nurodė dėl veiksmų, susietų su pėdsakų bei objektų paieška, užfiksavimu ir paėmimu, taip pat, konkrečių techninių kriminalistinių priemonių bei metodų, pėdsakams surasti, užfiksuoti bei paimti, nustatymu, galiausiai, versijų dėl įvykio mechanizmo iškėlimu. Trys atsakymų grupės po 8 % nurodo, kad turi spręsti įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymą, be to, pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimą bei versijų iškėlimą įvykio vietoje apie įtariamus asmenis. 4 % apklaustųjų pasisakė už organizavimą dėl nusikaltėlio persekiojimo „karštais pėdsakais“. Taip pat 4 % – planų, schemų sudarymo. Nebuvo pritariančių dėl įvykio vietos apžiūros protokolo surašymo ir nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų objektų įpakavimo. Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnas, kaip operatyvinės grupės vadovas, turi išmanyti kriminalistikos uždavinius ir taktiką, ją profesionaliai pritaikyti praktikoje.

Iš atsakymų į klausimą, *„ar, respondentų nuomone, verta skirstyti procesinį veiksmą į: įvykio vietos apžiūrą, ir įvykio vietos tyrimą“*, buvo nustatyta, kad 80 % apklaustųjų nepritarė, o tik 20 % pasisakė už tokį skirstymą. Apibendrinęs tyrėjų, specialistų-kriminalistų taip pat prokurorų bei teisėjų atsakymus galiu palyginti, kad dauguma respondentų skiria įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo kaip tai numatyta BPK. Tačiau paaiškėja, kad dauguma respondentų teisėjų nepritaria skirstyti įvykio vietos apžiūros ir įvykio vietos tyrimo. Kadangi, atliekant apžiūrą ir tik iškilus poreikiui, turi būti atliekamas įvykio vietos tyrimas.

Taip pat apklausoje buvo siekiama nustatyti, *„ar yra būtina daryti įvykio vietos tyrimą“*. Sulaukiau įvairių atvirų nuomonių, kurias susisteminęs pateikiu:

- būtina, nes įvykio vieta duoda daugiausia informacijos. Pirminiai tyrimo veiksmai gali nulemti viso tolesnio tyrimo sėkmę. Padarytos greitos išvados nurodo tolimesnę ikiteisminio tyrimo eigą, kryptis.
- manau, kad nebūtina, nes tinkamai apžiūrėjus įvykio vietą ir kvalifikuotai, laikantis procesinių reikalavimų, surinkus įvykio vietoje esančius įrodymus. Tolimesnius veiksmus galima atlikti ir vėlesnėse tyrimo stadijose.
- įvykio vietos tyrimą reikia atlikti tuomet kai yra sunkus ar labai sunkus nusikaltimas. Tai padės nustatyti įvykio situaciją, paties įvykio mechanizmą, reikšmingas įvykio aplinkybes, ir informaciją tam, kad pradėti nedelsiant tirti įvykį ir nustatyti įtariamąjį.

Apibendrinus galiu spręsti, kad respondentai supranta įvykio vietos tyrimo koncepcijos reikšmę, tačiau jai ne visada linkę pritarti. Tai parodo nuomonių įvairovę, bet verčia susimąstyti dėl įvykio vietos tyrimo koncepcijos esmės.

Į klausimą, *„ar visose baudžiamosiose bylose turi būti skiriamas įvykio vietos tyrimas“*, sulaukėme 100 % vieningo atsakymo, kad ne visose bylose reikia skirti įvykio vietos tyrimą. Apibendrinus matome, kad respondentai pritaria įvykio vietos tyrimui, tik tai turi būti atliekama ypač svarbiuose nusikaltimų aiškinimuose. Manau, kad tai yra neracionalu bei netikslinga.

Kitu klausimu buvo siekiama nustatyti, *„kurie atliekami procesiniai veiksmai įvykio vietoje bus kokybiškiausi“*, sulaukėme vieningo atsakymo, kad tie veiksmai, kuriuos atliekant dalyvavo ir specialistas, ir tyrėjas. Tai parodo, kad tyrėjas ir specialistas-kriminalistas yra svarbiausi subjektai pirminėje nusikaltimo tyrimo stadijoje.

Vėliau buvo teirautasi nuomonės, *„kaip suprantamiau procesiniame dokumente pateikti atliktą objektų tyrimą įvykio vietoje“*. 40% pasisakė už tai, kad įrašant į įvykio vietos apžiūros protokolą nors tiek pat (40 %) pritarė siūlymui pridėti specialisto išvadą kaip atskirą dokumentą. Ši pusiausvyra nenulėmė likusios 20 % susistemintos nuomonės, kad abiem atvejais būtų tinkamas atsakymas: tiek įrašant į protokolą, o kai reikia atlikti tyrimą ir pateikti išvadą. Taigi matome, kad tarp respondentų yra įsitvirtinusi pusiausvyra dėl apžiūros protokolo arba dėl specialisto išvados.

Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, *„ar respondentai, nagrinėdami baudžiamųjų bylų medžiagas, pastebėjo, kokie asmenys dalyvauja atliekant įvykio vietos apžiūrą“*. Tam buvo pateikti kelių rūšių pareigūnai. Už tyrėjus pasisakė 38,5 %, už prokurorus – 7,7 %, už specialistus – 30,8 %, taip pat, už kinologus pasisakė 23,1 %. Apibendrinęs šiuos rezultatus, galiu daryti išvada, kad dauguma respondentų pastebėjo, jog įvykio vietos apžiūrose dažniausiai dalyvauja tyrėjai ir specialistai. Todėl galiu drąsiai teigti, kad šių subjektų bendradarbiavimas duoda pastebimų ir naudingų rezultatų.

Na, o paskui buvo siekiama nustatyti, *„ar yra reikalingas prokuroras atliekant įvykio vietos apžiūrą“*. 40 % respondentų pasisakė, kad reikalingas, o 20 % nurodė, jog nereikalingas. Be to, kitą nuomonę išsakę 40 % apklaustųjų pasiūlė, kad kartais būtų reikalingas ir tai priklauso nuo nusikaltimo sudėtingumo ir sunkumo. Apibendrinus ir palyginus prokurorų atsakymus ir šiuos teisėjų pateiktus duomenis, peršasi išvada, kad būtinumo prokurorui dalyvauti įvykio vietos apžiūroje nėra. Tačiau tai priklausytų nuo nusikaltimo sunkumo. Priminsiu, kad prokurorai pasisakė prieš būtinumą dalyvauti įvykio vietos apžiūroje.

Iš atsakymų į klausimą, *„ar bylos teisminiame nagrinėjime įvykio vietą turėtų pristatyti ją apžiūrėjęs ir tyręs specialistas“*, buvo gautos 40 % respondentų nuomonės, jog tai nėra būtina, nes tai matyti iš bylos medžiagos. Kitos (60 %) susistemintos nuomonės teigė, jei atsiranda

būtinumas, „kartais“, jeigu kyla neaiškumų, „taip, būtų labai gerai“, taip pat, jį būtų galima apklausti dėl kilusių neaiškumų ir jo profesionalios nuomonės. Apibendrinęs galiu teigti, kad bylos teisminiame nagrinėjime specialistas turėtų pateikti paaiškinimus apie atlikto procesinio veiksmo eigą bei atsakyti proceso dalyviams į iškilusius klausimus.

Apklausoje buvo siekiama nustatyti, *„kokie trūkumai dažniausiai pasireiškia įvykio vietos apžiūros protokolų aprašymuose“*. Šie duomenys apie tai, kokie trūkumai dažniausiai pasireiškia protokolų aprašymuose (diagrama Nr.4).

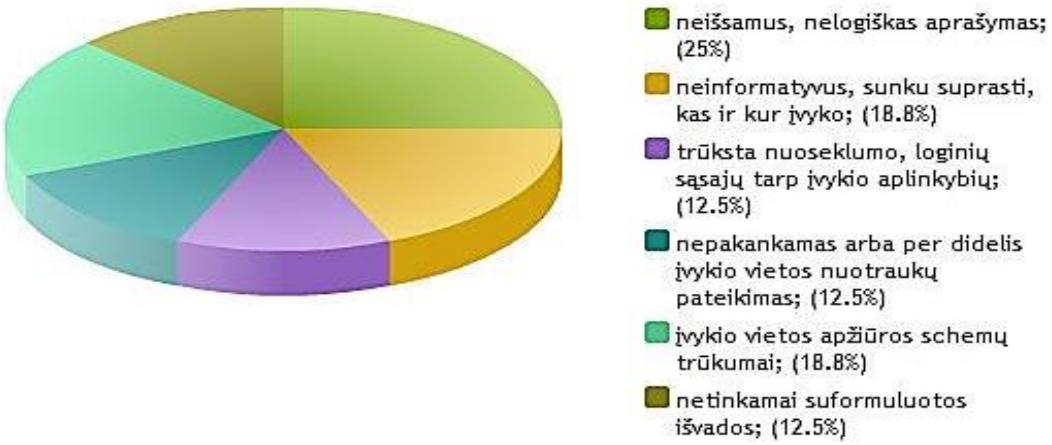


**Diagrama Nr. 4**. *Dažniausiai pasireiškiantys trūkumai įvykio vietos apžiūros protokolų aprašymuose*

Apibendrinęs galiu daryti išvadą, kad protokole informacija turi būti pateikiama išsamiai, logiškai, informatyviai. Taip pat turėti logines sąsajas tarp įvykio aplinkybių. Labai svarbu papildyti juos pakankamu įvykio vietos nuotraukų, bei suprantamų schemų kiekiu. Be to, kad būtų tinkamai suformuluotos sprendimų išvados.

Vykdant anketavimą buvo sudaryta klausimų grupė dėl papildomų įvykio vietos vizualinio fiksavimo būdų. Dėl to buvo siekiama išsiaiškinti, *„kaip vertinama bylos medžiagoje pateikiamų foto lentelėse nuotraukų kokybė“*. 60 % atsakiusiųjų teigė, jog nuotraukos yra geros. Dvi atsakymų grupės po 20 % nurodė, kad tik patenkinamos arba prastos. Apibendrinus galiu teigti, kad nuotraukų kokybė, pateikianti išsamias įvykio aplinkybes, jo detales, privalo būti vienareikšmiškai gera arba labai gera. Dėl to turi būti suinteresuotas specialistas bei iš jo reikalauti tyrėjas.

Tada buvo nustatinėjama, *„ar pakankamas pateikiamų nuotraukų informatyvumas“*. 20 % respondentų nurodė, kad juos tenkina toks nuotraukų informatyvumas. Kiti (80%) teigė, kad nepakankamos, o susisteminus šias nuomones matau, jog kategoriško atsakymo nėra, nes pasitaiko įvairūs atvejai, taip pat, nepateikiamos skaitmeninės spalvotos nuotraukos ir kartais nukrypstama į detales prieš tai nepateikiant bendrų atvaizdų.

Vėliau bandžiau išsiaiškinti, *„kaip respondentai vertina bylos medžiagoje pateikiamas įvykio vietos schemas“*. 40 % apklaustųjų nurodė, kad schemas jie vertina gerai, o 60 % pasisakė, jog pateikiamų schemų kokybė yra patenkinama. Respondentai nenurodė, jog tokios schemos yra labai geros arba prastos. Pateikus klausimą, *„ar pakankamas pateikiamų schemų informatyvumas“*. Visi apklaustieji solidariai (100 %) pasisakė, kad jos papildo ir padeda suprasti įvykį. Apibendrinus manau, kad įvykio vietos schemos privalo būti profesionaliai pateikiamos, išlaikant matavimų tikslumus įvykio vietoje, priešingu atveju, tai gali nulemti aplinkybių išsiaiškinimą.

Apklausoje buvo siekiama išaiškinti, *„ar protokoluose įvykio vietos aprašymai visuomet yra logiški, ar galima lengvai suprasti, kur tam tikras įvykis įvyko“*. 40 % apklaustųjų nurodė, kad jiems iš protokoluose pateiktų duomenų būna aišku, kas, kur, kada ir kaip įvyko. 60 % apklaustųjų papildydami įvairiai pasisakė, dėl ko susisteminus tampa aišku, kad dažniausiai galima suprasti, tačiau pasitaiko atvejų, kurie būna net kurioziški (nurodant ne tą įvykio vietą, aprašant ne to ikiteisminio tyrimo objektus), na, ir kartais pateikiamos labai smulkios detalės prieš tai jų tinkamai neapibūdinus su kuo jos siejasi. Apibendrinęs galiu teigti, kad įvykio vietos apžiūros kaip tyrimo veiksmo metu užfiksuoti duomenys reikšmingi tuo, jog kiti proceso dalyviai apie įvykio vietos aplinką, jos objektų tarpusavio ryšius, jų savybes ir požymius galės spręsti tik remdamiesi duomenimis ir informacija, įtvirtinta procesiniame dokumente – protokole.

Pabaigoje buvo pasidomėta, *„ar respondentai dalyvavo organizuojamuose seminaruose (kursuose), kur buvo analizuojamos nusikaltimų įvykio vietos“*. Nei vienas iš respondentų nenurodė, jog yra tekę dalyvauti tokiuose seminaruose, tačiau 40 % iš jų norėtų sudalyvauti. Kiti (40 %), jog jiems tai nėra reikalinga ir greičiausiai neaktualu. Taip pat, 20 % respondentų išsakė kitą nuomonę, iš kurios matyti, jog daugelis respondentų dalyvavo studijų metu ir tik dėka dėstytojo. Iš to matau, kad apklaustiems respondentams pagal jų užimamą procesinį statusą nėra aktualus dalyvavimas tokio pobūdžio seminaruose, bet žinių akiračio turtinimas visada būna vertingas.

Apibendrinus visas dalyvavusių respondentų (tyrėjų, specialistų-kriminalistų, prokurorų bei teisėjų) apklausas, galiu jų atsakymus į konkrečius klausimus palyginti. Tyrėjų ir specialistų amžiaus vidurkis svyruoja apie 40 metų, taip pat prokurorų – 45 metai, na, o teisėjų siekia 51 metus. Remiantis nustatytais apklaustųjų amžiaus vidurkiais galima teigti, jog respondentai turi sukaupę didelę gyvenimišką ir praktinę patirtį. Daugumos respondentų darbo stažas įvairiose pareigose siekia penkiolika metų ir daugiau. Iš šio rodiklio galiu spręsti, kad visi jie yra tikri savo srities profesionalai, turintys tvirtą ir aiškų požiūrį.

Nuomonę dėl įvykio vietos apžiūros lygio tyrėjai ir specialistai nurodė kaip vidutinę, tačiau buvo įvertinusių kaip aukšto ir, priešingai, žemo lygio. Šiuo klausimu daugiau kaip pusę prokurorų kritikavo dėl žemo, o teisėjai, spręsdami iš byloje esančių protokolų, pasisako už vidutinio lygio įvykio vietos apžiūras. Visi respondentai skiria įvykio vietos apžiūrą nuo įvykio vietos tyrimo. Prokurorai labiau naudotų apžiūros ir tyrimo modelį, na, o teisėjai nepritarė skirstyti šį procesinį veiksmą į įvykio vietos apžiūrą ar tyrimą. Visi pasisakė už tai, kad ne visuose nusikaltimų tyrimuose turi būti atliekamas įvykio vietos tyrimas, o tik sunkiuose ir labai sunkiuose bei rezonansiniuose nusikaltimuose. Įdomu ir tai, kad dažniausiai prokurorų vadovaujamų ar kontroliuojamų bylų tyrimuose buvo atlikta įvykio vietos apžiūra. Vieningos nuomonės sulaukiau ir dėl įvykio vietos tyrimo dalyvių: dažniausiai, tai tyrėjai ir specialistai, o išskirtiniais atvejais – prokurorai. Dauguma įvykio vietos tyrimą dokumentuotų jį įrašydami į įvykio vietos apžiūros protokolą, o teisėjai pritaria, kad papildomai galėtų būti pateikiama specialisto išvada, kuri palengvintų ir paspartintų tolimesnį tyrimą. Analizuodamas atsakymus pastebėjau, kad įvykio vietos tyrimas buvo efektyvesnis ir išsamesnis, kai buvo naudojama kriminalistinė laboratorija, kuri jau pirminėje nusikaltimo aiškinimosi stadijoje padėjo ištirti svarbius objektus bei pėdsakus. Tačiau ji visada bus naudojama racionaliai ir tik esant išskirtiniams atvejams.

Pabaigoje buvo apibendrinta nuomonių gausa apie policijoje vykdomą reformą dėl viešosios bei kriminalinės policijos padalinių sąjungos ir universalaus pareigūno modelio įvedimo teisėsaugos srityje. Apie reformos vykdymo galimą įtaką buvo klausiama, idant įvykio vietos apžiūros kokybės kaitos. 33,2 % apklaustų tyrėjų pasisakė, kad pagerės, o 26,8 % specialistų teigė, kad pablogės. Patį didžiausią nuosmukį sukėlė ir prasčiausiai įvertino vykdomą reformą – prokurorai (50 %). Apibendrindamas galiu teigti, kad absoliučiai universalus policininkas – turbūt utopija, bet didelė siekiamybė, nors įvairesnis skirtingų specializacijų pareigūnų panaudojimas, jų bendras komandinis darbas neabejotinai sustiprina policiją, didina jos veiklos efektyvumą ir naudą tiek teisėsaugai, tiek visuomenei.

# 6. ĮVYKIO VIETOS TYRIMO PROBLEMOS, TENDENCIJOS IR PERSPEKTYVOS

Kiekvienoje teisės šakoje įrodymai – vienas iš svarbiausių dalykų. Baudžiamojo proceso metu kuo tiksliau turi būti atkurtos spėjamai buvusio praeities reiškinio esminės detalės – išaiškintos nagrinėjamos nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, dėl veikos kilę padariniai, kitos su nusikalstama veika glaudžiai susijusios aplinkybės. Tik tokiu atveju baudžiamojoje byloje gali būti priimtas teisingas sprendimas.

Jau nuo H. Grosso laikų yra aprašoma įvairių nusikaltimų tyrimo metodikos. Tačiau visi autoriai yra vieningos nuomonės, kad nusikaltimo ištyrimui didelę reikšmę turi, o taip pat teisingo ir objektyvaus ištyrimo sėkmė priklauso nuo nusikaltimo įvykio vietos apžiūros.

Civiliniame ir administraciniame procesuose reikalavimų pagrįstumą įrodinėja šalys, o baudžiamajame – nekaltumo prezumpcija įpareigoja, kad nusikaltimą ir atsakingą už tai asmenį įvardytų ir perduotų į teismą teisėsaugos institucija. Pirmoji pakankamai didelė ir opi problema nusikaltimų tyrimuose yra dažnai pasitaikančios pareigūnų, atliekančių įvykio vietos apžiūrą, subjektyvios klaidos – reikiamos kvalifikacijos neturėjimas, o kartais tiesiog atsakomybės stoka ar aplaidumas. Šios klaidos labai apsunkina įrodymų rinkimą bei tolimesnį tyrimą. Nekokybiškai apžiūrėjus įvykio vietą, neužfiksavus objektyvių įvykio tyrimui reikšmingų duomenų bei nesurinkus įkalčių, dažnai vėliau tai padaryti yra tiesiog neįmanoma, o bandant ištaisyti padarytas klaidas yra daromi įvairūs procesiniai pažeidimai bei sudaromos palankios sąlygos kaltininkui ir gynybai pasinaudoti šiomis spragomis.

Norint įgyvendinti baudžiamojo proceso reikalavimus, keliamus įvykio vietos tyrimo koncepcijai, ikiteisminio tyrimo įstaigoms yra suteikti galingi įrankiai. Vienai iš tokių, policijos sistemai, suteikiamas policijos įstatymas[87], kurio 25 straipsnyje yra pabrėžiamos policijos pareigūno pareigos. Šios pareigūno pareigos detalizuojamos Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. liepos 19 d. įsakyme Nr. 5-V-673 reglamentuojančiame policijos patrulių veiklą[88].

Kita nemažiau svarbi problema –įvykio vietos neliečiamumo ir saugumo užtikrinimas. Siekiant tinkamai apsaugoti įvykio vietą, į ją atvykęs patrulis turi atkreipti dėmesį į teisės pažeidimo padarymo įrankius, galimus įkalčius, pėdsakus ar kitus nusikaltimo tyrimui reikšmingus objektus. Taip pat jis privalo greitai ir operatyviai reaguoti į apie nusikaltimo įvykdymą duotą pranešimą, kadangi tik laiku ir greitai atvykus į įvykio vietą, galima ją tinkamai apsaugoti ir užkirsti kelią tolimesniems pažeidimams bei taip palengvinti ir paspartinti tolimesnį

[87] „Lietuvos Respublikos policijos įstatymas," *Valstybės žinios* 90, 2777 (2000).
[88] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. liepos 19 d. įsakymas Nr. 5-V-673 „Dėl Policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo" *Valstybės žinios* 96, 4537 (2011).

tyrimą. Na, o vėliau, atvykus atsakingiems už teisės pažeidimo tyrimą pareigūnams, patrulis turi pranešti apie įvykį, gautus ir surinktus duomenis, įvykdytas priemones ir rezultatus, vykdyti grupės vyresniojo ar budėtojo nurodymus. Tik taip yra sudaromos palankios sąlygos apsaugoti įvykio vietą ir išlaikyti jos neliečiamumą.

Kaip matome, patrulių veiksmai įvykio vietoje yra ganėtinai konkretūs. Tačiau nebetenkina esama padėtis dėl policijos pajėgų reagavimo į įvykius. Šiuo metu siekiant užsibrėžtų tikslų, kad Lietuvoje žmonės jaustųsi žymiai saugesni, policijoje vykdoma visa eilė perspektyvių reformų. Viena iš tokių reformų yra kriminalinės ir viešosios policijos struktūrinių padalinių optimizavimas, norint, kad kuo daugiau policijos pareigūnų būtų matomi gatvėse. Taip pat, kad teisės pažeidimo tyrimas būtų vykdomas kokybiškai bei truktų žymiai trumpiau. Tam, kad kriminalinės ir viešosios policijos padalinių optimizavimas būtų efektyvus ir kokybiškas, policijos vadovybė išleidžia naujas bei pakeičia buvusias specialiųjų mokymo modulių programas. Tai daroma tam, kad kriminalinės policijos pareigūnai, vykdydami savo žvalgybinę veiklą, galėtų atlikti ir ikiteisminio tyrimo veiksmus, o viešosios policijos pareigūnai, vykdydami veiklą savo kompetencijos ribose, galėtų ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo metu priimti iš gyventojų „žvalgybinio pobūdžio“ informaciją ir ją tinkamai įforminus pateikti. 2015 m. sausio 30 d. šiam tikslui išleistas Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 5-V-94 „dėl specialiųjų mokymo modulių programos „kriminalinės policijos pareigūnų veikla“ patvirtinimo“ pakeitimo, ir papildytas moduliu „Ikiteisminio tyrimo veiksmai ir tyrimo prioritetų nustatymas įvykio vietoje“. Šio modulio tikslas suteikti teorinių ir praktinių žinių pareigūnams, reaguojantiems į įvykius ir įforminantiems tikrinimo rezultatus. Šių mokymų metu yra formuojami gebėjimai efektyviai reaguoti į gyventojų pranešimus, atlikti įvykio vietos apžiūrą, įforminti įvykių patikrinimo rezultatus ir atlikti pirminius neatidėliotinus veiksmus (ikiteisminio tyrimo pradėjimas, prioritetų nustatymas, galutinio procesinio sprendimo priėmimas). Įvykio vietoje turėtų būti situacijos įvertinimas bei bendravimo taktikos pasirinkimas su joje esančiais asmenimis. Taip pat, įvykio vietos apžiūros metu proceso veiksmų atlikimas, pareiškimo apie padarytą nusikalstamą veiką ir proceso veiksmų atlikimo protokolo (5/1) bei su šiuo protokolu susijusių procesinių dokumentų pildymo tvarka ir ypatumai[89].

Iš esmės buvo įtvirtinta, kad kuo daugiau pareigūnų dirbtų įvykio vietoje ir palaikytų nusistovėjusį veikimo įvykio vietoje modelį. Kaip gerosios praktikos pavyzdys vis dar išlikęs ir galiojantis 2006 liepos 24 d. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 5-V-454 „Dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos

[89] Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. I-257 patvirtinta protokolo forma. Pareiškimo apie padarytą nusikalstamą veiką ir proceso veiksmų atlikimo protokole, įvertinus įvykio situaciją, gali būti atliekami procesiniai veiksmai: priimamas pareiškimas, apklausiamas liudytojas, atliekama įvykio vietos apžiūra, iš asmens išreikalaujami daiktai ir dokumentai arba asmens jie savanoriškai pateikiami.

patvirtinimo“, kuriuo buvo įtvirtinta teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcija. Joje akcentuojama pirmo į įvykio vietą atvykusio pareigūno veiksmai, įvertinant aplinkybes ir sprendžiant dėl sugebėjimo apžiūrėti įvykio vietą ir teisiškai įforminti pagal BPK ir kriminalistikos mokslo reikalavimus. Kai pareigūnui trūksta techninių priemonių ar neturi reikiamų praktinių įgūdžių, apie tai praneša teritorinės policijos įstaigos operatyvaus padalinio budėtojui ir organizuoja įvykio vietos apsaugą. Tada operatyvaus padalinio budėtojas organizuoja teritorinės policijos įstaigos kriminalistinio tyrimo padalinio specialisto arba operatyvinės grupės išvykimą į įvykio vietą atlikti tyrimo. Šia koncepcija siekiama gerinti įvykio vietos apžiūros ir tyrimo kokybę.

Nagrinėjant tyrėjo ir specialisto bendradarbiavimo ypatumus, tenka pastebėti, jog daugiausiai dėmesio skiriama šių subjektų sąveikai įvykio vietos apžiūros metu. Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas išlieka vienas svarbiausių, informatyviausių ikiteisminio tyrimo veiksmų, dėl to tyrėjo ir specialisto bendradarbiavimas neapsiriboja vien tik dalyvavimu šiame veiksme. Šiuo atveju bendradarbiavimas tampa tiksline priemone gerinant specialiųjų žinių panaudojimo lygį visame ikiteisminiame tyrime. Tyrėjo ir specialisto bendradarbiavimo formos pasireiškia įvykio vietoje, skiriant užduotis ir atliekant tyrimus, taip pat atliekant kitus ikiteisminio tyrimo veiksmus. Šių subjektų bendradarbiavimo teisinis reglamentavimas yra sureguliuotas, lieka tik apibendrinti jo efektyvinimo tendencijas. Tačiau čia kyla ir tam tikrų problemų. Didžiausią iškylančią problemą galėčiau įvardyti, kaip tyrėjo pasyvumą (nekviečia specialisto į tam tikrus tyrimo veiksmus). Kitos nemažiau svarbios problemos yra tos, jog specialistas nekokybiškai surenka tyrimui skirtą medžiagą, na, o tyrėjas netinkamai formuluoja klausimus specialistui paskirtoje užduotyje, be to, tyrėjas dažnai nelaiku pateikia medžiagą ištirti. Šios problemos ir sukelia komplikuotą pareigūnų tarpusavio bendradarbiavimą. Siekiant visapusiškai efektyvinti bendradarbiavimą, siūlytina jį tobulinti kompleksiškai veiklos ir mokymų srityje, vėliau pritaikant praktikoje.

Remiantis teisiniais ir moksliniais pagrindais, praktikoje atsiranda perspektyvų, kurios skatina skirti žymiai daugiau dėmesio įvykio vietos apžiūros kokybei užtikrinti. Keičiantis darbo įvykio vietoje galimybėms, vis labiau yra akcentuojamas šio veiksmo tiriamasis aspektas. Dabartiniame BPK numatytas specialisto objektų tyrimas, kuris apima ir įvykio vietos tyrimą. Tačiau norėčiau pridurti, jog iškelta darbo hipotezė pasitvirtino, kadangi įvykio vietos tyrimas, remiantis mano atliktu anketavimu dėl įvykio vietos tyrimo praktikos, yra atliekamas nepakankamai dažnai. Tokia situacija susiklosto dėl to, nes įvykio vietos tyrimas yra ganėtinai brangus procesinis veiksmas, lyginant su įvykio vietos apžiūra, taip pat dėl to, kadangi sunkus nusikalstamumas mažėja ir poreikio atlikti tyrimą – nelieka. Teoriškai įvykio vietos apžiūroje reikėtų skirti dėmesį informaciniams pažintiniams šio veiksmo aspektams, atliekant objektų

tyrimą. Kriminalistikos teorija ir procesinis įvykio vietos tyrimo reglamentavimas išplečia specialisto-kriminalisto funkcijas. Esant dabartinėms galimybėms ir poreikiams šiandien yra trijų lygių įvykio vietos apžiūros: paprastos, kvalifikuotos ir įvykio vietos tyrimai. Toks skirstymas yra būtinas, nes neįmanoma užtikrinti, kad visose įvykio vietos apžiūrose dalyvautų specialistas-kriminalistas bei būtų pasiektas aukštas profesinis lygis ir rezultatai. Įvykio vietos tyrimo taktikoje būtų gerai turėti sunkių nusikaltimų tipinių situacijų įvykių ir jų apžiūrų įvykio vietose schemas, kur galėtų būti nurodyti būdingiausi požymiai, dažniausiai pasitaikantys pėdsakai ar objektai.

Apibendrinant galiu teigti, jog būtina tobulinti tyrimą įvykio vietoje, stiprinti ir suderinti bendradarbiavimą tarp specialistų ir ekspertų, bei tyrėjų ir prokurorų. Ypatingą reikšmę turi moksliškai pagrįstas specialių žinių taikymas tiriant nusikalstamas veikas ir jas užkardant. Reikšmingi yra logiškai parengti teisės aktai, užtikrinantys kryptingą, nuoseklų ir efektyvų jų panaudojimą. Taip pat būtinos veiksmingai veikiančios teisėsaugos institucijos, turinčios aukštos kvalifikacijos pareigūnus, šiuolaikinę techniką bei efektyvias veikimo procedūras, paremtas šiuolaikinio kriminalistikos, ekspertologijos ir valdymo mokslų pasiekimais.

# IŠVADOS

Įvykio vietos tyrimo koncepcija yra atsiradusi iš įvykio vietos apžiūros koncepcijos. Bet įvykio vietos tyrimas yra labiau ištobulėjęs procesinis veiksmas, kuris reikalauja didesnio teorinio ir praktinio pasirengimo, taip pat yra brangesnis, todėl gali būti taikomas ne visuomet, o tik didelę reikšmę turinčiuose nusikaltimų tyrimuose.

Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas yra ganėtinai panašūs procesiniai veiksmai, tačiau vis tiek turi keletą skiriamųjų bruožų: atliekamų tyrimo veiksmų turinys ir apimtis, veiksmo atlikimo subjektas, naudojamos priemonės ir metodai. Išnagrinėjus įvykio vietos tyrimo reglamentavimą, tenka susidurti su keletu klausimų: dėl įvykio vietos tyrimo subjekto nustatymo ir asmens (-ų), dalyvaujančio (-ių) įvykio vietos tyrime, bendradarbiavimo, be to, dėl objektų tyrimo, kaip įvykio vietos tyrimo dalyko, įforminimu. Šie klausimai – glaudžiai susiję ir yra itin aktualūs reglamentuojant įvykio vietos tyrimą.

Tampa aišku, jog tinkamai pasirinkta ir panaudota įvykio vietos tyrimo taktika padeda tiksliau ir išsamiau ištirti nusikaltimus, pagrindžiant tai tam tikrais surinktais tyrimo objektais. Šių objektų tikslus surinkimas ir paruošimas tirti labai priklauso nuo specialisto turimų įgūdžių ir gebėjimo panaudoti specialiąsiais žinias. Taip pat įvykio vietos tyrime atitinkamų pareigūnų glaudus bendradarbiavimas padeda pilnai ir išsamiai atlikti įvykio vietos tyrimą, o vėliau aiškintis patį nusikaltimą. Dažniausiai procesiniai veiksmai, nesvarbu, kokie jie bebūtų, įvykio vietoje fiksuojami kaip įvykio vietos apžiūra, o iš jų sudėtingumo pastebime, kad vyrauja paprasta įvykio vietos apžiūra. Tokio tyrimo metu dalyvauja tyrėjas ir specialistas-kriminalistas. Iš to matyti, kad specialistui surasti reikšmingus tyrimui objektus yra sudėtinga bei labai priklauso nuo jo kompetencijos ir turimų teorinių žinių. Be to, absoliučiai universalaus policininko modelis yra didelė siekiamybė teisėsaugos srityje, bet skirtingų specializacijų pareigūnų veikla, jų bendradarbiavimas neabejotinai sustiprina visą policijos sistemą, didina jos veiklos efektyvumą ir naudą tiek teisėsaugai, tiek visuomenei.

Apžvelgus turimus duomenis ir žinias, didžiausios policijos sistemoje esančios problemos yra pareigūnų tarpusavio neglaudus ir atmestinas bendradarbiavimas, kurį tobulinti būtų galima dalyvaujant įvairiuose mokymuose bei užsiėmimuose. Taip pat specialiųjų žinių stoka ir nesugebėjimas tinkamai jų pritaikyti, kas taip pat privestų prie pasiūlymų dalyvauti tarpinstituciniuose mokymuose. Be to, yra pageidautinos veiksmingai darbą atliekančios teisėsaugos institucijos, turinčios aukštos kvalifikacijos, išsilavinusius pareigūnus, modernią techniką bei efektyvias veikimo procedūras, paremtas šiuolaikinio kriminalistikos, ekspertologijos ir valdymo mokslų pasiekimais.

## PASIŪLYMAI

Suformulavus išvadas, galime pateikti savo pasiūlymus, kaip pagerinti įvykio vietos tyrimo koncepcijos įgyvendinimą.

1. Stiprinti ir suderinti bendradarbiavimą tarp specialistų ir tyrėjų. Skiriant užduotis ir atliekant tyrimus, tyrėjas turėtų aiškiai ir logiškai suformuluoti užduotis specialistui, kad jas atlikus gautas rezultatas paspartintų tolimesnį tyrimą ir duotų konkrečios naudos. Nagrinėjant pastarojo dešimtmečio tyrėjo ir specialisto bendradarbiavimo ypatumus Lietuvoje, tenka pabrėžti, jog daugiausiai dėmesio iki šiol buvo skiriama šių subjektų sąveikai įvykio vietos apžiūros metu. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į specialisto ir tyrėjo bendradarbiavimą įvykio vietos tyrimo metu, nes šis procesinis veiksmas yra atliekamas retai dėl jo paskirties, todėl šie subjektai nebūna tinkamai pasiruošę atlikti įvykio vietos tyrimą ir dėl to galimai kyla nuomonių nesutarimai tarp specialisto ir tyrėjo. Šių nesutarimų būtų galima išvengti tinkamai paruošus subjektus tiek teoriškai, tiek praktiškai.

2. Remiantis anketavimo duomenimis, tikslinga būtų tyrėjams ir specialistams privalomai lankytis atitinkamų specializacijų rūšių mokymuose: įvykio vietos tyrimo atlikimo, balistiniuose, daktiloskopiniuose, biologinių pėdsakų bei trasologiniuose, kadangi šie tyrimo subjektai yra pagrindiniai ir jie pirmieji tiria įvykio vietą. Pagal anketų rezultatus, ne visi tyrėjai ar specialistai yra linkę skirti arba suvokti, kuo skiriasi įvykio vietos tyrimas nuo apžiūros. Tai parodo, kad tyrėjai neretai nesikviečia, nors ir patys nėra tinkamai pasiruošę bei neskiria tyrimo nuo apžiūros, į įvykio vietą specialistų ir nesuteikia jiems galimybės tobulėti praktiškai, dėl ko vėliau atsiranda netinkamas praktinis ir teorinis pasiruošimas įvykio vietai tirti. Tik lankantis specializuotuose mokymuose tyrimo subjektai įgytų daugiau teorinių žinių ir būtų tinkami dirbti policijos sistemoje, o tai galėtų padėti greičiau, operatyviau ir efektyviau ištirti įvairius nusikaltimus.

3. Būtina tobulinti tyrimą įvykio vietoje, o tai padaryti galima tik skyrus adekvatų finansavimą policijos kriminalistinių tyrimų padaliniams tam, kad būtų galima įsigyti reikiamą kriminalistinę techniką ir naudoti ją bet kokio sunkumo nusikaltimų tyrimuose (technikos trūkumą parodo ir tyrimo rezultatai), su ja supažindinti ir apmokyti tyrėjus bei specialistus. Taip pat ypatingą reikšmę turi prasmingas ir moksliškai pagrįstas specialiųjų žinių taikymas, aiškinant ir tiriant nusikalstamas veikas, įvykių vietas bei užkertant kelią kitiems nusikaltimams. Be to, reikalingos veiksmingai veikiančios valstybės struktūros, turinčios kvalifikuotus ir išsilavinusius pareigūnus, šiuolaikinę specialiąją ryšių, kompiuterinę ir kitą techniką bei tinkamą ir efektyvų veikimo principą, paremtą šiuolaikinių kriminalistikos tyrimų modeliu.

# LITERATŪRA

## Teisės aktai


1. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002). http://www.infolex.lt/ta/10708
2. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas „dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo“ http://www.infolex.lt/ta/70900:ver13
3. „Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 112, 4969 (2002).
4. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 07 24 įsakymas Nr. 5-V-454. „Dėl teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas tobulinimo koncepcijos patvirtinimo.“ *Paskelbta institucijos*. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. http://www.infolex.lt/ta/129853?nr=3
5. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 03 19 įsakymas Nr. 5-V-139. Dėl įvykio vietos apžiūros specialisto profesinių reikalavimų aprašo patvirtinimo.
6. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 07 11 įsakymas Nr. 5-V-398. „Dėl objektų tyrimų, ekspertizių atlikimo ir paaiškinimų teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatų patvirtinimo“. Žiūrėta 2016 gruodžio 14 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/policijos_generalinio_komisaro_isakymai_kriminalistiniai_tyrimai/
7. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 04 24 d. įsakymas Nr. 5-V-300 „Dėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių ir policijos komisariatų kriminalinės policijos skyrių (poskyrių) kriminalistinių tyrimų specialistų veiklos instrukcijos patvirtinimo“. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/policijos_generalinio_komisaro_isakymai_kriminalistiniai_tyrimai.html?&psl=2
8. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2010 10 08 įsakymas Nr. 5-V-766. „Dėl įvykio vietos tyrimo specialistų rengimo programos patvirtinimo.“ *Paskelbta institucijos.*
9. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 07 19 įsakymas Nr. 5-V-673 „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“. Žiūrėta 2017 sausio 14 d. http://www.infolex.lt/ta/148023?nr=1
10. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2009 birželio 11 d. įsakymu Nr. 140-V-45 patvirtinti „Ekspertų ir specialistų kvalifikavimo Lietuvos policijos kriminalistinių

tyrimų centre nuostatai“. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/isakymai/ktc_virsininko_isakymai/del_ekspertu_ir_specialistu_kvalifikavimo_lietuvos_policijos_kriminalistiniu_tyrimu_centre_nuostatu_patvirtinimo.html

**11.** Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro viršininko 2013 rugsėjo 13 d. įsakymu Nr. 140-V-70 (2016 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 140-V-101 redakcija) patvirtintas „Lietuvos policijos objektų tyrimo specialistų sąrašas“. Žiūrėta 2017 sausio 13 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/lietuvos_policijos_objektu_tyrimo_specialistu_sarasas.html

**12.** Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl užduočių specialistams ir ekspertams skyrimo.“ *Valstybės žinios* 8, 379 (2011).

**13.** Baudžiamojo proceso dokumentų formos su pakeitimais patvirtintos generalinio prokuroro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. I-288, 2016 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. I-33 ir 2016 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. I-122. Žiūrėta 2017 sausio 12 d. http://www.prokuraturos.lt/lt/pareigunams/aktuali-teisine-informacija/procesiniu-dokumentu-formos/76

**14.** Kodeks postępowania karnego Rzeczypospolitej Polskiej ujednolicony tekst ustawy z dnia 1997-06-06 aktualizacja: 2016-11-16 (*The Code of Criminal Procedure of the Republic of Polish consolidated text of the Act of 1997-06-06 Updated: 2016-11-16*) http://www.prawo.egospodarka.pl/kodeksy/kodeks-postepowania-karnego

**15.** Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, N 174-ФЗ от 18.12.2001. Žiūrėta 2017 sausio 24 d. http://www.zakonrf.info/upk/

**16.** Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь 16 июля 1999 г. № 295-З. Закон Республики Беларусь от 20 апреля 2016 г. № 358-З. Žiūrėta 2016 rugsėjo 6 d. http://kodeksy.by/ugolovno-processualnyy-kodeks

**17.** Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.07.2016 г.). Žiūrėta 2016 rugsėjo 7 d. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852&doc_id2=31575852#pos=258;7&pos2=3270;-8

**18.** Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 08 21 įsakymas Nr. 1R-312 „Dėl Lietuvos teismo ekspertizės centro nuostatų patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 92, 3718 (2007).

**19.** Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 09 04 įsakymas Nr. 1R-327 „Dėl ekspertizių (tyrimų) atlikimo Lietuvos teismo ekspertizės centre nuostatų patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 96, 3902 (2007).

**Specialioji literatūra:**


**20.** Ancelis, Petras. *Tyrimo veiksmai baudžiamajame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. http://ebooks.mruni.eu/reader/tyrimo-veiksmai-baudiamajame-procese26714/76

**21.** *Alfa.* „Nusikaltimo vietos apžiūrėjimas.“ *Policija* 6 (1931): 108 – 110.

**22.** Аверьянова, Татьяна Витальевна, Рафаил Самуилович Белкин, Юрий Георгиевич Корухов, и Елена Рафаиловна Россинская. *Криминалистика. Учебник для вузов*. Москва: НОРМА, 2000.

**23.** Beaufort-Moore, Deborah. *Crime scene management and evidence recovery*. Oxford: Oxford university press, 2009.

**24.** Bilevičiūtė, Eglė, Gabrielė Juodkaitė, Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski, Snieguolė Matulienė, Žaneta Navickienė, ir Sigutė Stankevičiūtė. *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.

**25.** Blieka, Jurgis, ir Petras Danisevičius. *Įvykio vietos apžiūra: metodinė priemonė*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1962.

**26.** Bučiūnas, Gediminas, Edita Gruodytė. *Ikiteisminis tyrimas: procesiniai, kriminalistiniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: valstybės įmonė registrų centras, 2009.

**27.** Budrevičius, Kazys. „Apžiūrėjimas.“ *Policija*, 11 (1927), 21 – 22.

**28.** Burda, Ryšardas. *Kriminalistikos taktika*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.

**29.** Burda, Ryšardas, Rolandas Krikščiūnas, Eglė Latauskienė, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė. *Kriminalistikos taktika ir metodika*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.

**30.** Burda, Ryšardas ir Janina Juškevičiūtė. „Specialiųjų žinių naudojimo formų Lietuvos baudžiamajame procese optimizavimas.“ *Jurisprudencija* 11, 89 (2006): 19 – 26.

**31.** Быховский, Игорь Евсеевич, et al. *Осмотр места происшествия: справочник следователя.* Москва: Юридическая литература, 1982.

**32.** Демидова, Татьяна Владимировна. *Взаимодействие следователя с сотрудниками экспертно-криминалистических подразделений при расследовании дорожно-транспортных преступлений.* Москва: Юрлитинформ, 2010.

**33.** Фадеев, Виталий Иванович. *Расследование криминальных инсценировок.* Москва: НОРМА, 2009.

**34.** Fish, Jacqueline T., Larry S. Miller, ir Michael C. Braswell. *Crime scene investigation*. Burlington: Elsevier, 2011.

**35.** Goda, Gintaras, Marcelis Kazlauskas, ir Pranas Kuconis. *Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis*. Vilnius: Registrų centras, 2011.

**36.** Гросс, Ганс. *Руководство для судебных следователей как система криминалистики*.- Москва: ЛексЭст, 2002.

**37.** Houck, Max M., Frank Crispino, ir Terry McAdam. *The science of crime scenes*. Oxford: Elsevier, 2012.

**38.** Jurka, Raimundas, ir Rasa Žibaitė Neliubšienė. „Specialios žinios kaip priemonė nustatant įrodymų patikimumą.“ *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika* 11, (2013): 189 – 200.

**39.** Juškevičiūtė, Janina, Snieguolė Matulienė, Daiva Kairienė, Laimutis Kraujalis, Giedrius Mickus, Audrius Kacelavičius, Vytautas Kažemikaitis, Aleksandr Valentij, Sigitas Sinkevičius, ir Gintautas Kaikaris. *Kriminalistika. Metodinė priemonė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.

**40.** Juškevičiūtė, Janina. „Specialių žinių panaudojimas tiriant nusikaltimus: būklė ir perspektyvos.“ Daktaro disertacija, Lietuvos teisės akademija, 1998.

**41.** Juškevičiūtė, Janina. „Specialisto instituto raida Lietuvos baudžiamajame procese.“ *Jurisprudencija* 76, 68 (2005): 13 – 20.

**42.** Карабанов, Александр Львович, и Мелькин, Сергей Константинович. *Осмотр места происшествия: обнаружение, фиксация, изъятие и исследование следов: справочно-методическое пособие.* Москва: Волтерс Клувер, 2011.

**43.** Kędzierska, Grażyna. „Polskie prawo i kryminalistyka o oględzinach.“ *Jurisprudencija* 18, 10 (2000): 86-93.

**44.** Kędzierska,Grażyna. „Szkolenie ekspertów kryminalistyki polskiej policji.“ *Jurisprudencija* 18, 10 (2000): 56-65.

**45.** Kurapka, Vidmantas Egidijus, ir Snieguolė Matulienė. *Kriminalistika: Taktika ir metodika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.

**46.** Kurapka, Vidmantas Egidijus, ir Snieguolė Matulienė. *Kriminalistika: Teorija ir technika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.

**47.** Kurapka, Vidmantas Egidijus, Snieguolė Matulienė, Eglė Bilevičiūtė, Janina Juškevičiūtė, Edgaras Dereškevičius, ir Karolis Kurapka. *Specialių žinių taikymo tiriant nusikaltimus mokslinė koncepcija ir jos įgyvendinimo mechanizmas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.

**48.** Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003.

**49.** Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. „Įvykio vietos tyrimo atmintinė“. Žiūrėta 2016 gruodžio 18 d. http://ktc.policija.lt/lt/teisine_informacija/metodines_rekomendacijos.html.

**50.** Lietuvos teismo ekspertizės centras (LTEC) „Eismo įvykių ekspertizė, metodiniai nurodymai“ Žiūrėta 2016 rugsėjo 8 d. http://www.ltec.lt/eismo-ivykiu-metodines

**51.** Malevski, Hendryk. „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis.“ Daktaro disertacija, Lietuvos policijos akademija, 1997.

**52.** Malevski, Hendryk. *Įvykio vietos apžiūra*. Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999.

**53.** Malevski, Hendryk. „Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.“ *Jurisprudencija* 1, 79 (2006): 65 – 71.

**54.** *Nusikaltimams kelti ir tirti vadovėlis. Piliečių apsaugos departamento leidinys*. Kaunas, 1925.

**55.** Осмотр места дорожно-транспортного происшествия: пособие для работников милиции и следователей органов внутренних дел / под общей редакцией В. И. Жулева. Москва: Всесоюзный научно-исследовательский институт. 1970.

**56.** Осмотр места происшествия: практическое пособие / Под ред. В. М. Логвина. Москва, 2011.

**57.** Ogle, Robert R. *Crime scene investigation and reconstruction*. New Jersey: Pearson education, 2004.

**58.** Palskys, Eugenijus. *Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos 1918 – 1940: monografinė studija*. Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995.

**59.** Pamataitis, Petras. „Įvykio vietoje kojų pėdsakų apsaugojimas.“ *Policija*, kovas (1944): 13 – 14.

**60.** Тищенко, Валерий. „Использование специальных знаний в информационно познавательной деятельности по расследованию преступлений,“ *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika* 12, (2016): 252 – 262.

**61.** Stungys, Kęstutis. „Specialių žinių samprata ir panaudojimo ypatumai.“ *Jurisprudencija* 52, 44 (2004): 81-91.

**62.** Šebedevas, Vsevolodas. „Mokslinė policija.“ *VRM piliečių apsaugos leidinys.* Kaunas, 1926.

## Teismų praktika

**63.** „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-545-495/2015.“ Žiūrėta 2016 rugsėjo 12 d. http://www.infolex.lt/tp/1149064?nr=7

**64.** „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552-976/2015.“ Žiūrėta 2016 rugsėjo 12 d. http://www.infolex.lt/tp/1163683?nr=6

**65.** „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. kovo 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106-693/2016.“ Žiūrėta 2016 rugsėjo 12 d. (http://www.infolex.lt/tp/1234161?nr=1)

**66.** „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-38/2013.“ Žiūrėta 2017 sausio 8 d. http://www.infolex.lt/tp/503693?nr=1

**67.** „Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. gruodžio 22 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-517/2006.“ Žiūrėta 2017 sausio 8 d. http://www.infolex.lt/tp/74255?nr=3

**68.** „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-436/2009.“ Žiūrėta 2017 sausio 8 d. http://www.infolex.lt/tp/141979?nr=2

## Ikiteisminio tyrimo medžiagos ir baudžiamosios bylos

**69.** Baudžiamoji byla Nr. 1-22-224/2011 (52-1-00485-10).

**70.** Baudžiamoji byla Nr. 1-122-333/2008 (52-1-01721-06).

**71.** Baudžiamoji byla Nr. 1-261-448/2008 (52-1-00963-06).

**72.** Baudžiamoji byla Nr. 1-150-652/2006 (52-1-01149-05).

**73.** Baudžiamoji byla Nr. 1-38-448/2013 (52-1-00267-12).

**74.** Baudžiamoji byla Nr. N1-88-333/2011 (52-1-00378-10).

**75.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 03-2-00203-16.

**76.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 03-1-00135-06.

**77.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-56064-15.

**78.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-20260-15.

**79.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-19735-15.

**80.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-05847-16.

**81.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-39122-15.

**82.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 52-1-00962-07.

**83.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 72-1-157-06.

**84.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 52-1-00478-09.

**85.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-60188-15.

**86.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-09472-15.

**87.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 52-1-00600-14.

**88.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 01-1-28868-15.

**89.** Ikiteisminio tyrimo medžiaga Nr. 52-1-00165-14.

**Mičiulis A.** Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika. Teisės ir policijos veiklos magistro studijų baigiamasis darbas. Vadovas doc. Dr. J. Juškevičiūtė. Kaunas. Mykolo Romerio Universitetas, Viešojo saugumo fakultetas. 2017. – 119 p.

## ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota ir įvertinta įvykio vietos tyrimo koncepcija bei jos problemos, išnagrinėtas šios koncepcijos teorinis reglamentavimas ir ištirtos dabartinės įvykio vietos tyrimo koncepcijos įgyvendinimo problemos. Bendrojoje tyrimo dalyje yra nagrinėjami teoriniai įvykio vietos koncepcijos pagrindai, jų reikšmė tiriant nusikalstamas veikas, t. y., įvykio vietos tyrimo santykis su įvykio vietos apžiūra, įvykio vietos teisinio reglamentavimo problemos: specialisto ir tyrėjo bendradarbiavimas atliekant įvykio vietos tyrimą, objektų įforminimo ypatybės. Taip pat analizuojamos pagrindinės idėjos, lėmusios istorinę įvykio vietos apžiūros koncepcijos raidą. O specialiojoje tyrimo dalyje yra analizuojama įvykio vietos tyrimo praktika, nagrinėjamos specialistų paruošimo problemos bei jų gebėjimas taikyti specialiąsias žinias, metodinio ir teisinio įvykio vietos tyrimo pagrindų užtikrinimas ir tendencijos.

Reikšminiai žodžiai: įvykio vietos apžiūra, įvykio vietos tyrimas, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, specialistas, specialiosios žinios.

**Mičiulis A.** Investigation of the incident scene: theory and practice. Master thesis of Law and police activity studies. Supervisor doc. Dr. J. Juškevičiūtė, Kaunas. Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security. 2017. – 119 p.

## ANNOTATION

This master thesis analyses and evaluates the conception and problems of investigation of incident scene. It also considers the theoretical reglamentation of this conception and the problems of implementing it. The main part of the research assays the theoretical fundamental concepts of incident scene investigation and their value on inquiring criminal deed, meaning the ratio between incident scene investigation and incident scene examination. Thesis as well reflects on the judicial reglamentation problems: contribution between the specialist and the investigator, while conducting the examination of incident scene and peculiarities of object formalization. Additionally, this thesis analyses the main ideas, which determined the development of historical concept of incident scene examination. The special section of the research concentrates on the

practical part of incident scene investigation, the problems regarding preparation of the specialists and their abilities to apply special knowledge, methodical and judicial assurance of fundamentals concerning incident scene investigation and its tendencies.

Key words: examination of incident scene, investigation of incident scene, officer of the pre-trial investigation, specialist and special knowledge.

# SANTRAUKA

**Mičiulis A.** Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika. Teisės ir policijos veiklos magistro studijų baigiamasis darbas. Vadovas doc. Dr. J. Juškevičiūtė. Kaunas. Mykolo Romerio Universitetas, Viešojo saugumo fakultetas. 2017. – 119 p.

Darbo tyrimo objektas yra įvykio vietos tyrimo teorija ir praktika – teisinis reglamentavimas ir praktinis jos įgyvendinimas, panaudojant kriminalistinę techniką, taktiką ir metodiką, siekiant tinkamai atlikti įvykio vietos tyrimą. Darbo tyrimo dalykas – kriminalistinė bei kita teisinė literatūra apie įvykio vietos tyrimą ir apžiūrą, baudžiamojo proceso įstatymai, teisėsaugos institucijų žinybiniai teisės normų aktai, reglamentuojantys įvykio vietos tyrimą ir apžiūrą, šiai dienai susiklosčiusi įvykio vietos tyrimo praktika, statistiniai rodikliai, praktinės problemos, su kuriomis susiduria darbuotojai, atliekantys šį procesinį veiksmą. Darbo tikslas yra išanalizuoti įvykio vietos tyrimo institutą, jo tikslus, uždavinius, vietą kriminalistikoje, palyginti jį su įvykio vietos apžiūra, išanalizuoti teisinį reglamentavimą, atskleisti praktines problemas, susijusias su įvykio vietos tyrimo taikymu, atsižvelgiant į praktiką, suformuluoti šių problemų galimus sprendimo būdus. Darbo uždaviniai – aptarti įvykio vietos tyrimo koncepcijos teorinius pagrindus bei išanalizuoti procesinį įvykio vietos tyrimo reglamentavimą, išanalizuoti įvykio vietos tyrimo praktiką bei nustatyti įvykio vietos tyrimo taikymo teigiamus ir neigiamus aspektus ir įvertinti susiklosčiusią įvykio vietos tyrimo praktiką ikiteisminio tyrimo metu bei atskleisti problemas, su kuriomis susiduria praktiniai darbuotojai, pateikti šių problemų sprendimo būdus.

Darbo hipotezė – dabartinėje nusikaltimų tyrimo praktikoje nepakankamai naudojamas įvykio vietos tyrimas.

Magistro baigiamajame darbe remtasi bendraisiais teoriniais tyrimo metodais: analize, lyginamuoju teisiniu, loginiu bei istoriniu ir kt., ir empiriniais tyrimo metodais: sisteminėmis analizėmis, apklausomis ir anketavimu. Rašant darbą autoriui padėjo jo praktinė patirtis dirbant Alytaus apskrities vyriausiojo policijos komisariate vyresniuoju tyrėju. Anketuojant buvo apklausta minėtos apskrities policijos įstaigos ikiteisminio tyrimo tyrėjai ir kriminalistinių tyrimų skyrių specialistai, Kauno apygardos prokuratūros prokurorai ir teisėjai.

Atliktas empirinis tyrimas parodė, kad dauguma pareigūnų skiria įvykio vietos tyrimą nuo įvykio vietos apžiūros, o tai teigiamai atsiliepia tiriant sunkius ir labai sunkius ar rezonansinius nusikaltimus ir neapriboja galimybės pasiekti įstatyme keliamus baudžiamojo proceso tikslus, nors tokių sunkių nusikaltimų skaičius vis mažėja.

Pirminiai praktikos tyrimai parodo, kad įvykio vietos tyrimas nėra dažnai naudojamas sunkių ir ypač sunkių ar rezonansinių nusikaltimų tyrime. Iš dalies tai suprantama dėl jo

brangumo ir sudėtingumo. Tačiau tiriant sunkius ir labai sunkius nusikaltimus šis veiksmas galėtų ir privalėtų būti naudojamas tiriant tokio lygio nusikaltimus. Įvykio vietos tyrimas – tai veiksmas, kuris nepakeičia įvykio vietos apžiūros ir yra atliekamas tik tuomet, kai būtina tiriamaisiais metodais ir priemonėmis operatyviai ištirti tam tikrus objektus kartu su juos supančia aplinka, siekiant nedelsiant gauti reikšmingos informacijos nusikaltėlio paieškai bei nusikaltimo aplinkybių nustatymui.

## SUMMARY

**Mičiulis A.** Investigation of the incident scene: theory and practice. Master thesis of Law and police activity studies. Supervisor doc. Dr. J. Juškevičiūtė, Kaunas. Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security. 2017. – 119 p.

The object of this work is theory and practice of incident scene investigation. This consists of judicial reglamentation and practical implementation, using forensic techniques, tactics ant methods, in order to conduct the incident scene investigation correctly. The subject of this thesis is forensic and other legal literature about both investigation and examination of incident scene. It comprises from legislation of the criminal procedure, acts regarding law enforcements' departmental legal norms, which regulate the examination and investigation of incident scene. It also reflects on nowadays practice regarding incident scene investigation, statistical indicators and practical problems, with which, during the process, workers have to deal with. The aim of this work is to analyze the institute of incident scene investigation, its goals, problems, importance in the criminal law, compare it to the incident scene examination, to analyze the judicial reglamentation, reveal the problems regarding practical application of it and to formulate possible solutions of these problems. The objective of this thesis is to discuss the theoretical fundamentals of incident scene investigation conception and to analyze the reglamentation of it, to examine practice of investigations and determine positive and negative aspects of implementing this investigation. Also it has to reflect the evaluation of the practice of incident scene investigation during pre-trial process and to identify the problems, which are being faced by the workers in this field and give possible solutions to these problems.

Hypothesis - the incident scene investigation is not being used enough in nowadays practice of criminal investigations.

Master thesis refers to general theoretical methods of investigation: analysis, comparative legal, logical and historical and empirical methods of investigation - systemic analysis and surveys. Experience in working as the chief investigator in Alytus district general

police commissariat has helped the author while writing this thesis. While conducting surveys investigators of pre-trial investigation and specialists of criminal investigations were questioned in the mentioned district, also prosecutors and judges from Kaunas district Prosecutor's Office were surveyed.

The conducted empirical research has shown that most of the officers do see the difference between incident scene investigation and incident scene examination. This helps to investigate felonies or resonant crimes and gives the opportunity to achieve the goals of criminal procedure, even though the number of this type of crimes is decreasing.

Primary practical outcomes of the research show that investigation of incident scene is not often used to investigate felonies or resonant crimes. In one way it is understandable because of its expensiveness and complexity. However, regarding investigation of felonies it could and should be implemented. Incident scene investigation - is an act, which does not change the examination of incident scene and is conducted only when it is necessary for the purpose of research methods. It is carried out with materials to examine objects operatively with the surrounding environment, in order to get the needed information for the search of criminal and determining circumstances of the crime immediately.

## PRIEDAI

**Priedas Nr. 1**

### BAUDŽIAMŲJŲ BYLŲ ANKETA

**Ikiteisminio tyrimo įstaiga, atlikusi ikiteisminį tyrimą _____ .**

**Baudžiamoji bylą Nr**. ____ pagal nusikaltimo požymius, numatytus LR **BK _____ str.**

1. **Baudžiamosios bylos baigtis, eiga**:
    1. atlikus tyrimą byla išsiųsta į teismą, priimtas apkaltinamasis nuosprendis;
    2. atlikus tyrimą byla išsiųsta į teismą, tačiau priimtas išteisinamasis nuosprendis;
    3. byla nutraukta nesant nusikaltimo, baudžiamojo nusižengimo požymių (nepadarytas nusikaltimas);
    4. byla nutraukta, nes ikiteisminio tyrimo metu nesurinkta pakankamai duomenų pagrindžiančių įtariamojo kaltę nusikalstamos veikos padarymu;
    5. byla nutraukta suėjus senaties terminams;
    6. byla nutraukta esant kitiems baudžiamojo proceso pagrindams;
    7. byla tyrimo eigoje;
    8. ikiteisminis tyrimas sustabdytas.
2. **Kiek laiko tirta baudžiamoji byla:**
    1. bylos sprendimas priimant baudžiamąjį įsakymą;
    2. bylos sprendimas pagreitinto proceso tvarka (iki 5 dienų);
    3. iki 2 mėnesių;
    4. iki 4 mėnesių;
    5. iki 6 mėnesių;
    6. virš 6 mėnesių.
3. **Kiek laiko praėjo nuo nusikaltimo padarymo ir pranešus teisėsaugos pareigūnams jų atvykimo į įvykio vietą**:
    1. iki 1 val.;
    2. nuo 1 val. iki 3 val.;
    3. nuo 3 val. iki 6 val.;
    4. nuo 6 val. iki 24 val.;
    5. daugiau nei 1 para;
    6. nusikaltimo padarymo laikas nenustatytas.
4. **Kas, kokie objektai įvykio vietoje buvo apžiūrėti (jei nei vienas, pažymėti):**
    1. nusikaltimo vieta;
    2. aplinkinė vietovė;
    3. patalpos;

4. žmogaus kūnas;
5. dokumentai;
6. rasti, paimti daiktai;
7. kiti objektai: _____.

**5. Kas buvo atliekama:**

1. paprasta įvykio vietos apžiūra;
2. kvalifikuota įvykio vietos apžiūra;
3. įvykio vietos tyrimas.

**6. Ar buvo atliekama pakartotina įvykio vietos apžiūra (tyrimas):**

1. taip;
2. ne.

**7. Jei įvykio vietos apžiūra buvo atliekama pakartotinai, tai dėl kokių priežasčių:**

1. objektyvios priežastys – apžiūra daryta nepatogiu jam laiku (naktis ar kt.). Įvardinti priežastį;
2. subjektyvios priežastys – apžiūros (tyrimo) klaidos (nepakankamas įvykio vietos sudėtingumo įvertinimas, papildomų duomenų apie nerastų pėdsakų buvimą atsiradimas, kt.), dėl kurių jį reikia pakartoti. Įvardinti priežastį: _____;

**8. Įvykio vietos apžiūroje dalyvavo (jei ne vienas – pažymėti):**

1. prokuroras;
2. tyrėjas;
3. ikiteisminio tyrimo pareigūnas;
4. specialistas kriminalistas;
5. pasitelkta kriminalistinė laboratorija;
6. kitos srities specialistas;
7. kinologas;
8. techninis pagalbininkas;
9. reagavimo grupės pareigūnas;
10. viešosios tvarkos pareigūnas;
11. kiti asmenys (nurodyti specialybę, pvz.: gaisrininkas, išminuotojas, viešojo saugumo pareigūnai, vidaus tarnybos pareigūnai ar kiti): _____ .

**9. Kokios srities specialistas dalyvavo:**

1. specialistas-kriminalistas (bendros krypties);
2. teismo medicinos specialistas;
3. teismo psichiatrijos specialistas (psichologas);
4. trasologas specialistas;
5. balistikos specialistas;
6. kita (įrašykite): _____.

**10. Ar įvykio vietą apžiūrėjęs pareigūnas atliko ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje:**

1. taip;

2. ne.

**11. Įvykio vietos apžiūros metu buvo:**

1. apžiūrėta tik įvykio vieta;
2. apžiūrėta įvykio vieta ir artimos patalpos bei teritorija;
3. apžiūrėta įvykio vieta ir artimos patalpos bei teritorija ir galimi nusikaltėlių atvykimo ir išvykimo keliai;
4. apžiūrėta įvykio vieta ir artimos patalpos bei teritorija ir galimi nusikaltėlių atvykimo ir išvykimo keliai arba atliktas objektų tyrimas vietoje. Dalyvavo visa operatyvinė tyrimo grupė kartu su ekspertine laboratorija, galimai pasitelkiant papildomas tarnybas (kinologai, specializuotų padalinių pareigūnai, ir kita);
5. kiti papildomai naudoti atvejai (pvz. „šukuotas“ miško masyvas): _____ .

**12. Ar įvykio vietos apžiūros metu buvo naudojamos mokslinės techninės priemonės:**

1. taip (įvardinti kokios);
2. ne.

**13. Įvykio vietos apžiūros metu prie protokolo įvykiui fiksuoti buvo naudojami kiti papildomi būdai:**

1. fotografavimas;
2. filmavimas;
3. planai, brėžiniai, schemos;
4. kita (įrašykite): _____ .

**14. Ar įvykio vietos apžiūros metu buvo atlikti kiti tyrimo veiksmai:**

1. ne;
2. jeigu taip, tai kokie (pvz.: apklaustas asmuo, gauta specialisto išvada, kita): _____ .

**15. Įvykio vietos apžiūros organizacinio pobūdžio trūkumai:**

1. pradėta atlikti apžiūra pavėluotai, dėl kokių priežasčių: _____ ;
2. įvykio vietos apžiūros metu nedalyvavo specialistas-kriminalistas;
3. nedalyvavo kitos (privalomos pagal aplinkybes) srities specialistas – nurodyti kokios srities;
4. iki grupės atvykimo, įvykio vieta nebuvo saugoma;
5. įvykio vieta pakeista, neišsaugoti ar sunaikinti pėdsakai. Dėl kokių priežasčių: ____;
6. kiti organizacinio pobūdžio trūkumai: _____.

**16. Atliekant įvykio vietos apžiūrą yra nustatyti taktiniai trūkumai:**

1. įvykio vieta apžiūrėta tik dalinai (liko neapžiūrėtos kokios nors patalpos, vietos, nusikaltėlių atvykimo, išvykimo keliai);
2. apžiūra atlikta nenuosekliai;
3. nepanaudotos galimos techninės priemonės pėdsakams surasti;
4. nedalyvavo specialistas, nors jis buvo būtinas;
5. kiti taktiniai trūkumai: _____ .

**17. Įvykio vietos apžiūros metu buvo surasti ir paimti:**

1. rankų pėdsakai;
2. avalynės pėdsakai;
3. transporto priemonių pėdsakai;
4. įsilaužimo įrankių pėdsakai;
5. biologiniai pėdsakai (kraujas, plaukai ir kita)
6. mikroobjektai;
7. nusikaltimo įrankiai;
8. nusikaltimo pasikėsinimo objektai;
9. galimi padegimo įrankiai;
10. trumpo elektros laidų sujungimo pėdsakai;
11. kiti pėdsakai ir objektai ____;
12. nieko nerasta ir nepaimta.

**18. Jeigu buvo atlikta pakartotina apžiūra, tai to priežastys:**

1. nepalankios pirminės apžiūros sąlygos;
2. būtinumas praplėsti įvykio vietos apžiūros ribas;
3. pirminės apžiūros trūkumai, nekokybiškas darbas (pvz.: nepaimti galimi įkalčiai): _.

**19. Ar sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, panaudojus kriminalistikos galimybes, įvykio vietos apžiūros metu buvo galima rasti:**

1. rankų pėdsakų;
2. avalynės pėdsakų;
3. transporto priemonių pėdsakų;
4. įsilaužimo įrankių pėdsakų;
5. mikroobjektų;
6. biologinių pėdsakų;
7. nuorūkas;
8. padegimo pėdsakų;
9. kvapų pėdsakų;
10. kitų pėdsakų _____ .

**20. Kokios specialistų išvados buvo gautos įvykio vietos apžiūros (tyrimo) metu:**

1. sprendžiami diagnostiniai klausimai;
2. dėl rankų pėdsakų;
3. dėl avalynės pėdsakų;
4. dėl transporto priemonių pėdsakų;
5. trasologiniais klausimais;
6. tiriant mikrodaleles;
7. tiriant biologinius pėdsakus (DNR);
8. tiriant kvapų pėdsakus (odorologijos);
9. tiriant dokumentus;

10. tiriant rašyseną;
11. kitos _____ .

**21. Po apžiūros atliekant ikiteisminį tyrimą, kokios buvo paskirtos užduotys ekspertams ar specialistams, surinktiems nusikaltimo pėdsakams ar tyrimo objektams tirti:**

1. rankų pėdsakų;
2. avalynės pėdsakų;
3. transporto priemonių;
4. trasologinės;
5. mikrodalelių;
6. biologinių pėdsakų (DNR);
7. kvapų pėdsakų (odorologijos);
8. fizikinė (metalizacijos);
9. medicininė;
10. dokumentų tyrimo;
11. rašysenos;
12. balistinė;
13. dokumentinė revizija;
14. kitos _____ .

**22. Kurio ikiteisminio tyrimo procesinio veiksmo metu surinkti pėdsakai ar tyrimo objektai buvo tiriami:**

1. įvykio vietos apžiūros;
2. kratos;
3. poėmio, daiktų ar dokumentų reikalaujamo ar savanoriško pateikimo;
4. asmens kratos;
5. kita: _____ .

**23. Ikiteisminiame tyrime skirtos užduoties objektų tyrimui pavadinimas.**

**Priedas Nr. 2**

## ANONIMINĖ TYRĖJŲ APKLAUSOS ANKETA

Gerbiami respondentai, esu Mykolo Romerio universiteto magistrantas, rengiantis magistro baigiamajį darbą tema – „Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika“. Maloniai prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymint vieną ar kelis atsakymo variantus. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs. Iš anksto dėkoju.

Arturas Mičiulis

**1. Jūsų amžius:**
- iki 25 metų;
- nuo 25 iki 30 metų;
- nuo 31 iki 40 metų;
- nuo 41 iki 50 metų;
- virš 51 metų.

**2. Jūsų išsilavinimas:**
- aukštesnysis teisinis;
- aukštasis neuniversitetinis;
- universitetinis neteisinis;
- universitetinis teisinis;
- kita (įrašykite) _____

**3. Studijų kryptis:**
- teisė;
- teisė ir policijos veiklos programa;
- kiti socialiniai mokslai;
- kita (įrašykite) _____

**4. Jūsų darbo stažas būnant tyrėju teisėsaugos institucijoje (-se):**
- iki 3 metų;
- nuo 3 iki 5 metų;
- nuo 6 iki 8 metų;
- nuo 9 iki 11 metų;
- nuo 12 iki 14 metų;
- 15 metų ir daugiau.

**5. Kiek įvykio vietos apžiūrų Jums tenka atlikti per metus:**
- iki 10;
- nuo 11 iki 20;
- nuo 21 iki 30;
- nuo 31 iki 50;
- virš 50.

**6. Kaip Jūs vertinate įvykio vietų apžiūrų lygį:**
- labai aukštas;
- aukštas;
- vidutinis;
- žemas;
- labai žemas.

**7. Jūsų nuomone, kokie trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu:**
- įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams;
- nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas;
- neapsaugota įvykio vieta;

- nepakankamas tyrimo grupėje esančių pareigūnų bendradarbiavimas įvykio vietoje;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**8. Kaip manote, kokie tyrėjų trūkumai dažniausiai išryškėja įvykių vietos apžiūros metu:**
- nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas specialistų paruošimas;
- nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**9. Kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje:**
- pasiruošimo ir įvykio vietos apžiūros organizavimo;
- įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymo;
- veiksmai, susieti su pėdsakų bei objektų paieška, užfiksavimu ir paėmimu;
- nusikaltėlio persekiojimo „karštais pėdsakais“ organizavimas;
- įvykio vietos apžiūros protokolo surašymo;
- įvykio vietos apžiūros vaizdo fiksavimo;
- planų, schemų sudarymo;
- konkrečių techninių kriminalistinių priemonių bei metodų, pėdsakams surasti, užfiksuoti bei paimti, nustatymo;
- nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų objektų įpakavimas;
- versijų dėl įvykio mechanizmo iškėlimas;
- pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimas;
- versijų iškėlimas įvykio vietoje apie įtariamus asmenis;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**10. Kaip manote, ar specialistai įvykio vietos apžiūros metu dalyvauja procese, ar jie yra reikalingi tiriant ir apžiūrint įvykio vietą:**
- dalyvauja ir yra labai reikalingi;
- dalyvauja, bet nėra reikalingi;
- nedalyvauja, bet yra labai reikalingi;
- nedalyvauja ir yra nereikalingi;
- kita (įrašykite) _____

**11. Jeigu Jūs manote, kad specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai, tai gali būti dėl:**
- nepakankamo teorinio specialistų paruošimo;
- netinkamo praktinio specialistų paruošimo;
- iniciatyvos nebuvimo;
- netinkamo techninio aprūpinimo;
- nepakankamos specialisto orientacijos įvykio vietos apžiūros taktikoje;
- nepakankamų specialisto žinių apie ikiteisminio tyrimo įrodymų grandinę;
- specialisto apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų;
- specialisto nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais;
- ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumo;
- nepatenkinamo operatyvinės grupės darbo organizavimo (pvz. transporto nebuvimas ir kt.);
- kitos priežastys: _____

**12. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje:**
- konsultuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje;
- nustatyti apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus;

- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus, ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno nurodymus;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**13. Jeigu įvykio vietos apžiūroje nedalyvauja specialistas, ar Jūs naudojate kriminalistinę techniką:**
- taip;
- ne.

**14. Jei naudojate kriminalistines priemones, tai dažniausiai kokias:**
- a) _____

**15. Jei nenaudojate, tai kodėl:**
- neturiu įgūdžių;
- nėra kriminalistinės technikos;
- manau, kad tai duoda mažai naudos;
- manau, kad su ja gali naudotis tik specialistas;
- yra organizacinių trūkumų paimti kriminalistinę techniką;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**16. Ar Jūs buvote specialiuose apmokymuose (kursuose) susijusiuose su konkrečiais tyrimais:**
- įvykio vietos;
- objektų tyrimo;
- kita (įrašykite) _____

**17. Ar teko Jums tirti nusikaltimą, kurio įvykio vieta buvo apžiūrėta policijos patrulio:**
- taip;
- ne.

**18. Jeigu taip, tai ar kokybiškai buvo apžiūrėta įvykio vieta:**
- apžiūrėta kokybiškai;
- apžiūrėta nekokybiškai.

**19. Jeigu įvykio vieta buvo apžiūrėta nekokybiškai Jūs:**
- pats papildomai vykote atlikti šį procesinį veiksmą;
- pavedėte pakartotinai atlikti tai padariusiam pareigūnui;
- kita (įrašykite) _____

**20. Jeigu įvykio vietos apžiūra yra atlikta gerai arba blogai, kuo remiantis galite apie tai spręsti. Ar visuose nusikaltimuose taip būna:**
- (įrašykite) _____

**21. Kuo skiriasi įvykio vietos apžiūra nuo įvykio vietos tyrimo:**
- tai identiški veiksmai;
- įvykio vietos apžiūra daug sudėtingesnis, reikalaujantis didelių pastangų veiksmas;
- įvykio vietos tyrimas daug sudėtingesnis, reikalaujantis didelių pastangų veiksmas;
- veiksmai tapatūs, tačiau skiriasi išvykstančių pareigūnų operatyvinės grupės sudėtis;
- kita (įrašykite) _____

**22. Ar Jūsų praktikoje buvo atliktas įvykio vietų tyrimas:**
- taip;

- ne.

**23. Kaip Jūs manote, ar visų nusikaltimų tyrime turi būti skiriamas įvykio vietos tyrimas:**
- taip;
- ne;
- kita (įrašykite) _____

**24. Kokių nusikaltimų tyrime, Jūsų nuomone, yra reikalingas įvykio vietos tyrimas:**
- tiriant smulkius nusikaltimus (baudžiamuosius nusižengimus);
- tiriant paprastus ir apysunkius nusikaltimus;
- tiriant sunkius arba labai sunkius nusikaltimus;
- ypatingais atvejais, tiriant labai sunkius, rezonansinius nusikaltimus.

**25. Kas Jūsų nuomone turi dalyvauti įvykio vietos tyrime:**
- tyrėjas;
- specialistas;
- kinologas;
- prokuroras;
- reagavimo grupės pareigūnas;
- veiklos grupės pareigūnas;
- kita (įrašykite) _____
- visi paminėti.

**26. Jūsų nuomone, kokios rūšies specialistai turėtų dalyvauti įvykio vietos tyrime:**
- bendros paskirties policijos specialistai dirbantys prie VPK;
- teismo medicinos specialistai;
- KTC įstaigos specialistai;
- LTEC specialistai;
- kita (įrašykite) _____
- visi išvardinti.

**27. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos tyrime:**
- konsultuotis su kitais specialistais apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą tyrime;
- nustatyti tyrimo pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus;
- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno nurodymus;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**28. Ar Jūs skiriate atlikti nusikalstamos veikos pėdsakų ar kitų objektų tyrimą įvykio vietoje:**
- taip;
- ne;
- pasitaręs su specialistu dėl objekto tinkamumo;
- neteko skirti;
- kita (įrašykite) _____

**29. Ar Jums dalyvaujant įvykio vietos tyrimo metu buvo naudota mobilioji kriminalistinė laboratorija:**
- buvo naudota;
- nebuvo naudota.

**30. Jeigu taip, tai koks jos panaudojimo efektyvumas:**

- panaudota efektyviai: leido įvykio vietoje ištirti tam tikrus pėdsakus bei objektus;
- panaudota pakankamai efektyviai: leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus;
- panaudota kaip paprasta susisiekimo priemonė.

**31. Jeigu mobilioji kriminalistinė laboratorija buvo naudojama, tai ar buvo atliekami pirminiai pėdsakų tyrimai:**

- visada buvo atliekami;
- nebuvo atliekami.

**32. Jūsų nuomone, ar skiriasi įvykio vietos apžiūros lygis, kai yra daromas tyrimas ir kai yra atliekama tik apžiūra, ar niekuo nesiskiria:**

- skiriasi, lygis yra aukštesnis, kai daromas tyrimas;
- skiriasi, lygis yra aukštesnis, kai atliekama apžiūra;
- skiriasi, lygis yra žemesnis, kai daromas tyrimas;
- skiriasi, lygis yra žemesnis, kai atliekama apžiūra;
- nesiskiria, nes tai du lygiaverčiai procesai;
- nesiskiria, nes tyrimas niekada nedaromas;
- nesiskiria, nes apžiūra niekada neatliekama;
- kita (įrašykite) _____

**33. Jūsų nuomone, kuo svarbus yra įvykio vietos tyrimas (įrašykite):**

- _____

**34. Kaip manote, ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos**

- (įrašykite savo nuomone) _____

*Dėkoju už atsakymus!*

**Priedas Nr. 3**

## ANONIMINĖ SPECIALISTŲ APKLAUSOS ANKETA

Gerbiami respondentai, esu Mykolo Romerio universiteto magistrantas, rengiantis magistro baigiamajį darbą tema – „Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika“. Maloniai prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymint vieną ar kelis atsakymo variantus. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs. Iš anksto dėkoju.

Arturas Mičiulis

**1. Jūsų amžius:**
- iki 25 metų;
- nuo 25 iki 30 metų;
- nuo 31 iki 40 metų;
- nuo 41 iki 50 metų;
- virš 51 metų.

**2. Jūsų išsilavinimas:**
- aukštesnysis;
- aukštasis neuniversitetinis;
- universitetinis neteisinis;
- universitetinis teisinis;
- kita (įrašykite) _____

**3. Studijų kryptis:**
- teisė ir policijos veiklos programa;
- policijos veikla;
- kiti socialiniai mokslai;
- gamtos mokslai;
- technikos mokslai;
- kita (įrašykite) _____

**4. Jūsų darbo stažas einant specialisto pareigas teisėsaugos institucijoje (-se):**
- iki 3 metų;
- nuo 3 iki 5 metų;
- nuo 6 iki 8 metų;
- nuo 9 iki 11 metų;
- nuo 12 iki 14 metų;
- daugiau nei 15 metų.

**5. Kokiuose buvote apmokymuose, susijusiuose su konkrečiais tyrimais:**
- įvykio vietos;
- biologinių pėdsakų;
- trasologinių pėdsakų;
- balistiniai;
- kita (įrašykite) _____

**6. Apmokymų trukmė:**
- 1 dienos;
- 2 dienų;
- 5 dienų;
- dvi savaites.

**7. Ar, Jūsų nuomone, apmokymuose paruošimo programos pakankamos:**
- taip;
- ne;

- neturiu nuomonės.

**8. Ar apmokymų metu praktinių užsiėmimų užteko:**
- taip;
- ne;
- jei neužteko, kodėl (įrašykite) _____

**9. Kokias žinias Jūs labiausiai norėtumėte praplėsti (įrašykite): _____**

**10. Ar esate buvęs teismo medicinos kursuose:**
- taip;
- ne;
- jei buvote, kokiuose (įrašykite) _____

**11. Ar Jūs dalyvavote konferencijose arba seminaruose, kurių metu analizuojamos įvykio vietų tyrimo ir apžiūrų klaidos:**
- taip;
- ne;
- kita (įrašykite) _____

**12. Kiek įvykio vietos apžiūrų Jums tenka atlikti per metus:**
- iki 10;
- nuo 11 iki 30;
- nuo 31 iki 50;
- nuo 51 iki 70;
- virš 71;
- kita (įrašykite) _____

**13. Kaip Jūs vertinate įvykio vietų apžiūrų lygį:**
- labai aukštas;
- aukštas;
- vidutinis;
- žemas;
- labai žemas.

**14. Jūsų nuomone, kokie trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu:**
- įvykio vietos apžiūros atliekamos be tyrėjo;
- įvykio vietos apžiūros atliekamos be specialisto kriminalisto;
- nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas;
- nepakankamas tyrimo grupėje esančių pareigūnų bendradarbiavimas įvykio vietoje;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**15. Kaip manote, kokie tyrėjų paruošimo trūkumai dažniausiai išryškėja įvykio vietos apžiūros metu:**
- nepakankamas teorinis tyrėjų paruošimas;
- nepakankamas praktinis tyrėjų paruošimas;
- nepakankamas specialistų kriminalistų paruošimas;
- nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**16. Kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje:**
- pasiruošimo ir įvykio vietos apžiūros organizavimo;
- įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymo;
- veiksmai, susieti su pėdsakų bei daiktinių įrodymų, paieška, užfiksavimu ir paėmimu;

- nusikaltėlio persekiojimo „karštais pėdsakais“ organizavimas;
- įvykio vietos apžiūros protokolo surašymo;
- įvykio vietos apžiūros vaizdo fiksavimo;
- planų, schemų sudarymo;
- konkrečių techninių kriminalistinių priemonių bei metodų, pėdsakams surasti, užfiksuoti bei paimti, nustatymo;
- nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų objektų įpakavimas;
- versijų dėl įvykio mechanizmo iškėlimas;
- pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimas;
- versijų iškėlimas įvykio vietoje apie įtariamus asmenis;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**17. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje:**
- informuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje;
- nustatyti apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus;
- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus, ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno nurodymus;
- kitos užduotys (nurodyti kokias)_____

**18. Kokių kriminalistinių priemonių nėra Jūsų tarnyboje: _____**

**19. Kokių kriminalistinių priemonių reikėtų Jūsų tarnyboje: _____**

**20. Kuo skiriasi įvykio vietos apžiūra nuo įvykio vietos tyrimo:**
- nežinau;
- niekuo;
- tyrimą atlieka specialistai;
- apžiūrą - prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar specialistas;
- kita (įrašykite) _____

**21. Jūsų manymu, kokių įvykių vietas, tiriant baudžiamąsias bylas, reikia tirti:**
- nužudymo;
- narkotinių, psichotropinių medžiagų;
- eismo įvykių;
- gaisrų;
- kita (įrašykite) _____

**22. Ar tiriate nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus įvykio vietoje (jų radimo vietoje):**
- tiriu;
- netiriu;
- perduodu kitam specialistui;
- neteko tirti;
- kita (įrašykite) _____

**23. Jūsų nuomone, ar būtinas tyrėjo dalyvavimas tiriant įvykio vietą:**
- taip;
- ne;
- jis labai padėtų;

- jis labai trukdytų;
- kita (įrašykite) _____

**24. Kaip manote, kiek žmonių turi dalyvauti įvykio vietos tyrime ir kokių specializacijų (įrašykite):**

**25. Ar Jūs vienas gebate atlikti įvykio vietos tyrimą, kai joje yra lavonas, ar pasitelkiate mediką specialistą, kaip numato įstatymas:**
- galiu atlikti vienas;
- pasitelkiu mediką specialistą;
- kita (įrašykite) _____

**26. Kas, Jūsų manymu, įvykio vietos tyrimo metu turi užduoti klausimus, specialisto išvadai parengti:**
- ikiteisminio tyrimo tyrėjas;
- prokuroras;
- gynėjas;
- kita (įrašykite) _____

**27. Jūsų nuomone, kuris būdas geresnis dokumentuojant įvykio vietos tyrimą:**
- įrašymas į įvykio vietos apžiūros protokolą;
- specialisto išvada;
- kita (įrašykite) _____

**28. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos tyrime:**
- konsultuotis su kitais specialistais apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą tyrime;
- nustatyti tyrimo pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- atlikti pėdsakų pirminius tyrimus įvykio vietoje;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno nurodymus;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**29. Ar Jūsų atliktame įvykio vietos tyrime buvo panaudota mobilioji kriminalistinė laboratorija ir, jeigu taip, koks jos panaudojimo efektyvumas:**
- panaudota efektyviai: leido įvykio vietoje ištirti tam tikrus pėdsakus bei objektus;
- panaudota pakankamai efektyviai: leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus;
- buvo panaudota kaip paprasta susisiekimo priemonė;
- nenaudojama, nes nėra;
- nebuvo naudojama.

**30. Jeigu Jūs manote, kad specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai, tai gali būti dėl:**
- nepakankamo teorinio specialistų paruošimo;
- netinkamo praktinio specialistų paruošimo;
- iniciatyvos nebuvimo;
- netinkamo techninio aprūpinimo;
- nepakankamos specialisto orientacijos įvykio vietos apžiūros taktikoje;
- nepakankamų specialisto žinių apie ikiteisminio tyrimo pareigūno tikslus ir uždavinius atliekant įvykio vietos apžiūrą;
- specialisto apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų;
- specialisto nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais;
- ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumo;

- nepatenkinamo operatyvinės grupės darbo organizavimo (pvz. transporto nebuvimas ir kt.);
- kitos priežastys: _____

**31. Kaip manote, ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos:**

- (įrašykite savo nuomonę)

*Dėkoju už atsakymus!*

**Priedas Nr. 4**

## ANONIMINĖ APKLAUSOS ANKETA PROKURORAMS

Gerbiami respondentai, esu Mykolo Romerio universiteto magistrantas rengiantis magistro baigiamajį darbą tema – „Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika“. Maloniai prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymint vieną ar kelis atsakymo variantus. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs. Iš anksto dėkoju.

Arturas Mičiulis

**1. Jūsų amžius:**

- iki 30 metų;
- nuo 31 iki 40 metų;
- nuo 41 iki 50 metų
- virš 51 metų.

**2. Jūsų darbo stažas:**

- iki 3 metų;
- nuo 3 iki 5 metų;
- nuo 6 iki 8 metų;
- nuo 9 iki 11 metų;
- nuo 12 iki 14 metų;
- 15 metų ir daugiau.

**3. Jūsų nuomone, ar reikia prokurorui vykti į įvykio vietos apžiūrą:**

- taip, nes
- ne, nes
- tai puikiai galima atlikti nuotoliniu būdu;
- tik esant išskirtiniam atvejui (įrašykite) _____
- kita (parašykit) _____

**4. Kaip Jūs vertinate įvykio vietų apžiūrų lygį:**

- labai aukštas;
- aukštas;
- vidutinis;
- žemas;
- labai žemas.

**5. Jeigu manote, kad įvykio vietų apžiūrų lygis yra nepakankamai aukštas, tai pagrindinės priežastys, lemiančios tokį jų vertinimą, yra:**

- nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas specialistų paruošimas;
- įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams;
- įvykio vietos apsaugos neužtikrinimas;
- nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas;
- nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas;
- nepakankamas operatyvinėje grupėje esančių pareigūnų bendradarbiavimas įvykio vietoje;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**6. Jeigu Jūs manote, kad specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai, tai gali būti dėl:**

- nepakankamo teorinio paruošimo;
- nepakankamo praktinio paruošimo;
- iniciatyvos nebuvimo;
- nepakankamo techninio aprūpinimo;

- nepakankamų įvykio vietos apžiūros įgūdžių;
- nepakankamų žinių apie uždavinius atliekant įvykio vietos apžiūrą;
- apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų;
- nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais;
- ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumo;
- nepatenkinamo operatyvinės grupės darbo organizavimo (pvz. transporto nebuvimas ir kt.);
- kita (įrašykite) _____

**7. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos apžiūroje:**

- informuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą apžiūroje;
- nustatyti apžiūros pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus;
- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus, ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- atlikti pėdsakų pirminę apžiūrą įvykio vietoje;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nurodymus;
- kita (įrašykite) _____

**8. Ar bylose, kurioms Jūs vadovavote arba kontroliavote, atliktų įvykio vietų apžiūrų metu buvo naudota mobilioji kriminalistinė laboratorija ir, jeigu taip, koks jos panaudojimo efektyvumas:**

- panaudota efektyviai: leido įvykio vietoje ištirti tam tikrus pėdsakus bei objektus;
- panaudota pakankamai efektyviai: leido surasti, užfiksuoti bei paimti aptiktus pėdsakus;
- nebuvo naudojama.

**9. Jūsų nuomone, kokį modelį geriausia naudoti nusikaltimo įvykio vietoje: apžiūros, ar tyrimo:**

- apžiūros;
- tyrimo;
- ir apžiūros, ir tyrimo;
- kita (įrašykite) _____

**10. Bylose, kurioms Jūs vadovavote, dažniau buvo atliekama įvykio vietos apžiūra ar tyrimas (atsakymą pateikite procentais):**

- apžiūra;
- tyrimas;

**11. Ar Jūs pritariate nuomonei, kad įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas nėra tapatūs veiksmai:**

- pritariu;
- nepritariu;
- pritariu, nes skiriasi kokybe;
- nepritariu, nes skiriasi tik pavadinimas;
- kita (įrašykite) _____

**12. Kaip Jūs manote, ar būtinas kievienos įvykio vietos tyrimas:**

- taip;
- ne;
- kita (įrašykite) _____

**13. Jūsų nuomone, kada turi būti atliekamas įvykio vietos tyrimas:**

- tiriant smulkius nusikaltimus (baudžiamuosius nusižengimus);
- tiriant paprastus ir apysunkius nusikaltimus;

- tiriant sunkius arba labai sunkius nusikaltimus;
- ypatingais atvejais, tiriant labai sunkius, rezonansinius nusikaltimus
- kita (įrašykite) _____

**14. Kaip Jūs organizuojate procesinį veiksmą įvykio vietos tyrime:**
- paskiriu vadovaujantįjį;
- nustatau dalyvausiančių specialistų kiekį;
- nustatau, koks yra spacialistų pasirengimas ir specializacija.

**15. Ar Jums yra tekę spręsti specialistų nuomonių nesutarimo klausimus priimant sprendimą (jei taip, tai įrašykite, kaip, kur ir kada teko spręsti):**
- taip (įrašykite);
- ne.

**16. Kokias užduotis turi besąlygiškai spręsti specialistas įvykio vietos tyrime:**
- konsultuoti ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą apie vienų ar kitų techninių kriminalistinių priemonių panaudojimą tyrime;
- nustatyti tyrimo pravedimo tvarką ir eiliškumą;
- įpakuoti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus;
- nustatyti konkrečias technines kriminalistines priemones ir metodus ieškant, fiksuojant ir paimant tam tikrų rūšių pėdsakus;
- fotografuoti, daryti įvykio vietos vaizdo įrašus, schemas;
- atlikti pėdsakų pirminius tyrimus įvykio vietoje;
- iškelti versijas apie įvykio mechanizmą;
- surasti, išryškinti bei techninėmis priemonėmis ir metodais užfiksuoti įvairius pėdsakus;
- atlikti papildomus techninius darbus pagal ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nurodymus;
- kitos užduotys (įrašykite) _____

**17. Jūsų nuomone, kaip suprantamiau procesiniame dokumente pateikti atliktų objektų tyrimą įvykio vietoje:**
- įrašant į įvykio vietos apžiūros protokolą;
- pridedant atskiru dokumentu – specialisto išvada;
- kita (įrašykite) _____

**18. Kaip Jūs manote, koks yra pakankamas teisinis reglamentavimas įvykio vietos tyrimo duomenų fiksavime:**
- apžiūros protokolas;
- specialisto išvada;
- kita (įrašykite) _____

**19. Kaip manote, ar vykstanti reforma pagerins įvykio vietos tyrimo atlikimą, ar pablogins, o galbūt neturės įtakos:**
- (įrašykite savo nuomonę)

**20. Ką, Jūsų nuomone, reikia daryti, kad įvykio vietų tyrimai būtų atliekami kokybiškai ir efektyviai (įrašykite):**

**21. Kaip Jūs vertinate įsibėgėjusią reformą, taikančią „universalaus policininko“ metodą, kad įvykio vietos apžiūrą gali atlikti vienas pareigūnas:**
- teigiamai;
- neigiamai;
- praeis kiek laiko ir visi perpras, išmoks bei prisitaikys;
- kita (įrašykite) _____

*Dėkoju už atsakymus*.

**Priedas Nr. 5**

## ANONIMINĖ TEISĖJŲ APKLAUSOS ANKETA

Gerbiami respondentai, esu Mykolo Romerio universiteto magistrantas, rengiantis magistro baigiamąjį darbą tema – „Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika“. Maloniai prašau Jūsų atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, pažymint vieną ar kelis atsakymo variantus. Jūsų atsakymai yra labai svarbūs. Iš anksto dėkoju.

Arturas Mičiulis

**1. Jūsų amžius:**

- iki 30 metų;
- nuo 31 iki 40 metų;
- nuo 41 iki 50 metų;
- virš 51 metų.

**2. Jūsų darbo stažas:**

- iki 3 metų;
- nuo 3 iki 6 metų;
- nuo 7 iki 10 metų;
- nuo 11 iki 14 metų;
- 15 metų ir daugiau.

**3. Kaip jūs vertinate įvykio vietų apžiūrų lygį pagal bylos medžiagoje esančius protokolus:**

- labai aukštas;
- aukštas;
- vidutinis;
- žemas;
- labai žemas.

**4. Jeigu manote, kad įvykio vietų apžiūrų lygis yra nepakankamai aukštas, tai pagrindinės priežastys, lemiančios tokį jų vertinimą, yra:**

- nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų paruošimas;
- nepakankamas teorinis specialistų kriminalistų paruošimas;
- nepakankamas praktinis specialistų kriminalistų paruošimas;
- įvykio vietos apžiūros atliekamos nedalyvaujant specialistams;
- įvykio vietos apsaugos neužtikrinimas;
- nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas;
- nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**5. Jeigu Jūs manote, kad specialistai įvykių vietose dirba nepakankamai kokybiškai ir efektyviai, tai gali būti dėl:**

- nepakankamo teorinio specialistų kriminalistų paruošimo;
- netinkamo praktinio specialistų paruošimo;
- iniciatyvos nebuvimo;
- netinkamo techninio aprūpinimo;
- nepakankamos specialisto orientacijos įvykio vietos apžiūros taktikoje;
- nepakankamų specialisto žinių apie ikiteisminio tyrimo pareigūno tikslus ir uždavinius atliekant įvykio vietos apžiūrą;
- specialisto apsiribojimo apžiūros metu tik ieškojimu vienos ar kelių rūšių pėdsakų;
- specialisto nesidomėjimo galutiniais apžiūros rezultatais;
- ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumo;
- kitos priežastys (įrašykite) _____

**6. Jūsų nuomone, kokius uždavinius turi besąlygiškai spręsti operatyvinei grupei vadovaujantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas įvykio vietos apžiūros eigoje:**

- pasiruošimo ir įvykio vietos apžiūros organizavimo;
- įvykio vietos apžiūros būdo bei ribų nustatymo;
- veiksmai, susieti su pėdsakų bei objektų paieška, užfiksavimu ir paėmimu;
- nusikaltėlio persekiojimo „karštais pėdsakais“ organizavimas;
- įvykio vietos apžiūros protokolo surašymo;
- įvykio vietos apžiūros vaizdo fiksavimo;
- planų, schemų sudarymo;
- konkrečių techninių kriminalistinių priemonių bei metodų, pėdsakams surasti, užfiksuoti bei paimti, nustatymo;
- nusikalstamos veikos pėdsakų ir kitų objektų įpakavimas;
- versijų dėl įvykio mechanizmo iškėlimas;
- pirminių nusikalstamos veikos pėdsakų bei objektų tyrimo atlikimas;
- versijų iškėlimas įvykio vietoje apie įtariamus asmenis;
- kitos užduotys (įrašykite)_____

**7. Jūsų nuomone, ar verta skirstyti procesinį veiksmą į: įvykio vietos apžiūrą, ir įvykio vietos tyrimą:**

- taip
- ne
- kita (įrašykite) _____

**8. Kaip Jūs manote, ar yra būtina daryti įvykio vietos tyrimą (atsakymą pateikite remdamiesi savo nuomone ir praktinėmis žiniomis):**

**9. Jeigu Jūs pritariate dėl įvykio vietos tyrimo, tai ar visose baudžiamosiose bylose turi būti skiriamas įvykio vietos tyrimas:**

- taip;
- ne;
- kita (įrašykite) _____

**10. Kaip manote, kurie atliekami procesiniai veiksmai įvykio vietoje bus kokybiškiausi:**

- veiksmai, kuriuos atliekant dalyvavo specialistas;
- veiksmai, kuriuos atliekant nedalyvavo specialistas;
- veiksmai, kuriuos atliekant dalyvavo tik tyrėjas;
- veiksmai, kuriuos atliekant dalyvavo ir specialistas, ir tyrėjas;
- kita (įrašykite) _____

**11. Jūsų nuomone, kaip suprantamiau procesiniame dokumente pateikti atliktą objektų tyrimą įvykio vietoje:**

- įrašant į įvykio vietos apžiūros protokolą;
- pridedant atskiru dokumentu – specialisto išvada;
- kita (įrašykite) _____

**12. Ar Jūs pastebėjote nagrinėdamas baudžiamųjų bylų medžiagas, kokie asmenys dalyvauja atliekant įvykio vietos apžiūrą:**

- tyrėjas;
- prokuroras;
- specialistas;
- kinologas;
- kita (įrašykite) _____

**13. Kaip manote, ar prokuroras yra reikalingas atliekant įvykio vietos apžiūrą:**

- taip;

- ne;
- kita (įrašykite) _____

**14. Kaip Jūs manote, ar bylos teisminiame nagrinėjime įvykio vietą turėtų pristatyti ją apžiūrėjęs ir tyręs specialistas:**
- taip, būtų labai gerai;
- tai nėra būtina, nes tai matyti iš bylos medžiagos;
- kita (įrašykite) _____

**15. Kaip manote, kokie trūkumai dažniausiai pasireiškia įvykio vietos apžiūros protokolų aprašymuose:**
- neišsamus, nelogiškas aprašymas;
- neinformatyvus, sunku suprasti, kas ir kur įvyko;
- trūksta nuoseklumo, loginių sąsajų tarp įvykio aplinkybių;
- nepakankamas arba per didelis įvykio vietos nuotraukų pateikimas;
- įvykio vietos apžiūros schemų trūkumai;
- netinkamai suformuluotos išvados;
- kita (įrašykite) _____

**16. Kaip Jūs vertinate bylos medžiagoje pateikiamų fotolentelėse nuotraukų kokybę:**
- labai geros;
- geros;
- patenkinamos;
- prastos;
- kita (įrašykite) _____

**17. Ar pakankamas pateikiamų nuotraukų informatyvumas**:
- pakankamas;
- nepakankamas, nes (įrašykite) _____

**18. Kaip Jūs vertinate bylos medžiagoje pateikiamas įvykio vietos schemas:**
- labai geros;
- geros;
- patenkinamos;
- prastos;
- kita (įrašykite) _____

**19. Ar pakankamas pateikiamų schemų informatyvumas:**
- jos papildo ir padeda suprasti įvykį;
- neįmanoma suprasti įvykio;

**20. Ar protokoluose įvykio vietos aprašymai visuomet yra logiški, ar galima lengvai suprasti, kur tam tikras įvykis įvyko:**
- taip;
- ne;
- kita (įrašykite) _____

**21. Ar Jūs dalyvavote organizuojamuose seminaruose (kursuose), kur buvo analizuojamos nusikaltimų įvykio vietos:**
- taip;
- taip, bet tai nėra reikalinga;
- ne, bet norėčiau sudalyvauti;
- ne, tai nėra reikalinga;
- kita (įrašykite nuomonę) _____

*Dėkoju už atsakymus*.

**PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ**

2017-05-08

Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), viešojo saugumo fakulteto, teisės ir policijos veiklos programos

Studentas Arturas Mičiulis, patvirtinu, kad šis rašto darbas magistro baigiamasis darbas

„Įvykio vietos tyrimas: teorija ir praktika“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ Arturas Mičiulis